

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
Кафедра «Іноземна філологія та переклад»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**СУЧАСНА АНГЛОМОВНА ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ:
ЛІНГВАЛЬНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТИ**

Виконала	студентка групи ГФз-314м Куратченко Ксенія Ярославівна
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Керівник	к.філол.н, доц. І. В. Кузнєцова

Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет гуманітарний
Кафедра «Іноземна філологія та переклад»
Ступінь вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 035 «Філологія»
Освітня програма (спеціалізація) 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
В.о. завідувача кафедри
доц. Н. М. Жукова

« » грудня 2025 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Куратченко Ксенії Ярославівни

1. Тема кваліфікаційної роботи: **СУЧАСНА АНГЛОМОВНА
ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ: ЛІНГВАЛЬНИЙ ТА
ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТИ**

керівник кваліфікаційної роботи Кузнєцова Ірина Володимирівна, к.
філол. н., доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад»

затверджені наказом закладу вищої освіти від «13» листопада 2025 р. № 508.

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи: 18 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані кваліфікаційної роботи: теоретичні та критичні праці
вітчизняних та зарубіжних дослідників (О. Андріянова, Ю. Байло, В. Балабін,
Ю. Бойко, Є. Долинський, Д. Василенко та ін.), а також суцільна вибірка
термінів військової тематики з відповідних текстів та лексикографічних
джерел.

4. ЗМІСТ розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити): Загальна характеристика терміна та споріднених
категорій. Еволюція та системні характеристики англomовної військової
термінології. Системна організація та типологія англomовних військових
термінів. Методологія дослідження англomовної військової термінології.
Морфологічна структура та словотворчі моделі сучасної військової
термінології. Семантичні особливості військової термінології. Труднощі
перекладу військової термінології. Аналіз перекладацьких трансформацій.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): 2 таблиці.

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
I	Кузнецова І. В., к. філол. н., доцент		
II	Кузнецова І. В., к. філол. н., доцент		
III	Кузнецова І. В., к. філол. н., доцент		
Нормоконтроль	Лещенко Г. А., к. філол. н., доцент		

7. Дата видачі завдання «11» вересня 2025 року.

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	вересень 2025	виконано
2.	Розробка завдання на кваліфікаційну роботу	вересень 2025	виконано
3.	Складання календарного плану кваліфікаційної роботи	вересень 2025	виконано
4.	Збирання матеріалу	жовтень 2025	виконано
5.	Підготовка розділу 1	жовтень 2025	виконано
6.	Підготовка розділу 2	жовтень 2025	виконано
7.	Підготовка розділу 3	листопад 2025	виконано
8.	Підготовка вступу	листопад 2025	виконано
9.	Написання вступу і загальних висновків роботи	листопад – грудень 2025	виконано
10.	Оформлення кваліфікаційної роботи	грудень 2025	виконано
11.	Проходження нормо контролю	грудень 2025	виконано
12.	Рецензування кваліфікаційної роботи	грудень 2025	виконано
13.	Захист кваліфікаційної роботи	грудень 2025	виконано

Студентка

_____

Куратченко К. Я.

Керівник проекту (роботи)

_____

Кузнецова І. В.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 147 с., 2 табл., 3 додатки, 118 джерел.

Об'єкт дослідження – англомовні військові терміни як елемент спеціалізованої комунікації.

Мета роботи – встановлення структурно-семантичних особливостей англомовної військової термінології, визначення принципів її перекладу та аналіз адаптації в українській мові.

Методи дослідження: аналіз, синтез, систематизація, порівняння та узагальнення; описово-аналітичний метод, порівняльно-зіставний метод, метод компонентного аналізу, метод лексико-семантичного аналізу; метод перекладацького аналізу, метод кількісного аналізу.

У першому розділі дипломної роботи досліджено теоретичні основи військової термінології як спеціалізованої лексичної системи. Визначено ключові ознаки військового терміна, зокрема стандартизованість, однозначність та системність. Розкрито специфіку англомовної військової терміносистеми. Запропоновано класифікацію військових термінів за семантичними та функціональними критеріями. Описано методологію дослідження англомовної військової термінології.

У другому розділі проаналізовано структурно-семантичні особливості сучасної англомовної військової термінології та вивчено її семантичні характеристики. У третьому розділі здійснено перекладацький аналіз англомовної військової термінології. Виявлено типові труднощі перекладу, зумовлені міжмовними та міжкультурними розбіжностями. Систематизовано перекладацькі трансформації, що застосовуються для відтворення специфіки англомовного військового дискурсу.

АКРОНІМИ, АБРЕВІАТУРИ, ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ, ВІЙСЬКОВА ФРАЗЕОЛОГІЯ, ТЕРМІН, ТЕРМІНОЛОГІЯ, КАЛЬКУВАННЯ, ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ.

ЗМІСТ

Завдання на роботу	
Реферат	
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	12
1.1. Загальна характеристика терміна та споріднених категорій.....	12
1.2. Еволюція та системні характеристики англомовної військової термінології.....	23
1.3. Системна організація та типологія англомовних військових термінів.....	31
1.4. Методологія дослідження англомовної військової термінології.....	42
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	47
2.1. Морфологічна структура та словотворчі моделі сучасної військової термінології.....	47
2.2. Семантичні особливості військової термінології.....	56
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ АНГЛОМОВНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	65
3.1. Труднощі перекладу військової термінології.....	65
3.2. Аналіз перекладацьких трансформацій.....	75
ВИСНОВКИ.....	79
SUMMARY.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88
ДОДАТКИ.....	100
Додаток А. Глосарій.....	100
Додаток Б. Діаграми.....	132
Додаток В. Публікації.....	139

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена сучасними геополітичними реаліями, що характеризуються глобальною нестабільністю та посиленням мілітаризації суспільства. На тлі збройних конфліктів різної інтенсивності, що охопили різні регіони світу, значно зріс інтерес до вивчення збройних сил провідних держав, зокрема США, Великої Британії та інших країн англомовного простору.

Особливої ваги дослідження набуває в умовах загострення збройної агресії проти України, що актуалізувало потребу у комплексному вивченні фахової мови військової сфери. Військова термінологія перестала бути замкнутою системою, адже військові поняття та реалії активіно проникають у повсякденну комунікацію, впливаючи на мовну практику не лише фахівців, а й широких верств населення.

Зростання наукового інтересу до функціонально-семантичних особливостей військової лексики пояснюється тим, що загальномовні тенденції знаходять своєрідне втілення в стилістично маркованих одиницях, які потребують глибокого аналізу та спеціалізованої інтерпретації. Вивчення механізмів функціонування військової лексики в різних типах дискурсу стає особливо затребуваним у контексті розвитку функціонального та антропоцентричного підходів до мовних явищ.

Сучасна лінгвістика все більше зосереджується на дослідженні того, як військова термінологія відображає та формує суспільну свідомість, як вона адаптується до нових викликів безпекового середовища і які комунікативні стратегії реалізуються через її використання. Це зумовлює необхідність комплексного вивчення військової лексики як динамічної системи, що постійно еволюціонує під впливом зовнішніх чинників.

Ефективність цієї взаємодії безпосередньо залежить від точності, стандартизації та однозначного тлумачення військової термінології. Відповідно, вивчення сучасної англомовної військової термінології стає не

лише теоретичною потребою, але й практичною необхідністю для забезпечення швидкої та безпомилкової координації, навчання, логістики та розробки спільних оперативних планів. Таким чином, дане дослідження спрямоване на подолання комунікаційних бар'єрів та сприяння подальшій інтеграції України в єдиний оперативний простір з союзниками.

Військова лексика зазнає активного оновлення: виникають нові терміни, пов'язані з високотехнологічною зброєю, безпілотними системами, кіберопераціями, інформаційною війною, системами ППО, а також тактичними процесами, характерними саме для сучасних бойових дій в Україні. Більшість новітніх понять первинно з'являється саме в англійській мові, що робить питання їх коректного розуміння та перекладу надзвичайно важливим.

У військових звітах, стратегічних документах, мультимедійних брифінгах, інструкціях з експлуатації озброєння та міжнародних контрактах використовується різноманітна англійська термінологія, точність тлумачення й перекладу якої безпосередньо впливає на ефективність командування, оперативне планування, логістику, безпеку персоналу та взаєморозуміння між союзниками. Некоректний переклад військових термінів може призвести до комунікативних помилок, технічних порушень чи ризику неправильного виконання бойових завдань. Крім того, російсько-українська війна спричинила появу нових термінів і реалій, які потребують адекватного перекладацького відтворення українською мовою, з урахуванням національного досвіду та специфіки сучасних бойових дій. Уніфікація, систематизація та перекладацьке опрацювання цієї лексики є важливою умовою формування українського військового дискурсу, гармонізації з міжнародними стандартами НАТО та розвитку професійного військового перекладу.

Сучасну англійську військову термінологію досліджували такі науковці, як О. Андріянова (особливості аббревіації у військовій термінології), Ю. Байло (семантичний аспект поняття «військовий термін»), В. Балабін

(проблеми перекладу американського військового сленгу), Ю. Бойко та Є. Долинський (переклад англомовної військової термінології), Д. Василенко (розвиток англійської військової лексики ХХ-ХХІ ст.). Крім того, важливий внесок у вивчення жаргону та сленгу військового дискурсу зробили О. Глазова, О. Гладківська та ін. Серед закордонних дослідників, які вивчали цю проблему варто виділити Дж. Алджео, В. Георгієву, Д. Говарда, М. Джонсона, П. Діксона, Е. Хемінгуей інші. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, тема залишається актуальною через постійну еволюцію військової лексики та необхідність її оперативного аналізу та перекладу в умовах сучасних реалій.

Тому актуальність дослідження визначається необхідністю глибокого лінгвістичного аналізу англомовної військової термінології для забезпечення точності міжкультурної комунікації, уникнення смислових викривлень при перекладі, а також підвищення ефективності фахової підготовки перекладачів і фахівців у сфері міжнародної безпеки.

Зв'язок роботи з науковими темами. Кваліфікаційну роботу виконано в межах ініціативної наукової теми кафедри іноземної філології та перекладу Національного університету «Запорізька політехніка» № 06124 «Лінгвосеміотичні параметри міжкультурної комунікації» тема роботи затверджена наказом ректора № 508 від 13 листопада 2025 р.

Об'єктом дослідження є англомовні військові терміни як елемент спеціалізованої комунікації.

Предметом дослідження є лінгвальний та перекладацький аспекти сучасної англомовної військової термінології.

Мета роботи – встановлення структурно-семантичних особливостей англомовної військової термінології, визначення принципів її перекладу та аналіз адаптації в українській мові.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються такі конкретні **завдання:**

визначити сутність понять «термін», «термінологія», «терміносистема» як

об'єктів лінгвістичного дослідження та охарактеризувати їх структуру й семантичні ознаки стосовно військової сфери;
здійснити системний опис лексичного складу сучасної військової термінології та простежити етапи становлення англомовної військової терміносистеми;
окреслити критерії ідентифікації військового терміна та зробити структурно-семантичний аналіз зазначених термінів, класифікуючи їх за тематичними групами та способами словотвору;
дослідити способи перекладу англомовних військових термінів у галузевих текстах та надати рекомендації щодо подолання типових труднощів їх перекладу українською мовою.

Дослідження виконано на матеріалі нових слів, словосполучень, відібраних з англомовного словника з Dictionary of Military Terms Річарда Баєра [95], DOD Dictionary of Military Terminology [96], Military slang [105], а також сайтів мережі Інтернет, присвячених мовним інноваціям, й автентичних періодичних видань таких як: «Military Science», «Infantry», «National Defense Magazine». Проаналізовано 1208 військових термінів.

У роботі були використані такі **методи дослідження**: *аналіз, синтез, систематизація, порівняння та узагальнення* наукової літератури з проблеми дослідження; *описово-аналітичний метод* – для виявлення, систематизації та узагальнення англомовної військової термінології; *порівняльно-зіставний метод* – для порівняння лексичних і фразеологічних одиниць англійської та української мов; *метод компонентного аналізу* – для визначення семантичної структури військових термінів, виділення їхніх значеннєвих ознак; *метод лексико-семантичного аналізу* – для дослідження значеннєвих взаємовідношень між термінами: синонімії, антонімії, полісемії, омонімії тощо; *метод перекладацького аналізу* – для дослідження способів, прийомів і стратегій перекладу англомовної військової термінології на українську мову; *метод кількісного аналізу* – для встановлення кількісних аспектів використання певних перекладацьких трансформацій, структурних типів термінів і семантичних груп.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що проведене дослідження поглиблює наукові уявлення про закономірності функціонування та розвитку англійської військової термінології. У роботі уточнено й систематизовано поняттєвий апарат, що стосується військової термінології, розкрито структурно-семантичні особливості англійської військової лексики, її класифікацію, типологію й функції. Отримані результати роблять внесок у розвиток галузевого термінознавства і можуть бути корисними для подальших досліджень у галузі загального мовознавства, соціолінгвістики та теорії перекладу.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її матеріали та висновки можуть бути використані: у навчальному процесі під час викладання дисциплін «Лексикологія», «Термінознавство», «Стилістика» та «Теорія і практика перекладу»; практичній діяльності перекладачів, журналістів та фахівців у галузі міжнародних відносин для підвищення якості роботи з військовими текстами; для створення спеціалізованих словників, довідників і глосаріїв сучасної військової термінології; у майбутніх наукових розвідках, присвячених аналізу спеціалізованих термінологічних систем.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що уточнено поняттєвий апарат військового термінознавства через розмежування понять «термін», «термінологія», «терміносистема», «військова термінологія», «військова фразеологія»; визначено співвідношення структурних типів термінів та виявлено домінування аналітичних, багатокomпонентних моделей, що є характерною рисою сучасної військової номінації й відображає технологічну ускладненість військових процесів; встановлено продуктивні словотвірні моделі та виявлено найуживаніші префікси та суфікси в сучасній англійській терміносистемі; узагальнено класифікацію англійських військових термінів шляхом уточнення їхніх семантичних, функціональних і словотвірних характеристик.

Робота пройшла апробацію на науково-практичних конференціях: «Тиждень науки-2025» та «Актуальні проблеми дискурсології,

перекладознавства та методики викладання». За результатами дослідження було опубліковано тези «Еволюція сучасної військової термінології» [37] та «Англомовні військові фразеологізми російсько-української війни» [35].

Структуру роботи зумовлено науковою логікою дослідження, його метою та поставленими завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (118 найменувань). Загальний обсяг роботи 147 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛОМОВНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

1.1. Загальна характеристика терміна та споріднених категорій

У науковому дослідженні чіткість і коректність термінологічного апарату відіграє ключову роль, оскільки саме від точності визначень залежить можливість об'єктивного аналізу явищ, коректної інтерпретації результатів та узгодженості із загальнонауковим дискурсом. Будь-яке поняття функціонує не ізольовано, а у тісному взаємозв'язку з низкою споріднених категорій, які розкривають його зміст, уточнюють семантичні межі та забезпечують розуміння його місця у відповідній науковій системі.

Провідні концептуальні підходи до вивчення терміна й термінології у вітчизняному та закордонному мовознавстві сформовані завдяки науковим розвідкам Ж. Дюбуа [97], В. Карабана [30], Т. Кияка [31], Я. Коваленко [33], Р. Стацюка [77], Д. Щерби [89] та інших дослідників. У своїх працях вони наголошують, що центральним елементом терміносистеми та базовою одиницею термінології виступає саме термін.

Поняття терміна має тривалу історію наукового осмислення, що породило значну кількість трактувань і поглядів. З огляду на значний обсяг досліджень, досі не існує єдиного, загальноприйнятого визначення цього поняття. Це пов'язано з тим, що кожен дослідник, залежно від наукової традиції, галузі спеціалізації та лінгвістичної школи, пропонує власне тлумачення терміна, орієнтуючись на функціональні або структурно-семантичні характеристики. Через таку багатогранність підходів наукові дискусії щодо природи терміна не припиняються й сьогодні.

Поряд із філософським осмисленням поняття, важливо також звернутися до етимології. Слово «термін» походить від латинського «*terminus*», що означає «межа», «межування», «кінець». У цьому значенні

термін і справді виконує функцію лінгвістичної межі між загальноживаною та фаховою лексикою.

Одним із ключових питань, яке продовжує активно обговорюватися в лінгвістиці, є пошук чіткого, універсального визначення поняття «*термін*». Це завдання ускладнюється через багатогранність цього явища та розмаїття галузей його застосування. Попри це, терміни залишаються незамінними мовними засобами, що забезпечують точність наукового опису, послідовність мислення й узгодженість у фаховій взаємодії [80, с. 8–9].

Цікаво, що з формального погляду терміном може стати будь-яке слово – незалежно від його частотності або поширеності у щоденному мовленні. Це пояснює твердження деяких науковців, які вказують: термін – це не обов'язково спеціально сконструйоване слово, а радше лексема, що набуває нової функції в конкретному контексті [81, с. 112].

У сучасному мовознавстві поняття термінологія трактується по-різному залежно від контексту. Так, С. Шевчук та І. Клименко подають два основні значення терміна: по-перше, як розділ мовознавства, що займається вивченням термінів (у цьому значенні дедалі частіше вживається синонім термінознавство); по-друге, як сукупність термінів певної мови або галузі знань [87, с. 513].

У низці сучасних досліджень термін розглядається як мовний знак, семантика якого слугує інструментом для концептуалізації знання. Його значення іноді є результатом аналітичного осмислення певної проблеми або процесу [34, с. 141]. На думку В. Вілса, термін втілює в собі стисле, але максимально точне формулювання наукового поняття, що відповідає вимогам логічності та системності [113, с. 124].

На думку Д. Щерби, термін слід розглядати як особливий мовний знак, який пов'язаний із конкретним поняттям і відповідним об'єктом певної фахової сфери. Саме завдяки такому триединому співвіднесенню термін посідає визначене місце в терміносистемі та функціонує як її структурно значущий компонент. Під цим співвіднесенням дослідник розуміє

взаємозв'язок між словесним позначенням, змістовим наповненням поняття та реальною предметною основою [89, с. 238].

У Філософському енциклопедичному словнику автори подають таке розгорнуте визначення терміна: це «слово або словосполучення, що позначає певне поняття та використовується у конкретній сфері знань із максимально можливою смисловою точністю» [82, с. 636]. На відміну від цього, словник української мови пропонує більш стислий і водночас доволі інформативний варіант: термін – це «слово чи сполучення слів, яке однозначно позначає спеціальне поняття певної галузі науки, техніки, мистецтва або суспільного життя» [72, с. 88]. Обидва джерела підкреслюють ключову ознаку терміна – його функцію точно передавати зміст фахового поняття, що засвідчує його належність до спеціалізованої лексики.

На наш погляд, одним із найгрунтовніших і найзмістовніших тлумачень поняття «термін» є дефініція, запропонована українською дослідницею О. Селівановою у термінологічній енциклопедії. Вона підкреслює етимологічні витоки слова (лат. *terminus* – межа; ім'я давньоримського божества кордонів і межових каменів, що символізували недоторканність земельної ділянки). У цьому контексті термін визначається як «слово або словосполучення, що репрезентує поняття певної спеціалізованої сфери комунікації – у науці, техніці, мистецтві, виробництві чи будь-якій іншій галузі знань і практичної діяльності людини» [69, с. 617].

У дисертаційному дослідженні О. Галян зазначає, що термін може бути структурно поділений на окремі складові, які отримали назву терміноелементи. Виокремлення цих елементів здійснюється за кількома принципами:

- морфологічним, коли складна термінологічна одиниця розчленовується на її словотвірні частини;
- синтаксичним, що передбачає поділ багатокомпонентного термінологічного словосполучення на структурні компоненти;
- графічним, який полягає у виділенні спеціальних символів чи

позначень, що виконують функцію графічного відображення терміна [17].

Сучасні підходи до аналізу термінів дедалі частіше фокусуються на міждисциплінарності та поєднанні класичних лінгвістичних методів з дослідницькими практиками. Як підкреслюють Л. Чайка та А. Остапенко, дослідження термінів має ґрунтуватися не лише на традиційній термінографії, а й враховувати нові інформаційні запити суспільства, цифрові технології й зміни в комунікаційних моделях [86, с. 107]. Науковці виділяють ключові характеристики термінів, серед яких системність, точність, однозначність, відповідність мовним нормам та практичне застосування. Крім того, терміни поділяються на три основні групи: загальнонаукові, міжгалузеві та вузькоспеціалізовані [23, с. 396].

Важливо зазначити, що термін функціонує не ізольовано, а у межах певної термінологічної системи. Як зазначає О. Пономарів, термін є одиницею такої системи, яка історично формується в межах певної професійної сфери. Він виражає поняття, оформлене мовними засобами, й використовується для комунікації у фаховому середовищі [67, с. 115].

Поряд із загальнозживаною лексикою термін функціонує як складова системи мовних знаків, що забезпечує професійне спілкування у певній сфері діяльності. До основних вимог, які висуваються до термінів, належать їхня системність, чітка класифікаційна визначеність, однозначність у межах терміносистеми та максимальна конкретність. Терміни мають прагнути до прозорі внутрішньої форми, бути стилістично нейтральними, інтегрованими у поняттєву структуру галузі, вирізнятися точністю, лаконічністю, здатністю до словотвірного розширення та високим рівнем інформативної насиченості [18, с. 106].

Аналіз наукових праць, присвячених проблематиці термінології, свідчить, що формування та еволюція термінологічних систем розпочалися задовго до того, як було здійснено їх ґрунтовне теоретичне осмислення чи вироблено чіткі критерії віднесення мовних одиниць до термінологічної лексики. Інтенсивний розвиток науки й техніки, а також досягнення науково-

технічного прогресу зумовлюють появу нових спеціальних позначень для опису раніше невідомих об'єктів, процесів та явищ. Такі лексичні новотворення швидко інтегруються у професійне мовлення та стають органічною складовою спеціалізованої картини світу певної фахової спільноти.

Термінологія розглядається як сукупність термінів, що становлять частину спеціальної лексики [55]. Варто зауважити, що саме термінологія є однією з динамічних лексичних підсистем мови. Тому дослідження її історичної динаміки дозволяють простежити закономірності формування, зміни й трансформації термінів відповідно до розвитку науки, техніки й домінуючих інтелектуальних тенденцій певної епохи.

У спеціалізованих термінологічних словниках подано різні підходи до трактування поняття термінологія. Так, Д. Ганич визначає її як впорядковану систему термінів, що функціонує в певній галузі науки, техніки, мистецтва чи суспільно-політичної сфери, або ж як сукупність термінів певної мови [19, с. 307]. Українська енциклопедія подає близьке за змістом, проте більш розгорнуте визначення: термінологія – це «сукупність термінів, які забезпечують комунікативні потреби конкретної сфери знань, тісно пов'язаної з певною системою понять – у мистецтві, техніці, виробництві та інших галузях. Це специфічний шар лексики, що підлягає цілеспрямованому впорядкуванню та регулюванню» [79, с. 631].

Розвиток термінології, як важливої складової лінгвістичної науки, є результатом тривалого й інтенсивного процесу термінотворення, який виникає у відповідь на постійне накопичення значного масиву спеціальної лексики, згрупованої за певними галузевими напрямками [16, с. 8].

Сучасний науковий дискурс вирізняється значною варіативністю тлумачень поняття «*термінологія*», що свідчить про високий рівень наукового інтересу до цієї проблеми та різноманітність теоретичних підходів до її осмислення.

Добре структурована й логічно вибудована терміносистема дозволяє

встановити чітку ієрархію понять, визначити ключові орієнтири у поняттєвому апараті та спрогнозувати перспективні траєкторії розвитку термінотворчих процесів. Вона виступає важливим інструментом подальшого поступу лінгвістичної науки. Фахівці із загальної термінології окреслюють низку універсальних закономірностей, характерних більшості терміносистем, що зумовлює потребу у їхній широкій професійній підготовці. У цьому контексті предмет загальної термінології охоплює такі напрями дослідження: виявлення спільних характеристик, характерних значні множині термінів; аналіз процесів формування, функціонування та використання спеціалізованих мовних одиниць, які відображають накопичені людством знання; пошук оптимальних шляхів творення нових термінів та побудови терміносистем; удосконалення й модернізація вже наявних термінологічних систем; встановлення загальних закономірностей, характерних для термінологій різних галузей науки й практики [17, с. 34].

Терміносистема виконує ключову роль у впорядкуванні знань певної галузі, оскільки забезпечує чіткість і узгодженість професійної комунікації. Завдяки їй стає простішим процес навчання та передавання спеціалізованої інформації, а також створюються умови для стандартизації й уніфікації термінів, що мінімізує можливість неоднозначного трактування понять.

Розглядаючи терміносистему, слід зауважити, що вона формується лише тоді, коли певна галузь науки чи практичної діяльності досягає достатнього рівня становлення: має розроблену теоретичну базу, виокремлені ключові поняття та усвідомлені логічні зв'язки між ними. Основна відмінність між терміносистемою та термінологією полягає в характері їх структурування: терміносистема вибудовується фахівцями конкретної сфери як цілісна модель, що репрезентує теоретичний каркас галузі. Для цього добирають найточніші мовні одиниці або ж створюють нові спеціалізовані терміни (інколи й запозичені), які покликані якнайточніше відображати сутність наукових понять [55, с. 73].

Термінологія кожної наукової чи професійної сфери має власну

структуру та специфіку, що забезпечує впорядкування інформації та ефективне передавання спеціальних знань. Терміносистема характеризується низкою ознак, серед яких:

- системність – терміни формують логічно організовану мережу, у якій кожна одиниця займає визначене місце та виконує чітку функцію;
- спеціалізованість – термінологічні одиниці використовуються у конкретній галузі та зазвичай відображають вузькопрофільні поняття;
- однозначність – терміни мають строго окреслені значення, що виключає можливість довільного або багатозначного тлумачення;
- стандартизованість – значна частина терміносистем проходить процес уніфікації, що забезпечує єдиний підхід до використання термінів у науковій та професійній комунікації;
- динамічність – терміносистеми постійно розвиваються й оновлюються відповідно до прогресу науки, технологій та суспільних потреб [74, с. 69].

Здебільшого нові терміни виникають унаслідок переосмислення загальноновживаної лексики, яка набуває нової функції – це явище називають термінологізацією. Крім того, активно використовуються лексичні запозичення, а також моделі калькування – особливо в умовах глобалізації наукової комунікації.

Творення термінів відбувається за різними механізмами, серед яких – метафоризація, що передбачає перенесення назв із одного смислового контексту в інший; запозичення й калькування іншомовних одиниць; а також морфологічні способи словотворення, що часто ґрунтуються на використанні міжнародних формантів, усталених морфем-терміноелементів, аббревіатур та структурних аналогій. Спеціалізована терміносистема перебуває у постійному обміні із загальнонародною мовою, що зумовлює явища детермінологізації – переходу суто фахового терміна до загальної лексики та термінологізації, коли нейтральне слово або словосполучення набуває статусу терміна внаслідок уточнення та спеціалізації значення. Крім того, у мовній практиці спостерігається і процес ретермінологізації, що полягає у перенесенні термінів

з однієї терміносистеми до іншої, із частковою або повною зміною їх семантики чи зі збереженням вихідного смислового наповнення [25].

Усі зазначені процеси характерні для різних терміносистем, однак у військовій сфері вони набувають особливої інтенсивності та специфіки. Це зумовлено динамікою розвитку оборонної галузі, появою нових форм озброєння, тактики й стратегій, а також потребою забезпечити максимально точну та уніфіковану комунікацію між військовими фахівцями. Саме тому звернення до військової термінології як окремого наукового об'єкта є закономірним і необхідним.

Вчені О. Рогач та А. Тиводар підкреслюють, що військова термінологія становить окремий сегмент професійної лексики, який охоплює розмаїття мовних одиниць, пов'язаних із військовою сферою. До цього масиву належать назви видів і структур бойових підрозділів, визначення тактичних дій, а також терміни, що описують властивості, функції й характеристики озброєння та військової техніки [68, с. 38].

Військовий термін – це мовна одиниця (слово чи словосполучення), призначена для точного позначення конкретного поняття у сфері військової діяльності. Такі терміни відрізняються чіткістю дефініції, логічною впорядкованістю, однозначністю, відсутністю стилістичного забарвлення та високим рівнем інформативності. Вони функціонують у межах спеціалізованої військової терміносистеми, а за її межами іноді втрачають свою специфічність і можуть переходити до загальноживаної лексики [94, с. 7].

У межах сучасного термінознавства поняття військового терміна розглядається не лише як мовна одиниця фахового спілкування, а як специфічний засіб концептуалізації знань у сфері оборони та безпеки. Відповідно до підходу Р. Стацюка, військові терміни – це слова або словосполучення спеціалізованої мови, які створені або адаптовані для точного позначення предметів і явищ, характерних для військової галузі. Їх відмінною рисою є чітка семантична структура, яка забезпечує однозначне трактування понять, а також функціональна здатність відмежовувати певне

поняття від схожих у суміжних сферах [76, с. 114].

Іншого аспекту дотримується Ю. Бойко, який підходить до визначення військового терміна з позиції перекладознавства. На його думку, ключовим чинником є здатність терміна логічно та точно відобразити об'єкти, процеси й відношення в межах конкретного професійного дискурсу. Як зазначає дослідник, термін – це мовна одиниця, співвіднесена з відповідним поняттям у певній системі знань і уявлень про реальність, зокрема в контексті військової справи [11, с. 19].

Стандартизована військова термінологія є важливим елементом спільної військової доктрини, оскільки вона забезпечує ефективну координацію, планування, навчання та виконання операцій. Військова термінологія виступає мовним кодом, що використовує загальноживані слова у специфічних значеннях, забезпечуючи точність комунікації. Відсутність такої системи могла б призвести до непорозумінь у військових місіях, що мало б критичні наслідки. Військова термінологія являє собою специфічну лексичну групу термінів та мовних засобів, які використовуються військовими організаціями та персоналом, що розглядається як окрема категорія.

У словнику військової термінології трактують як «сукупність військових слів і виразів, які вказують на конкретні військові концепції та представляють собою основну складову частину військової лексики» [9]. З цієї перспективи військова термінологія, подібно до інших типів термінологічних систем, має власну внутрішню організацію і являє собою комплекс спеціалізованих термінів, які відображають поняття та категорії військової науки.

Ю. Байло стверджує, що найближче до сучасного розуміння військового терміну підійшов В. Шевчук, який розглядає номінативно-дефінітивну функцію терміна як основну [3, с. 62–65]. Важливі спроби уточнити ці підходи також зробили українські дослідники П. Мельник та М. Юрковська [49, с. 138–140].

Відповідно до офіційних класифікаторів, зокрема *Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*, до військової термінології зараховують ті одиниці, які відповідають таким критеріям: вони або відсутні, або некоректно відображені у звичайних тлумачних словниках; мають загальновійськове або спеціалізоване значення, пов'язане з технікою чи командуванням; означають конкретні види зброї або спорядження [95]. Усі ці групи лексики формують багатшарову структуру військової мови, що відображає різні аспекти військової діяльності – від побутових реалій до високотехнологічних систем озброєння. Така внутрішня диференціація є підґрунтям формування ключових характеристик військової термінології, серед яких:

1) багаторівнева організація, що охоплює різні аспекти військової сфери: стратегічні терміни *deterrence* (стримування), *joint operation* (об'єднана операція); оперативні терміни *airlift* (повітряне перекидання), *fire support* (вогнева підтримка); тактичні терміни *flanking maneuver* (фланговий маневр), *cover fire* (прикриття вогнем); технічні терміни *ballistic trajectory* (балістична траєкторія), *armored personnel carrier* (бронетранспортер);

2) запозичення термінів із суміжних терміносистем, зокрема з науково-технічних галузей: із технічної сфери *radar* (радар), *stealth* (стелс-технології), *guided missile* (керована ракета); з ІТ-сфери: *cyberattack* (кібератака), *malware* (шкідливе програмне забезпечення); з медицини *combat medic* (бойовий медик), *trauma kit* (травматологічний набір); з авіації: *altimeter* (висотомір), *afterburner* (форсаж).

3) регламентація емоційно-експресивних термінів, що забезпечує точність та нейтральність військової комунікації: *neutralize* (знешкодити), *friendly fire* (вогонь по своїх), *collateral damage* (супутні втрати), *target eliminated* (ціль знищено) [14, с. 32].

Військова термінологія перебуває в безперервному процесі оновлення, стандартизації та модернізації під впливом як внутрішньомовних, так і зовнішніх чинників. Технічний поступ є одним із ключових драйверів цих

змін, адже поява нових технологій, засобів ведення бою чи тактичних рішень потребує формування відповідних мовних одиниць, здатних точно відтворити їх зміст. Розвиток озброєння, зокрема, поширення дронів, кібернетичних засобів ураження, лазерних комплексів демонструє тісний зв'язок між науково-технічними інноваціями та появою нових термінів, покликаних відобразити унікальні властивості, принципи роботи та функціональні особливості цих систем [68, с. 38].

Військова термінологія, як складова лексичної системи мови, має низку лінгвістичних ознак, спільних з іншими галузевими терміносистемами. Військова термінологія вирізняється низкою специфічних ознак: вона базується на науково обґрунтованих знаннях, забезпечує однозначне тлумачення понять у межах відповідної терміносистеми, характеризується точністю формулювань, лаконічністю, логічною структурованістю значень, наявністю чітко сформульованих визначень. Крім того, їй характерна стилістична нейтральність, відсутність емоційної забарвленості та, зазвичай, незалежність від контексту вживання.

Отже, термін, як ключова одиниця наукового пізнання, виконує фундаментальну функцію в організації, структуризації та передачі спеціалізованих знань. Багатовимірність його трактувань, значний спектр наукових підходів та міждисциплінарність досліджень свідчать про складність і багатогранність цього феномену. Попри відсутність єдиної універсальної дефініції, науковці одностайні в тому, що термін вирізняється чіткістю, однозначністю, логічною впорядкованістю та високим рівнем інформативності, завдяки чому забезпечується точність професійної комунікації та узгодженість у межах галузевої терміносистеми.

Розгляд споріднених категорій – термінології та терміносистеми дав змогу простежити їхні структурні й функціональні відмінності. Якщо термінологія охоплює сукупність термінів певної сфери та відображає загальний образ фахової мови, то терміносистема є впорядкованою моделлю понять, що формує внутрішню логіку, ієрархію та зв'язки всередині

спеціалізованого знання. Саме терміносистема створює концептуальний каркас будь-якої наукової чи професійної галузі, забезпечуючи системність та стандартизацію фахового спілкування.

Аналіз показав, що розвиток термінології тесно пов'язаний з еволюцією науки, техніки й суспільних процесів. Нові поняття, відкриття та технологічні інновації породжують потребу у формуванні нових термінів або трансформації вже наявних. Це зумовлює активні процеси термінологізації, детермінологізації, ретермінологізації та запозичення, які забезпечують динаміку та гнучкість терміносистем. Зокрема, у військовій сфері ці процеси проявляються найінтенсивніше, що пов'язано зі стрімким розвитком оборонних технологій, зміною тактики, появою нових видів озброєння й форм ведення бойових дій.

1.2. Еволюція та системні характеристики англomовної військової термінології

Термінологія є важливим елементом мовної системи, що сприяє впорядкуванню знань шляхом їх систематизації, опису та передачі. Вона відіграє ключову роль у збереженні наукових концепцій, а також у формуванні нових знань на основі вже існуючих. Дослідження англomовної військової термінології набуває особливої актуальності в умовах сучасного світу. Військова лексика, зокрема англійська, формувалася протягом багатьох років, відображаючи накопичений досвід та науковий прогрес. Вивчення термінології потребує комплексного підходу, що враховує всі її аспекти та особливості. Англomовна військова термінологія відіграє важливу роль у міжнародній військовій комунікації, слугуючи стандартом у проведенні операцій, підготовці військових кадрів та науково-технічному співробітництві. Її специфіка визначається історичними, культурними та

технологічними чинниками, які впливають на структуру та використання термінів.

Історія формування англомовної військової термінології, на думку Л. Омельченко та Д. Василенко, тісно пов'язана з етапами розвитку військової техніки та геополітичних конфліктів:

1) період Першої світової війни ознаменувався активним удосконаленням артилерійських систем і авіаційної техніки, зокрема з'явилися терміни на кшталт *aircraft carrier* (авіаносець) і *air service* (авіаційна служба). До цього ж періоду належать такі поняття, як *tank* (танк), *trench warfare* (окопна війна), *dogfight* (повітряний бій);

2) під час Другої світової війни було започатковано використання ракетних технологій, що засвідчують терміни *area bombing* (килимове бомбардування) і *pilotless bomb* (безпілотна бомба). Також у цей час набувають поширення фразеологізми *blitzkrieg* (бліцкриг), *codebreaking* (розшифрування кодів), *amphibious assault* (морський десант);

3) у ході Корейської війни спостерігався прогрес у сфері атомної авіації, з'явилися нові поняття, як-от *air strike* (авіаудар) та *air bomber* (бомбардувальник). До переліку нових понять також належать *jet fighter* (реактивний винищувач), *paralm strike* (удар напалмом), *close air support* (вогнева підтримка з повітря);

4) в'єтнамська війна стала періодом масового застосування гелікоптерної авіації та напалму, про що свідчить поява терміну *combat aviation brigade* (бойова авіаційна бригада), який відображає структурні зміни у військовій авіації. Цей період також дав такі словосполучення, як *helicopter insertion* (висадка з гелікоптера), *spray mission* (хімічна обробка території, пов'язана з Agent Orange), *search and destroy mission* (операція знайти і знищити);

5) Холодна війна характеризується формуванням лексики ядерної, хімічної та біологічної зброї. Ключовий термін – *intercontinental ballistic missile* (міжконтинентальна балістична ракета). У цей час виникають

поняття *mutually assured destruction (MAD)* (гарантоване взаємне знищення), *nuclear submarine* (ядерний підводний човен), *fallout shelter* (протирадіаційне укриття).

б) війна з тероризмом сприяла розвитку високоточної зброї й змішаних тактик ведення бою. У цей період активно використовуються терміни *guided bomb* (керована бомба), *armor-piercing bomb* (бронебійна бомба). З'являються такі поняття, як *smart weapon* (розумна зброя), *improvised explosive device (IED)* (саморобний вибуховий пристрій), *counterterrorism operation* (антитерористична операція).

7) війна в Україні – повномасштабне вторгнення 2022 року стимулювали появу лексики, пов'язаної з безпілотними системами, ракетною зброєю нового покоління та кіберопераціями. Прикладами є терміни *Kinzhal missile* (гіперзвукова ракета «Кинджал»), *Bayraktar TB2 drone* (ударний безпілотник *Bayraktar TB2*), *UAVs* (безпілотні літальні апарати), *loitering munition* (барражуючий боєприпас). Також активно застосовуються *anti-drone system* (антидронна система), *FPV drone* (дрон з видом від першої особи), *electronic warfare system* (комплекс радіоелектронної боротьби) [56].

На формування військової термінології значний вплив здійснює технологічний прогрес. З розвитком нових видів озброєння та військових стратегій з'являються нові терміни, які потребують адаптації. Військова термінологія постійно оновлюється відповідно до змін у світовій безпековій ситуації. Наприклад, термін «*cyberwarfare*» (кібернетичні війни) виник унаслідок усвідомлення нових загроз, пов'язаних із використанням технологій у військових конфліктах. Введення таких термінів у військову лексику є необхідним для точного опису сучасних викликів та розробки стратегій їхнього запобігання. Крім технічного аспекту, англійська військова термінологія відображає культурні особливості, історичні традиції та військову доктрину англосаксонських країн. У деяких термінах закладене ідеологічне або символічне значення, що підкреслює специфіку військової

комунікації. Отже, військова лексика постійно змінюється, адаптуючись до нових викликів та загроз.

Військова термінологія містить терміни, що мають культурні особливості, які відображають історичні події та традиції певного суспільства. Наприклад, *The Few* – метафоричне позначення льотчиків Королівських ВПС, які брали участь у Битві за Британію; *Band of Brothers* – усталений культурний концепт, що позначає братерство солдатів. При перекладі таких термінів необхідно враховувати культурний контекст, а в деяких випадках – додавати пояснення, щоб зробити їх зрозумілими для читача, який не знайомий із відповідним культурним середовищем. Одним із найвідоміших прикладів є термін «*Uncle Sam*», який у військовому контексті може означати «Американську армію». Однак для українського читача цей вираз може бути незрозумілим без додаткових пояснень або відповідного контексту.

Військова термінологія являє собою сукупність мовних засобів, що використовуються для позначення понять, пов'язаних із армією, бойовими діями та військовою організацією. До неї належать як загальноживані терміни, так і спеціалізована технічна лексика, що має стосунок до оборонної галузі. Значна частина таких слів є професійними й уживається виключно серед військових, тож пересічному громадянину вони можуть бути незнайомими або не зовсім зрозумілими. Окремо слід зазначити наявність емоційно насичених виразів, які іноді використовуються як стилістичні варіанти основних військових термінів [29, с. 55].

У військовій лексиці важливе місце посідають номенклатурні одиниці – назви конкретних зразків озброєння та військової техніки. Вони не лише фіксують технічні характеристики бойових систем, а й репрезентують культурну, історичну та технологічну ідентичність держави. Так, назви українських ракетних і артилерійських комплексів – *BM-21 «Grad»* (БМ-21 «Град»), *BM-21 UM «Berest»* (БМ-21УМ «Берест»), *R-360 «Neptune»* (Р-360 «Нептун») уособлюють національні підходи до найменування військової

техніки та підкреслюють унікальність вітчизняного оборонно-промислового комплексу.

Однією з важливих характеристик військової мови є наявність скорочень. Цей процес активізувався ще в часи Першої світової війни – наприклад, скорочення AA (*anti-aircraft*). Згодом з'явилися акроніми, які утворюються за допомогою ініціальних абревіатур або скорочення складових слів. Наприклад, CADLR (*Certain Areas of Donetsk and Luhansk Regions of Ukraine*) перекладається як ОРДЛО (*Окремі райони Донецької і Луганської областей*). Ці одиниці формуються відповідно до морфологічних та словотвірних норм англійської мови, що забезпечує їхню інтеграцію у професійне спілкування.

Крім суто термінологічних одиниць, військова лексика включає слова та вирази, що позначають військові реалії. Значний пласт становить військово-побутова лексика, яка є проміжним явищем між спеціалізованою військовою термінологією та загальноживаною мовою. Вона відображає щоденне життя військових, специфіку служби, взаємини у підрозділах і традиції армії, забезпечуючи природну інтеграцію військового мовлення у щоденний комунікативний простір [49, с. 34]. Приклади військово-побутової лексики: *dugout* (*укриття*), *frontline* (*передова позиція*), *war trophy* (*захоплене озброєння*), *combat footage* (*відеозапис з позицій*), *rotation* (*планова заміна підрозділу*), *copter* (*розмовна назва квадрокоптера*).

Лексико-граматичні особливості військової термінології визначають її унікальність і залежать від специфіки її формування. Вони зумовлені домінуючою структурно-семантичною роллю англомовної військової термінології, а також її статусом як термінологічної системи, що перебуває у процесі розвитку, на відміну від уже сформованих і високорозвинених військових терміносистем. Однією з ключових стилістичних ознак військово-наукового жанру є логічність викладу. Ця особливість пояснюється необхідністю отримання та поширення теоретичних і практичних результатів досліджень у різних сферах військової термінології. Важливим стилістичним

аспектом є також експресивність викладу, яка сприяє підвищенню переконливості аргументів. Водночас емоційність у військово-наукових текстах не використовується для посилення виразності, оскільки емоційні засоби зазвичай не характерні для наукової комунікації.

Окрему роль у сучасному англомовному військовому дискурсі відіграє військова фразеологія, яка об'єднує сталі вирази й команди, що забезпечують швидке, неоднозначне передавання наказів, координацію підрозділів та опис критичних бойових ситуацій.

Військова фразеологія – це сукупність стійких словосполучень, виразів та фраз, що використовуються у військовій сфері для точного та ефективного передавання інформації. Вона охоплює як офіційні терміни, що застосовуються у військових документах та наказах, так і неформальні вислови, які використовуються у спілкуванні військовослужбовців.

Із початком повномасштабної війни в Україні у 2022 році англомовні ЗМІ, політики, аналітики та громадськість почали активно використовувати військову фразеологію, частину якої було оновлено або адаптовано до нових реалій, частина таких виразів має історичне походження, інші – адаптовані до нових реалій, наведені нижче приклади ілюструють, як фразеологізми функціонують у сучасній військовій комунікації, наприклад: *boots on the ground* – класичний військовий фразеологізм, що означає фізичну присутність військових сил у зоні бойових дій. У контексті війни в Україні його часто вживають у заявах щодо можливості або неможливості введення іноземного контингенту: «*NATO won't put boots on the ground in Ukraine*»; *hold the line* – означає *утримувати позицію, не здаватися*. Цей вислів набув особливого звучання у повідомленнях про бої за Бахмут: «*Ukrainians continue to hold the line near Bakhmut*». Він символізує стійкість та героїзм українських воїнів; *take flak* – зазнавати критики чи нападу, як у політичному, так і у військовому сенсі. Прикладом є ситуація, коли Німеччина зазнала тиску через затримку постачання танків: «*Germany took flak for delaying tank delivery*»; *collateral damage* – *побічні втрати, особливо серед цивільного населення*. Цей вираз

використовується як евфемізм для пом'якшення опису наслідків ракетних атак: «*The missile strike caused significant collateral damage*»; *war of attrition* – війна на виснаження. Саме таким чином багато західних експертів характеризують дії РФ: «*Russia is waging a brutal war of attrition*»; *no-fly zone* – зона, заборонена для польотів. Заклики до її створення над Україною стали постійним елементом дипломатичних дискусій: «*Ukraine requested a no-fly zone over its territory*»; *full-scale invasion* – повномасштабне вторгнення. Цей фразеологізм став постійною конструкцією для опису подій, що розпочалися 24 лютого 2022, Al Jazeera повідомляло про початок повномасштабного вторгнення Росії в Україну: «*The full-scale invasion started on February 24*»; *stand one's ground* – стояти на своєму, чинити опір навіть за несприятливих умов. Вживається для підкреслення сили духу українського спротиву: «*The defenders stood their ground despite the odds*»; *under fire* – бути під вогнем (як буквальним, так і метафоричним). Цей вираз набув значення не лише військової загрози, а й медійної критики, наприклад, у вересні 2023 року підрив Каховської ГЕС: «*A column of Russian military equipment came under Ukrainian fire while using the Kakhovsky bridge*» [111].

У контексті російсько-української війни саме фразеологічні одиниці як запозичені з англійської мови військової комунікації, так і сформовані на основі українського бойового досвіду, відіграють важливу роль у підтриманні злагодженості дій, оперативності, узгодженості між різними родами військ. Наприклад, термін «*Stealth technology*» було перекладено як «технологія малопомітності», що точно передає його значення, пов'язане з приховуванням від радарів; «*hold the line*» – «утримувати позицію», сталий вираз, що використовується для наказу не допустити прориву ворога; «*take cover!*» – «в укриття!», коротка команда, яка забезпечує миттєве реагування військових у разі загрози обстрілу; «*weapons free*» – «дозвіл на відкриття вогню», фразеологізм, що регламентує контроль вогню підрозділу; «*friendly fire*» – «вогонь по своїх», термін, що описує помилковий удар по власних силах, який може виникнути під час сучасних високодинамічних операцій; «*behind*

enemy lines» – «у тилу ворога», фразеологізм, що використовується для опису операцій спеціальних підрозділів; «*no man's land*» – «нічийна земля», усталене позначення простору між позиціями протилежних армій; «*stand by*» – «бути наготові», універсальна команда, що використовується у всіх видах військ; «*Extraction point*» – «точка евакуації».

Отже, військова фразеологія є важливим елементом військової комунікації, що забезпечує точність, швидкість та ефективність передачі інформації у військовому середовищі. Вона має чітку структуру, класифікацію та функціональне призначення, що робить її невід'ємною частиною військової термінології.

Варто зазначити, що військові ідіоми є важливою частиною мовної культури військових, оскільки вони функціонують не лише як фахові мовні одиниці, а й як засіб емоційної, психологічної та соціальної комунікації. У бойових умовах такі вирази дають змогу швидко передавати складні ситуації у лаконічній формі, а в щоденному спілкуванні – підтримувати командний дух, визначати ролі, описувати поведінку та реакції військовослужбовців. Наприклад, ідіома «*bite the bullet*» (*стиснути зуби, витримати випробування*) використовується як у контексті необхідності прийняти складне рішення під час операції, так і в побуті, коли потрібно докласти зусиль чи подолати страх. Вираз «*the fog of war*» (*туман війни*) широко застосовується для позначення хаотичних, непередбачуваних ситуацій, у яких бракує інформації, не лише на полі бою, а й у цивільних сферах, коли мається на увазі невизначеність або плутанина. Ідіома «*no man's land*» (*нічия земля*) трапляється у військових звітах для опису території між двома ворогуючими сторонами, але також переноситься у цивільну мову для позначення «сірої зони», де немає чітких правил чи відповідальності.

Ідіома «*fight a losing battle*» (*вести проречену боротьбу*) уживається для опису ситуацій, коли результат майже визначений, проте зусилля все одно докладаються. Усе це свідчить про те, що військові вирази здатні передавати широкий спектр життєвих ситуацій у простій і зрозумілій формі, а їхню

образність, стислий зміст і універсальність роблять їх популярними і за межами військового середовища. Завдяки цьому військові ідіоми природно інтегруються в щоденну мову, впливаючи на комунікацію як військових, так і цивільних, та збагачуючи сучасний мовний простір новими значеннями й концептами.

Отже, англійська військова термінологія являє собою складну лінгвістичну систему, що формується під впливом історичних, технологічних і культурних чинників. Вона виконує не лише номінативну, а й комунікативну, інформативну й навіть ідеологічну функцію. Її дослідження є важливим для забезпечення точності перекладу, адаптації військових документів, формування ефективної міжнародної співпраці, а також для поглиблення знань про військову культуру та традиції. Окрему роль відіграє військова фразеологія, яка об'єднує сталі вирази для точного та оперативного передавання наказів і опису бойових ситуацій. Вона є не лише частиною лексичної системи, а й важливим стилістичним інструментом фахового спілкування. Тож поєднання термінів і фразеологізмів у межах терміносистеми формує цілісну концептуальну основу сучасного військового

1.3. Системна організація та типологія англійських військових термінів

Класифікація є важливим аспектом будь-якої науки чи сфери діяльності людини. Вона передбачає поділ термінів за структурними та семантичними ознаками. В. Литовченко зазначає, що лінгвістичне групування термінів ґрунтується на характеристиках термінологічних одиниць конкретної мови [42]. Військова термінологія, як одна зі спеціалізованих галузей англійської мови, також підпадає під певні принципи класифікації. Основні критерії класифікації термінів включають:

- 1) семантичний зміст – визначає однозначні та багатозначні термінологічні одиниці в межах певної терміносистеми;
- 2) сфера застосування – розмежовує терміни на універсальні, унікальні або концептуально-авторські;
- 3) історико-лексикологічний аспект – враховує наявність архаїзмів та неологізмів у певний історичний період [44, с. 158].

Систематизація військової термінології становить важливу складову дослідження спеціалізованої лексики. Вона дозволяє встановити семантичні зв'язки між одиницями термінологічного фонду, визначити межі між групами термінів та полегшити їх застосування у фаховому спілкуванні. Науковці пропонують декілька підходів до класифікації англомовної військової термінології:

- 1) за сферою застосування:
  - а) професійна військова термінологія – охоплює терміни, що використовуються військовослужбовцями у службовій діяльності, наприклад: *command* (командування), *deployment* (розгортання), *mission* (місія), *reconnaissance* (розвідка), *briefing* (інструктаж). *The general issued a command to retreat. The troops were prepared for immediate deployment. The unit carried out a night reconnaissance mission;*
  - б) лексика з емоційним забарвленням – включає слова, що передають емоційний контекст, наприклад: *war* (війна), *peace* (мир), *battle* (битва), *victory* (перемога), *defeat* (поразка). *The long-awaited victory boosted the soldiers' morale. The unexpected defeat led to a strategic reassessment;*
- 2) за походженням:
  - а) індоєвропейські терміни – слова, що походять від коренів індоєвропейських мов, наприклад: *army* (армія) ← лат. *arma* через старофранцузьке, *shield* (щит) ← прагерманське *skelduz*. *The army prepared to do battle with the invading forces at dawn. The shield displayed a silver saltire on a red field;*
  - б) запозичені терміни – лексичні одиниці, що були запозичені з інших

мов, зокрема латинської, грецької, французької, німецької та інших: *strategy* (стратегія) – з грец. *strategia*, *colonel* (полковник) – з фр. *coronel*, *artillery* (артилерія) – з лат. *artillaria* через фр. *artillerie*. *The new full colonel emphasized teamwork and discipline within the ranks. Heavy artillery supports the infantry as they advance toward enemy lines;*

3) за семантикою:

а) організаційно-тактична термінологія – охоплює терміни, що стосуються структури військових формувань та тактики ведення бойових дій, наприклад: *division* (дивізія), *maneuver* (маневр), *tactics* (тактика); *The division advanced across the front line. Proper tactics can determine the outcome of a battle.*

б) технічна термінологія – включає слова, що описують озброєння та військову техніку, наприклад: *missile* (ракета), *tank* (танк), *drone* (безпілотник); *The drone conducted surveillance over enemy lines. Tank* («танк») – *Tanks spearheaded the armored assault;*

в) історична та географічна термінологія – містить терміни, пов'язані з військовою історією та географічними аспектами бойових дій: *campaign* (кампанія), *front* (фронт), *bunker* (бункер). *Soldiers took cover in the trenches during shelling. The campaign lasted for over six months in mountainous terrain* [62].

Однією з найефективніших стратегій аналізу військової термінології є її класифікація за тематичними напрямками. Це дає змогу впорядкувати лексичний матеріал, виявити семантичні зв'язки між поняттями та оптимізувати його використання у професійній комунікації.

Г. Бучина пропонує три ключові тематичні групи військової термінології:

1) група «армія як інструмент держави», складається з таких підгруп як, «військова політика держави» – охоплює питання міждержавних та внутрішньодержавних відносин, мілітаризму, військової доктрини; «військові дії армії» – включає терміни, що описують учасників бойових дій, їхнє розташування, військовополонених, а також військову стратегію та тактику:

«військова політика держави» – терміни, що стосуються міждержавних і внутрішніх відносин, мілітаризму, військової доктрини; «військові дії армії» – лексика, пов’язана з учасниками бойових дій, їхнім розташуванням, військовополоненими, стратегією й тактикою. Приклади: *defense strategy* – оборонна стратегія; *military doctrine* – військова доктрина; *security assistance* – безпекова допомога; *collective defense* – колективна оборона (важливо у контексті партнерства з НАТО); *operational command* – оперативне командування; *strategic deterrence* – стратегічне стримування (наприклад, завдяки системам ППО Patriot або NASAMS); *rules of engagement (ROE)* – правила ведення бойових дій;

2) іншу важливу категорію становить група термінів, що визначає армію як соціальний інститут. До неї належать кілька тематичних підгруп. Перша («види військ») охоплює терміни, які описують поділ збройних сил на окремі типи військових формувань. Друга («структурні одиниці війська») містить поняття, що позначають різні організаційні рівні, такі як батальйони, дивізії, корпуси тощо. До підгрупи «військові організації» належать назви установ, які забезпечують життєдіяльність армії. Підгрупа «персонал» включає найменування військовослужбовців різних чинів і звань. У підгрупу «обладнання та екіпірування» входить лексика, пов’язана з форменим одягом, засобами індивідуального захисту та спорядженням. Остання підгрупа («військова служба») об’єднує терміни, що стосуються процесу проходження служби в армії:

– «види військ» – поділ на типи військових формувань (*infantry assault group* – штурмова піхотна група);

– «структурні одиниці» – батальйони, дивізії, корпуси (*Air Assault Forces* – Десантно-штурмові війська; *Unmanned Systems Units* – підрозділи безпілотних систем (новітня формація 2022–2024 рр.));

– «військові організації» – установи, що забезпечують функціонування армії (*Air Defense Forces* – сили протиповітряної оборони);

– «персонал» – військовослужбовці різних звань (*combat medic* – бойовий медик);

– «обладнання та екіпірування» – форма, захист, спорядження (*trench warfare* – окопна війна);

– «військова служба» – терміни, пов'язані з проходженням служби (*counteroffensive* – контрнаступ);

3) ще одна важлива категорія термінів пов'язана з темою озброєння та технічної оснащення збройних сил. Вона включає дві основні підгрупи. Перша («види озброєння») охоплює найменування різноманітної зброї, зокрема стрілецької, артилерійської, ракетних комплексів, а також окремих частин вогнепальної зброї. Друга підгрупа («технічне обладнання») містить терміни, пов'язані з використанням бойових гелікоптерів, авіації тактичного призначення, а також інженерних споруд наземного та підземного типу, що забезпечують бойову ефективність армії:

– «види озброєння» – стрілецька, артилерійська, ракетна зброя (*Patriot air defense system* – ЗПК Patriot; *NASAMS* – система протиповітряної оборони; *FPV drone (First Person View)* – ударний дрон FPV);

– «технічне обладнання» – бойові гелікоптери, авіація, інженерні споруди (*armored personnel carrier (APC)* – бронетранспортер; *combat helicopter* – бойовий гелікоптер; *field communication systems* – польові системи зв'язку) [45, с. 56–58].

Ю. Лукіяничук пропонує класифікацію військової термінології, враховуючи її тематичний розподіл відповідно до видів та родів Збройних Сил. Такий підхід дозволяє систематизувати військову лексику та визначити її специфіку у різних військових сферах:

1) терміни сухопутних військ – охоплюють лексику, пов'язану з механізованими, танковими, аеромобільними, ракетними та іншими військовими формуваннями, наприклад (*field artillery* – польова артилерія);

2) терміни військово-морських сил – включають поняття, що стосуються надводних та підводних сил, а також інших морських підрозділів, наприклад

(*landing craft* – десантний корабель);

3) терміни військово-повітряних сил – охоплюють лексику, пов'язану з винищувальною, розвідувальною, штурмовою та військово-транспортною авіацією, наприклад (*bomber* – бомбардувальник);

4) терміни військ зв'язку – містять поняття, що описують засоби та системи зв'язку у військовій сфері, наприклад (*signal operations center* – вузол зв'язку);

5) терміни інженерних військ – включають лексику, пов'язану з інженерним забезпеченням бойових дій, наприклад (*combat engineer support* – інженерне забезпечення бойових дій) [46].

Військова лексика відіграє важливу роль у комунікації військовослужбовців, забезпечуючи точність та ефективність передачі інформації. А. Аксьонов визначає три основні складові військової лексики, які використовуються у різних видах спілкування:

1) військова термінологія – офіційні терміни, що застосовуються у військовій документації та спеціалізованій літературі. Вони не містять суб'єктивної оцінки та мають чітко визначене значення: *infantry* (піхота); *air strike* (авіаудар); *chain of command* (система підпорядкування);

2) неофіційні еквіваленти військових термінів – слова та вирази, створені військовими фахівцями для позначення понять, які вже мають офіційні визначення. Вони можуть містити суб'єктивний відтінок: *bird* замість *aircraft* (літак); *grunt* замість *infantryman* (піхотинець); *brass* замість *high-ranking officers* (вищі офіцери);

3) військові арготизми – експресивні мовні одиниці, що мають емоційне забарвлення та використовуються у неформальному військовому спілкуванні: *FUBAR* (*F***ed Up Beyond All Recognition*) – все пішло шкереберть; *AWOL* (*Absent Without Leave*) – самовільне залишення частини; *bug out* – швидке відступлення або втеча [30].

Подібний підхід до класифікації військової лексики застосовує В. Погонєць, який розподіляє її на три основні групи:

1) термінологічна лексика – включає офіційні військові терміни, що використовуються у нормативних документах: *Rules of Engagement* (Правила ведення бойових дій); *battalion* (батальйон); *military doctrine* (військова доктрина);

2) професійна лексика – охоплює професіоналізми, які застосовуються військовими спеціалістами у професійному середовищі: *chopper* (військовий гелікоптер); *sarge* (сержант); *bird colonel* (полковник повітряних сил);

3) специфічна лексика соціальних груп – містить жаргонізми, що використовуються у неформальному військовому спілкуванні: *dog tags* (особисті жетони солдата); *foxhole* (окон, укриття); GI (звичайний солдат США) [60, с. 67–70].

Лексичні одиниці можуть мати різний рівень спеціалізації, що впливає на їхнє використання у різних галузях знань. Згідно з дослідженнями мовознавців, терміни поділяються на три основні групи:

1) загальнонаукові терміни – це поняття, що застосовуються у багатьох терміносистемах незалежно від галузі. Приклади: *synthesis* – синтез, *method* – метод, *model* – модель. У межах військової термінології такі слова можуть набувати специфічного, звуженого значення. Наприклад: *collective protection* – колективний захист (забезпечення захисту цивільного населення під час бойових дій або надзвичайних ситуацій);

2) міжгалузеві терміни – це слова, які застосовуються в різних сферах діяльності, часто зовсім не пов'язаних між собою. Прикладом є слово «switch», яке змінює своє значення залежно від галузі: в електротехніці це *вимикач* або *перемикач*, в інформаційних технологіях – *мережевий пристрій (свіч)*, у телекомунікаціях – *комутатор* або *ключ*, в економіці – *операція з переказу коштів між рахунками*, у фізиці – *вимикач чи ключ*, в інженерії – *селектор* або *модулятор*, а у будівництві – *реле*;

3) вузькогалузеві терміни використовуються виключно в певній галузі або сфері діяльності і мають спеціалізоване значення. Наприклад, вираз «*conventional and nuclear fires*» стосується ведення вогню звичайними та

ядерними боєприпасами [63, с. 22–23].

Е. Єліна аналізує мовний склад військовослужбовців і підкреслює, що спеціалізована військова лексика є складовою частиною військової термінології. Вона охоплює такі категорії: командні військові терміни, терміни, пов'язані з військовими ритуалами, вузькоспеціалізовані військові поняття, термінологічно оформлені одиниці, загальноживані слова, складені терміни, а також військовий жаргон (*Cease fire!* – *Припинити вогонь!*; *roll call* – *шикування/перекличка*; *boom* – *вибух/постріл*) [70, с. 15].

У військових документах спостерігається специфічна фразеологія, що представлена стійкими (терміни, що мають фіксоване значення у військовому управлінні. Наприклад, *mayday* – *міжнародний сигнал небезпеки*, *general alarm* – *загальна тривога*) та змінно-стійкими словосполученнями (вирази, що можуть змінювати свою структуру залежно від контексту. Наприклад, *to lift fire* – *переносити вогонь*). Ці вирази рідко зустрічаються у загальноживаній мові, але активно використовуються у військовій комунікації.

Військові терміни можна поділити на три основні групи залежно від їхньої відповідності реаліям іншої культури та можливості точного перекладу:

1) терміни, які відображають поняття іншої культури та мають відповідники в рідній мові, можуть бути перекладені за допомогою еквівалентів, що зберігають форму англійського слова, наприклад, *public safety* перекладається як *громадська безпека*. До цієї категорії належать також інтернаціональні терміни, що мають схожі форми в різних мовах, як-от *battery* – *батарея*, а також слова, що відрізняються за формою, але мають усталені переклади, наприклад, *colonel* – *полковник*. Складні терміни зазвичай перекладаються шляхом узгодження окремих компонентів, наприклад, *mechanized brigade* – *механізована бригада*, або шляхом адаптації частин, як у випадку з *prone position* – *положення лежачи*;

2) терміни, що відображають поняття іншої культури і не мають прямого аналога в рідній мові, але водночас мають усталені переклади, зазвичай передаються через відповідні еквіваленти в мові перекладу. Наприклад,

Quadrennial Defense Review перекладається як *чотирирічний оборонний огляд* – офіційна програма реформування та розвитку Збройних сил США. При перекладі таких термінів важливо враховувати контекст, оскільки це дозволяє максимально точно відобразити їхнє значення і суть;

3) терміни, які позначають культурні або професійні реалії, що не мають усталених відповідників у рідній мові, вимагають ретельного розбору їхніх складових та адаптації відповідно до мовних норм перекладу. Наприклад, англійський термін *alert hangar* можна передати як *ангар для вильоту по тривозі*. Для коректного перекладу часто застосовують описові вирази або спеціалізовану термінологію, що найточніше відображає зміст поняття [30].

Питання класифікації військової термінології в англійській мові залишається важливим для сучасних досліджень. Його складність зумовлена низкою факторів, які впливають на систематизацію та використання військових термінів, а саме:

1) швидкий розвиток військової техніки та тактики – поява нових видів озброєння та змін у способах ведення бойових дій вимагає введення нових термінів (*counter-UAS system (counter-unmanned aircraft system)* – *система боротьби з безпілотниками; kamikaze drone* – *дрон-камікадзе*);

2) запозичення з інших мов – військова термінологія часто містить слова іншомовного походження, що ускладнює її систематизацію (*drone «Shahed» (перс.)* – *назва іранських ударних БпЛА*);

3) емоційне забарвлення термінів – деякі військові терміни мають експресивний характер, що впливає на їхню класифікацію та використання (*drone swarm* – *«рой дронів» (метафоричний образ, що уособлює масоване застосування БпЛА)*) [43].

Крім зазначених чинників, існують інші аспекти, що впливають на класифікацію військових термінів:

- суб'єктивність класифікації – будь-яка система класифікації залежить від критеріїв, які дослідники вважають найбільш значущими;

- контекстуальна залежність – значення військових термінів часто змінюється залежно від ситуації, у якій вони використовуються [28].

Для розв'язання цих проблем необхідні подальші дослідження у сфері військової термінології. Важливим завданням є розробка єдиної загальноприйнятої класифікації англійських військових термінів, яка б враховувала всі їхні особливості та забезпечувала точність у професійній комунікації. У цьому контексті особливої ваги набувають праці дослідників, які пропонують системні підходи до класифікації нових лексичних одиниць.

Так, Л. Гілберт одним із перших запропонував розгорнуту класифікацію неологізмів, що дало змогу впорядкувати нові лексичні одиниці за способом їх формування [61]. Семантичні неологізми постають унаслідок зміни або розширення значення вже наявного слова. Так, наприклад, термін «*filter bubble*» спочатку описував алгоритмічну персоналізацію інформації в соціальних мережах. Після початку російсько-української війни цей вислів отримав додаткове значення – позначення інформаційних маніпуляцій та ізольованих медіапросторів, які формуються внаслідок пропаганди. Інший приклад – «*special military operation*»: евфемізм, що використовується російською пропагандою замість вислову «повномасштабне вторгнення в Україну», і який у міжнародному дискурсі набув переважно іронічно-засуджувального змісту.

Запозичення – це лексеми або стійкі вирази, перенесені до англійської мови з інших мов. Сучасний військовий дискурс активно включає такі одиниці. Зокрема, «*Bayraktar*» – бренд турецьких ударних БПЛА, що став міжнародно відомим завдяки успішному застосуванню українськими силами у 2022 році. Інший приклад – «*russian world*», буквальный переклад російського вислову «*русский мир*», який уживається для позначення ідеології російської експансії та реваншизму.

За Л. Гілбертом, синтаксичні неологізми поділяються на морфологічні та фразеологічні [61]. Морфологічні неологізми утворюються через словотворчі процеси: додавання афіксів, зміни словотворчої основи тощо.

Наприклад, слово «*Russification*» утворене від базового *Russia* і слугує для позначення процесу нав'язування російських мовних та культурних норм на окупованих територіях України.

Фразеологічні неологізми формуються шляхом створення нових стійких словосполучень. Характерним прикладом є «*grain deal*» («зернова угода») – назва міжнародної домовленості, яка дала можливість Україні відновити морський експорт продовольства в умовах війни.

Окрему, не менш значущу, класифікацію запропонував Джон Альгео, який систематизував джерела появи нових англійських слів. Дослідник виокремив низку основних механізмів неологізації:

- карбування – творення слів «з нуля», без опори на вже існуючі елементи. Так виникли назви *Agilite*, *Bayraktar*, що стали власними термінами у військовому вжитку;

- запозичення – прийняття іншомовних слів, наприклад, інтернетно-поширений вислів «*rusnya*» як пейоративне позначення росіян;

- основоскладання – поєднання двох і більше слів. Приклад: «*TikTok troops*», що використовується для опису підрозділів, які активно знімають контент для соцмереж, але часто не беруть участі у реальних бойових діях;

- деривація – утворення нових одиниць за допомогою префіксів або суфіксів. Характерний приклад «*derussification*» («дерусифікація»), термін, що означає свідоме усунення російського впливу з культурної, мовної та політичної сфер життя України;

- змішування основ – об'єднання частин двох різних слів. Так виник неологізм «*putler*» (суміш «*putin*» + «*hitler*»), який використовується для різкої критики політики кремля;

- скорочення – редукція довших словосполучень до коротших форм. Наприклад, «*tacmed*», утворене від *tactical medicine*, стало особливо поширеним після 2022 року в контексті підготовки військових та волонтерів;

- абрєвіація та ініціалізми – формування нових лексем з початкових літер слів. Поширеним є «*ZSU*» – міжнародно вживане позначення Збройних сил

України [93, с. 3–4].

Отже, класифікація термінів дозволяє не лише впорядкувати мовний матеріал, але й окреслити межі термінологічних одиниць, зважаючи на їхню багатозначність, стилістичну маркованість та культурну специфіку. У перспективі подальших досліджень актуальним є створення єдиної узгодженої класифікаційної системи англомовної військової термінології, яка враховуватиме мовні, комунікативні, професійні й культурні чинники, що впливають на формування та використання термінів у міжнародному військовому дискурсі.

1.4. Методологія дослідження англомовної військової термінології

Дослідження англомовної військової термінології потребує комплексного методологічного підходу, що враховує багаторівневу структуру спеціальної лексики, інтегративний характер військової сфери, міждисциплінарність її понять та динаміку розвитку. Військовий термін, як одиниця фахової, мови функціонує у складній терміносистемі, де взаємодіють загальнонавчівані, загальнонаукові та вузькоспеціальні лексичні ресурси. Саме тому методологія дослідження має включати як загальнонаукові прийоми аналізу, так і спеціальні лінгвістичні методи, що дають можливість вивчити структуру, семантику та перекладацькі характеристики військових термінів у всій їх багатогранності.

Матеріалом дослідження послужили праці з термінознавства, перекладознавства, лінгвістики, військової справи та військової комунікації, офіційні документи НАТО, англомовні військові статuti, тлумачні, етимологічні та енциклопедичні словники, глосарії військової термінології, а також сучасні періодичні видання англійською мовою, присвячені аналізу воєнних конфліктів, військових операцій та оборонних технологій.

Робота з військовою термінологією виявляє труднощі вже на початковому етапі – етапі відбору лексичних одиниць. На відміну від стабільніших галузевих терміносистем, англомова військова лексика демонструє високу динамічність, зумовлену розвитком військових технологій, модернізацією тактики та появою нових форм ведення війни у контексті російсько-української війни (кібервійна, інформаційні операції, безпілотні системи, мережоцентричні операції тощо). Стрімке оновлення військової сфери спричиняє постійне зростання кількості термінів, зміни у їх семантичній структурі, а також активне термінотворення шляхом абрєвіації, скорочення та метафоризації.

Ситуацію ускладнює несистемність і фрагментарність лексикографічних джерел, оскільки військова термінологія формується на перетині кількох підсистем – тактичної, технічної, командно-організаційної, логістичної, медичної, авіаційної, артилерійської тощо. Як і в інших науково-технічних галузях, військова терміносистема має гетерогенний характер, адже включає елементи суміжних дисциплін: інженерії, авіації, інформаційних технологій, медицини, психології, політики, стратегічних комунікацій. Унаслідок цього виникає значна кількість багатозначних, омонімічних та контекстуально залежних термінів, що ускладнює їх уніфікацію та переклад.

Особливі труднощі спостерігаються у процесі перекладу англомовної військової документації та оперативних матеріалів, де значна частина лексики функціонує у вигляді спеціальних кодованих позначень (*ROE, AO, MRE, FOB*), а також у формі військово-побутових сленгових одиниць, які не мають усталених українських відповідників. Суперечливий характер подання інформації в англомовних джерелах, відмінності між британськими, американськими та натовськими стандартами, а також відсутність єдиного військового глосарію часто призводять до невідповідностей у перекладі, неточностей у трактуванні та складнощів у міждисциплінарній комунікації.

Англомова військова термінологія, подібно до інших галузевих терміносистем, утворює складний конгломерат, у межах якого терміни

вступають у всі типи взаємовідношень, характерних загальноживаній лексиці: синонімію, антонімію, метафоричні та метонімічні перенесення. Високий ступінь міжсистемних зв'язків значно ускладнює роботу перекладача, який повинен враховувати не лише дефініційне значення терміну, а і його функціонування у різних військових контекстах (бойовий, навчальний, технічний, інформаційний, стратегічний).

Перекладачі та військові фахівці наголошують на тому, що, попри наявність якісних англійських та українських джерел, уніфікованих і повних словників військової термінології все ще бракує, що посилює проблему неоднозначності та варіативності перекладу. Це зумовлює необхідність системного аналізу військових термінів, створення спеціалізованих глосаріїв та поглибленого вивчення семантико-структурних особливостей англійської військової лексики.

З огляду на такі складнощі постає потреба у застосуванні комплексної методології, здатної забезпечити всебічне й об'єктивне опрацювання фактичного матеріалу. Саме тому у межах даного дослідження були використані такі основні методи: аналіз, синтез, систематизація, порівняння та узагальнення наукової літератури, описово-аналітичний метод, порівняльно-зіставний метод, метод компонентного аналізу, лексико-семантичний аналіз, перекладацький аналіз, а також кількісний аналіз фактичного матеріалу. Їх взаємодоповнювальне застосування забезпечило комплексне вивчення фактичної бази та дало змогу розкрити закономірності формування, функціонування й перекладу англійської військової термінології.

Логічним продовженням методологічного обґрунтування стало поетапне впровадження зазначених методів у дослідницький процес. **Перший етап** дослідження був спрямований на створення концептуально-теоретичної основи роботи, що передбачало всебічне опрацювання наукової літератури та уточнення базових категорій, пов'язаних із функціонуванням військової термінології в англійській мові. На цьому етапі було проведено ґрунтовне вивчення ключових термінознавчих і лінгвістичних джерел, сучасних підходів

до розуміння статусу терміна як мовної одиниці, специфіки галузевих терміносистем та особливостей військової комунікації. Зіставлення різних наукових підходів дало змогу встановити методологічні орієнтири дослідження, визначити межі та зміст таких понять, як «термін», «термінологія», «терміносистема», «військова термінологія», а також окреслити їхню взаємодію в межах фахового дискурсу.

Другий етап дослідження був присвячений описово-аналітичному та структурно-семантичному опрацюванню англомовних військових термінів. На цьому етапі ключовим став описово-аналітичний метод, який забезпечив виявлення, фіксацію, класифікацію та систематизацію фактичного матеріалу й дав можливість сформувати репрезентативний корпус військових термінів. Саме цей корпус став підґрунтям для подальших структурних і типологічних узагальнень. У межах цього ж етапу структурний аспект термінотворення аналізувався за допомогою морфологічного аналізу та словотворчого моделювання, що дозволило виявити особливості формування багатокomпонентних термінів, специфіку аббревіатурних форм.

Подальший – **третій етап** був зосереджений на порівняльно-зіставному аналізі військових лексичних одиниць. Використання порівняльно-зіставного методу дало можливість виявити відмінності між двома мовами у способах номінації військових понять, ступені їх абстрактності, специфіці термінологічних моделей та засобах вираження військової символіки.

Четвертий етап дослідження був присвячений семантичному моделюванню та виявленню значення структури військових термінів. Для цього застосовувався метод компонентного аналізу, який дав змогу встановити внутрішню організацію терміна, виокремити його інтегральні та диференційні ознаки, простежити семантико-словотвірні зв'язки та механізми зміни значення. Саме на цьому етапі було проаналізовано семантичні особливості англомовної військової термінології.

П'ятий етап включав застосування методу лексико-семантичного аналізу, метою якого було описати системні відношення між військовими

термінами в межах терміносистеми. За його допомогою було простежено механізми синонімії, антонімії, полісемії та омонімії. Застосування цього методу дозволило окреслити логіко-понятійну організацію військової термінології та виявити її внутрішні семантичні зв'язки.

На шостому етапі був проведений перекладацький аналіз англомовної військової термінології, спрямований на визначення особливостей її відтворення українською мовою. У межах цього етапу проаналізовано застосування таких перекладацьких прийомів, як калькування, транслітерація, транскрибування, конкретизація, лексичні еквіваленти. Особлива увага приділялася відтворенню складних термінів та військово-сленгових одиниць, що часто не мають прямого українського відповідника.

Сьомий етап дослідження передбачав застосування методу кількісного аналізу для перевірки закономірностей у функціонуванні військової термінології. На цьому етапі було визначено частотність уживання різних структурних моделей (простих, двокомпонентних і трикомпонентних термінів, абревіатур), проаналізовано частку різних перекладацьких трансформацій та підтверджено репрезентативність корпусу досліджуваного матеріалу. Сукупність результатів кількісного аналізу дозволила поглибити опис військової терміносистеми й забезпечила емпіричну основу для формування підсумкових висновків.

Отже, комплексне застосування загальнонаукових і спеціальних лінгвістичних методів забезпечило повноту дослідження англомовної військової термінології. Взаємодія зазначених підходів дала змогу з'ясувати структурні, семантичні та функціональні особливості терміносистеми, визначити труднощі перекладу та окреслити закономірності відтворення військової лексики українською мовою.

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

2.1. Морфологічна структура та словотворчі моделі сучасної військової термінології

У цьому дослідженні проаналізовано військові терміни англійської та української мов, які було відібрано з англломовного словника *Dictionary of Military Terms* Річарда Баєра [95].

У процесі аналізу англломовних військових терміноодиниць було встановлено, що вони представлені трьома базовими морфологічними різновидами: простими, афіксальними та складними за структурою термінами. Здійснений статистичний підрахунок засвідчив, що частка простих термінів, сформованих відповідно до морфологічної моделі без ускладнювальних компонентів, становить близько 20% від загального обсягу розглянутої термінолексики.

Прості слова у військовій термінології трапляються значно рідше, ніж складні термінотворчі форми. До таких англійських термінів належать, наприклад, *catapult* – *катапульта*; *contingent* – *контингент* (військовий підрозділ, військова група); *dynamite* – *динаміт*; *flak* – *зенітний вогонь*; *zenith artillery*; *flank* – *фланг* (бічна частина бойового порядку); *siren* – *сирена* (сигнал тривоги); *tank* – *танк*; *artillery* – *артилерія*.

Однокомпонентні терміни поділяють на:

1) терміни-композиції – складні слова, утворені за допомогою механізму основокладання [65, с. 174]. До них належать такі англійські терміни, що поєднують дві іменникові основи (N + N): *Airburst* (*Air* + *Burst*), *Airdrop* (*Air* + *Drop*), *Airfield* (*Air* + *Field*). Наведено приклади вживання термінів у контексті: «*The artillery shell was designed to detonate as an airburst, maximizing its impact*

over enemy positions. The unit received an emergency airdrop of supplies after being cut off behind enemy lines.

2) юкстапозити – терміни, що утворюються шляхом складання слів без сполучного голосного, часто із дефісним написанням [71, с. 2]. В англійській мові такі терміни включають *dive-bomber* (*The dive-bomber descended sharply to release its payload with pinpoint accuracy on the enemy's artillery positions*).

Афіксальні терміни, які належать до простих однослівних термінів, становлять у середньому 10%, і саме ця група демонструє найбільшу динамічність розвитку. Афіксація – один із найпродуктивніших способів створення нових військових термінів, що дозволяє відобразити тактичну спрямованість, ступінь активності, повторюваність чи протидію.

Префіксація є одним із найпродуктивніших способів словотворення в англійській військовій термінології, оскільки дозволяє швидко формувати нові терміни для позначення видів озброєння, тактичних дій, військових операцій та функціональних характеристик бойових систем. У військовій сфері префікси виконують важливу семантичну функцію, додаючи до основи слова значення протидії, заперечення, посилення, повторності дій, руху, належності до певного середовища або технології. Найпоширенішим є префікс *anti-*, який виражає спрямованість на нейтралізацію або ураження певного виду цілі. Він утворює такі терміни, як *anti-aircraft* (*протиповітряний*), *anti-tank missile* (*противанкова ракета*), *anti-ship mine* (*протикорабельна міна*), *anti-personnel weapon* (*протилюксозна зброя*). Не менш активним є префікс *counter-*, що позначає активні дії у відповідь: *counterattack* (*контратака*), *counteroffensive* (*контрнаступ*), *counterbattery fire* (*контрбатареєвий вогонь*), *counterterrorism* (*боротьба з тероризмом*).

Важливе місце у військовому лексиконі посідають префікси, пов'язані з технологічним розвитком. Так, префікс *cyber-* формує лексику, пов'язану з цифровим та інформаційним простором: *cyberwarfare* (*кібервійна*), *cyberattack* (*кібератака*), *cyberdefense* (*кібероборона*). Префікс *aero-* використовується у термінах авіаційного та повітряного спрямування: *aerodrome* (*аеродром*),

aeromedical evacuation (аеромедична евакуація), *aerobomb* (авіабомба). Префікси *super-*, *ultra-*, *over-* позначають посилення або надмірність ознаки: *supercarrier* (надважкий авіаносець), *supergun* (наддалекобійна гармата), *overfire* (вести вогонь понад норму).

У військовій комунікації поширені й префікси, що вказують на повторні або підготовчі дії. До таких належать *re-* (*reinforce* – підсилювати, *reload* – перезаряджати) та *pre-* (*predeployment training* – передвиїзна підготовка). Значну групу становлять терміни із заперечним значенням, утворені за допомогою префікса *non-* (*non-lethal weapon* – нелетальна зброя), а також терміни з префіксом *de-*, який позначає усунення або зменшення дії: *demobilization* (демобілізація), *de-escalation* (деескалація), *deactivate* (деактивувати).

Сучасні тенденції також демонструють активне використання префіксів *multi-* та *inter-*, що підкреслюють багатоцільовість та взаємодію: *multirole fighter* (багатоцільовий винищувач), *interservice cooperation* (міжвидова взаємодія військ).

Порівняно з префіксацією, суфіксація має більш рівномірний розподіл та охоплює різні частини мови – від назв фахівців до процесів, операцій та характеристик техніки. Військова терміносистема англійської мови активно використовує суфікси *-er*, *-ist*, *-tion/-sion/-ation*, *-ment*, *-ize*, *-able/-ible*, тоді як інші є менш продуктивними, але мають спеціалізоване використання.

Суфіксація є одним із традиційних і водночас продуктивних способів творення англомовних військових термінів. Завдяки додаванню суфіксів до основи слова формуються нові лексичні одиниці, які позначають дії, процеси, осіб за професією чи функцією, а також характеристики техніки, операцій і військових явищ. Суфікси надають словам додаткових граматичних і семантичних ознак, що дозволяє створювати точні й однозначні терміни, які відповідають потребам військової комунікації.

Однією з найпоширеніших груп є суфікси, що позначають виконавців певної дії. Зокрема, суфікс *-er* активно використовується для творення назв

військових спеціалістів та елементів техніки: *gunner* (кулеметник, навідник гармати), *bomber* (бомбардувальник – як літак або як пілот), *sniper* (снайпер). Такі терміни позначають конкретних учасників бойових дій або їх функції та широко використовуються у військових документах і звітах.

Суфікс *-ist*, який позначає особу з певними навичками або переконаннями, також активно представлений у військовій лексиці. Наприклад, *terrorist* (терорист), *strategist* (стратег), *ballisticist* (фахівець з балістики). Ці слова мають суспільно-оцінний характер і часто вживаються в публіцистиці та міжнародному військовому дискурсі.

Важливу роль у формуванні термінів відіграють суфікси, що позначають процеси або дії. Суфікс *-tion* та його варіанти *-sion*, *-ation* широко використовуються для утворення віддієслівних іменників: *mobilization* (мобілізація), *deployment* (розгортання військ), *reconnaissance* (розвідка), *evacuation* (евакуація). Такі терміни позначають процеси, операції чи організаційні етапи, які становлять основу військової діяльності.

Суфікси *-able* і *-ible* формують прикметники зі значенням можливості виконання дії або призначення. Наприклад: *deployable* (придатний до розгортання), *portable* (портативний, переносний), *vulnerable* (вразливий). У військовій сфері ці терміни використовуються для опису тактичних характеристик техніки, озброєння та позицій.

Суфікс *-ize* виражає процес становлення або надання певної властивості та активно використовується для творення дієслів: *neutralize* (нейтралізувати), *modernize* (модернізувати), *stabilize* (стабілізувати). Такі дієслова часто вживаються у військових аналітичних звітах для опису дій або змін у структурі підрозділів чи техніки.

У військових термінах зустрічається і суфікс *-ette*, який використовується як зменшувальний або технічний елемент. Наприклад, *cigarette lighter mine* (міна муну «запальничка»), *diskette* (у підтексті документарної військової техніки). Хоча цей суфікс менш продуктивний, він використовувався у військовій лексиці середини ХХ ст., а деякі такі терміни

залишилися у технічній документації.

Цікавою є також поява суфікса -у у формуванні військових сленгізмів та неофіційної лексики, наприклад: *blitzu* (бліц-подібний, швидкий і руйнівний удар), *bomb-harry* (той, хто втратив контроль або перебуває в стані шоку після бомбардування). Такі слова відображають емоційне забарвлення військового досвіду й застосовуються переважно у неформальних описах бойових ситуацій.

У процесі дослідження встановлено складні терміни, які складають 70% від кількості багатокомпонентних термінів.

Двокомпонентні терміни класифікуються відповідно до морфологічного складу:

1) модель «Noun + Noun» (65%). У цій конструкції перший іменник виконує функцію означення, класифікуючи другий (основний) іменник. При цьому головне смислове навантаження несе другий компонент, а перший виконує уточнювальну роль. [84]. Приклади англійських військових термінів цієї моделі: *Dispersal point*, *Hazard beacon*, *Shock troops*.

2) модель «A + N» (35%). Ця структура ґрунтується на принципі узгодження, де іменник позначає загальну категорію, а прикметник уточнює його значення [12, с. 9]. Серед англійських військових термінів цієї моделі можна виділити: *adjusting fire*, *aerial bombardment*, *amphibious assault*.

Варто зазначити, що двокомпонентні військові словосполучення слугують основою для формування багатокомпонентних назв, до яких входять трикомпонентні терміни. Вони утворюються шляхом додавання до двокомпонентного ще одного елемента, що деталізує поняття [44, с. 119].

Серед трикомпонентних військових термінів виявлено наступну модель: «A + A + N» – структура, що дозволяє максимально деталізувати характеристику об'єкта. До цієї моделі належать такі терміни: *mobile air defense*, *high-speed reconnaissance*, *rapid deployment force*.

Трикомпонентні терміни часто слугують основою для формування термінологічних аббревіатур. Аббревіація є ефективним способом

термінотворення, що забезпечує компактність і швидкість передачі інформації в умовах військового спілкування [73, с. 133]. Військові терміни, утворені таким способом, мають особливе значення під час бойових операцій, коли оперативність комунікації є критичною. Серед таких термінів виділяються: *CEP (Circular error probable)* – модель «A + N + N»; *CAS (Close air support)* – модель «A + N + N»; *CAP (Combat air patrol)* – модель «N + N + N»; *CSAR (Combat search and rescue)* – модель «N + V + P + V»; *CVR (W) (Combat vehicle reconnaissance wheeled)* – модель «N + N + N + A»; *EOD (Explosive ordnance disposal)* – модель «A + N + N»; *EFP (Explosively formed projectile)* – модель «Adv + A + N»; *ERA (Explosive reactive armour)* – модель «A + A + N»; *FPF (Final protective fire)* – модель «A + A + N»; *ICM (Improved conventional munition)* – модель «A + A + N»; *IFV (Infantry fighting vehicle)* – модель «A + A + N».

Чотирикомпонентні англomовні військові терміни становлять відносно невелику, але надзвичайно важливу для військово-технічної комунікації групу. Їх частка знаходиться в межах 5% усієї багатоконпонентної терміносистеми, однак саме вони забезпечують найбільш точну передачу складних характеристик озброєння, спеціальної техніки, підрозділів та оперативних процедур. Такі терміни є типовими для високоспеціалізованої документації НАТО, описів озброєння, технічних стандартів та бойових протоколів, де вимагається не лише номінація об'єкта, а й деталізація його функцій, властивостей та призначення.

Найпродуктивнішою серед чотирикомпонентних конструкцій є модель «A + A + N + N», що охоплює близько 45% термінів цього типу. Вона дозволяє послідовно розгорнути дві уточнювальні ознаки та подати два іменники у структурному ланцюзі, де перший іменник класифікує другий. Такі терміни часто фіксуються у технічних описах бойових систем, де необхідна деталізація властивостей. Наприклад, *advanced combat aircraft system* позначає «удосконалену бойову авіаційну систему», де ознаки *advanced* та *combat* розкривають технологічний рівень та сферу застосування, а *aircraft system* є

базовою номінацією об'єкта. Подібним чином функціонує термін *high-speed missile system* (високошвидкісна ракетна система), у якому прикметники визначають ключову тактико-технічну характеристику озброєння.

Другою за поширеністю є структура «A + N + N + N», що становить орієнтовно 35% чотирикомпонентних термінів. У цій моделі один прикметник уточнює складну тричленну іменникову групу. Таке компонування є типовим для стратегічних описів, де важливо виділити загальну категорію об'єкта та включити до терміна декілька класифікаційних елементів. Наприклад, *tactical ballistic missile system* (тактична балістична ракетна система) поєднує категорії *missile system* та *ballistic*, а прикметник *tactical* визначає сферу застосування. Інший приклад – *strategic nuclear delivery vehicle*, що означає «носії ядерних боєприпасів стратегічного призначення».

Менш продуктивною, але важливою є модель «N + N + N + N», яка становить приблизно 20% усіх чотирикомпонентних конструкцій. Такі структури характерні для назв підрозділів, командних систем або спеціальної техніки, де кожен компонент позначає окремий аспект організаційної чи технічної структури. Один із характерних прикладів – *combat vehicle reconnaissance wheeled* (колісна бойова розвідувальна машина), де чотири іменники послідовно описують призначення, тип, функцію та спосіб пересування техніки. Подібні моделі формують довгі технічні назви, які у реальному спілкуванні скорочуються до аббревіатур.

Абревіація посідає надзвичайно важливе місце в англійській військовій термінології, оскільки забезпечує компактність, оперативність і стандартизацію комунікації в умовах бойових дій. Аналіз військових термінів показує, що скорочення різних типів становлять значну частку всієї терміносистеми, проте їх поширеність нерівномірна та залежить від функціональних потреб військової сфери. Домінуюче місце посідають акроніми, на частку яких припадає близько 56% усіх аббревіатур. Саме ця група є найбільш стандартизованою, вона широко використовується в офіційній документації НАТО, польових статутах, технічних мануалах, протоколах

зв'язку та оперативних звітах. До найпоширеніших акронімів належать: *NATO* (*North Atlantic Treaty Organization*) – *Організація Північноатлантичного договору*; *RADAR* (*Radio Detection and Ranging*) – *радіолокаційне виявлення та вимірювання відстані; радар*; *LZ* (*Landing Zone*) – *зона висадки*; *JTAC* (*Joint Terminal Attack Controller*) – *спільний навідник авіаударів*; *FOB* (*Forward Operating Base*) – *передова оперативна база*; *SAM* (*Surface-to-Air Missile*) – *зенітна керована ракета*; *IED* (*Improvised Explosive Device*) – *саморобний вибуховий пристрій*; *ROE* (*Rules of Engagement*) – *правила ведення бойових дій*.

Дещо меншу кількісну групу становлять скорочення, утворені шляхом апокопи, частка яких у англomовній військовій термінології сягає приблизно 12%. Такі усічені форми особливо поширені в усному військовому спілкуванні, радіообміні, польових звітах та операційних командах, де швидкість вимови та економія часу відіграють ключову роль. Попри свою неформальність, вони широко закріпилися у професійному вжитку й поступово перейшли до офіційних словників військового жаргону. До найбільш уживаних апокоп належать: *intel* (*intelligence*) – *розвіддані, розвідувальна інформація*; *ammo* (*ammunition*) – *боєприпаси*; *recce* (*reconnaissance*) – *розвідка; розвідувальний виїзд*; *demo* (*demolition team*) – *підривна команда; саперна група*; *comm* (*communication*) – *зв'язок; комунікація*; *spec* (*specification / specialist*) – *специфікація / спеціаліст*; *frag* (*fragmentation grenade*) – *осколкова граната*.

Скорочення, утворені за допомогою синкопи, тобто шляхом випадання середньої частини слова, становлять приблизно 9%. Цей тип усічення характерний для неформальної військової комунікації, радіопереговорів, польових звітів і внутрішньопідрозділового жаргону. Водночас низка таких одиниць настільки укоренилася у практиці, що нині розглядається як стандартизована термінологіка. До найчастіше вживаних скорочень цього типу належать: *gov't* (*government*) – *уряд*; *spec ops* (*special operations*) – *спеціальні операції; підрозділи спецоперацій*; *temp* (*temperature*) – *температура*; *medevac* (*medical evacuation*) – *медична евакуація, евакуація*

поранених; *helo (helicopter)* – гелікоптер, вертоліт.

Приблизно 8% становлять скорочення, утворені за допомогою афerezису, тобто усічення початкової частини слова. Подібні форми належать переважно до неформального військового мовлення, проте деякі з них настільки усталилися у професійному вжитку, що трапляються в наказах, інструкціях та радіопротоколах. Їхня поява зумовлена необхідністю швидкого й економного відтворення термінів, особливо в умовах підвищеного стресу, де час і чіткість комунікації мають вирішальне значення. До найбільш уживаних афerezисних скорочень належать: *chute (parachute)* – парашут; *copters (helicopters)* – гелікоптери; *gram (telegram)* – телеграма; *phone (telephone)* – телефон (фіксується у застарілих військових радіопротоколах та документації); *scope (periscope / telescope)* – перископ / телескоп; *bot (robot)* – робот; роботизована платформа (у т. ч. у значенні безпілотних наземних систем).

Близько 15% становлять інші, змішані типи скорочень, до яких належать бленди, алфавітно-цифрові коди, усічено-складові моделі та гібридні номінації. Такі одиниці характерні для технічної документації, класифікацій озброєння, логістичних переліків та інженерних довідників. Вони виконують функцію точних маркерів обладнання, процедур або підрозділів, забезпечуючи стандартизацію військової комунікації: *Humvee (HMMWV – High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle)* – високомобільний багатоцільовий колісний автомобіль; *INTELCOM (Intelligence Communication)* – розвідувальний зв'язок, система передавання розвідданих; *BRIG HQ (Brigade Headquarters)* – штаб бригади; *MRE (Meal, Ready-to-Eat)* – індивідуальний раціон харчування (ІПП); *NBC (Nuclear, Biological, Chemical)* – ядерна, біологічна та хімічна зброя / захист; *C4ISR (Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance, Reconnaissance)* – командування, контроль, зв'язок, обчислення, розвідка, спостереження, рекогносціювання; *C2 (Command and Control)* – командування та контроль; *MP (Military Police)* – військова поліція; *SOF (Special Operations Forces)* – сили

спеціальних операцій; *SOP (Standard Operating Procedure)* – стандартна операційна процедура. Окрему підгрупу утворюють алфавітно-цифрові позначення, які застосовуються для найменування військової техніки та комунікаційних систем. Характерним прикладом є: *AN/PRC-117G* – військова радіостанція моделі *AN/PRC-117G*.

Отже, результати аналізу засвідчили, що морфологічні механізми словотворення залишаються одним із ключових інструментів формування термінологіки. Саме завдяки їм сформовано значну частину англомовних військових термінів, що підкреслює їхню вагому роль у розвитку та структуризації відповідної терміносистеми.

2.2. Семантичні особливості військової термінології

Семантична структура військової термінології є надзвичайно складною та багаторівневою, оскільки ця лексика обслуговує одну з найдинамічніших і найбільш технологічно насичених сфер людської діяльності. Військова терміносистема постійно оновлюється під впливом розвитку озброєння, трансформації тактики ведення бойових дій, появи нових видів загроз та розширення інформаційно-комунікаційного простору. У результаті терміни набувають багатозначності, вступають у синонімічні та антонімічні відношення, формують омонімічні пари та утворюють розгалужені семантичні поля.

Для повного розуміння функціонування військової термінології важливо враховувати її семантичну структуру, адже саме значення терміна визначає точність інтерпретації бойових дій, опису операцій та офіційних повідомлень. Розглянемо всі ці семантичні явища на прикладі англомовної військової терміносистеми.

Полісемія, тобто багатозначність слів, є характерною рисою термінологічних систем. Вона частіше зустрічається у кореневих словах, тоді

як складні терміни мають більш точне значення. Наприклад, слово *support* набуває різного змісту у різних термінах: *artillery support* перекладається як «артилерійська підтримка», *afloat support* – «матеріально-технічне забезпечення кораблів під час плавання», *emergency support* – «тилове забезпечення в надзвичайних умовах», а *field service support* – «польове обслуговування». Окрім цього, інші слова, такі як *alliance*, *peace*, *operation*, *authority*, *defense*, також мають різні значення в залежно від лексичного оточення.

Полісемія, яка становить 45% усіх семантичних явищ у військовій термінології, є найпоширенішою та найбільш проблемною категорією для аналізу й перекладу. Така висока частотність зумовлена багатоконтекстністю військової лексики, що функціонує одночасно в оперативному, стратегічному, технічному, дипломатичному та медійному дискурсах. Унаслідок цього один і той самий термін набуває кількох семантичних реалізацій, які залежать від конкретної ситуації бойових дій, типу документа, рівня командування чи технічної специфікації.

Характерною рисою полісемії у військовій термінології є те, що значення терміна може різко змінюватися залежно від того, чи використовується він для опису бойових операцій, офіційної комунікації штабів, міжнародних переговорів чи новинних повідомлень. Наприклад, слово *engagement* може означати як «бойове зіткнення», так і «залучення сил», або навіть «правила відкриття вогню» у конструкції *rules of engagement*. Терміни *deployment*, *battery*, *formation* та *strike* демонструють подібну багатозначність, охоплюючи як технічні, так і організаційні, тактичні або стратегічні значення. Так, *deployment* може позначати розгортання військ, встановлення технічних систем або ротацію особового складу; *battery* – артилерійську батарею, елемент живлення чи батарею ракет ППО; *formation* – бойовий порядок, формування підрозділу або стройову побудову; *strike* – удар, точкове ураження чи превентивну операцію.

Причиною такої розгалуженості семантики є інтенсивний розвиток

військових технологій, поява нових видів озброєння і змін у веденні сучасної війни, що призводить до переосмислення наявних лексем і накладання нових значень на вже усталені терміни. Значною мірою полісемія виникає й у результаті того, що військові терміни активно переходять до політичного, дипломатичного та інформаційного дискурсу, де набувають ширших або метафоричних інтерпретацій, як-от *front line of diplomacy* (фронт дипломатії / передова дипломатії) чи *information battlefield* (інформаційне поле бою / інформаційний фронт).

Багатозначність англійських слів часто ускладнює процес перекладу військових текстів, адже багато термінів мають абстрактні значення, які змінюються в залежності від контексту. Полісемія в військовій термінології є ключовим чинником, що впливає на точність і коректність передачі науково-технічної інформації у військовій галузі.

Синонімія, яка становить 25% серед семантичних особливостей військової термінології, є характерним явищем для військового дискурсу, що значною мірою зумовлене відмінностями військових традицій різних країн, різнорівневою класифікацією військової техніки та специфікою розвитку оборонної промисловості. Військова термінологія не є повністю уніфікованою, оскільки в кожній країні усталюються свої назви для однакових або подібних об'єктів, явищ і процесів. У результаті виникає значний пласт синонімічних позначень, які співіснують у міжнародному військовому комунікативному просторі.

Одним із ключових джерел синонімії є різниця між американською, британською та натівською військовими терміносистемами, що хоч і взаємодіють між собою, але зберігають власні історично сформовані традиції найменувань. Наприклад, терміни *UAV*, *UAS*, *drone* і *unmanned aircraft* позначають *безпілотний літальний апарат*, але вживаються у різних інституційних контекстах: військово-політичному, технічному, оперативному або журналістському. Подібно до цього, *бронетранспортер* може позначатися як *APC* (*armored personnel carrier*), *troop carrier*, *infantry carrier vehicle*,

залежно від країни-виробника або функціонального призначення машини.

Другою важливою причиною синонімії є технічне різноманіття озброєння, коли кілька систем виконують подібні завдання, але мають різні конструктивні характеристики, модифікації або стандарти обслуговування. Наприклад, у сфері авіаційної підтримки часто співіснують такі синонімічні найменування, як *close air support*, *direct air support* та *air-to-ground support*, які відображають різні моделі взаємодії авіації з наземними військами. У сфері артилерії терміни *rocket artillery*, *missile artillery* та *MLRS units* (підрозділи реактивних систем залпового вогню) також можуть використовуватися як взаємозамінні, хоча технічно вони мають відмінності.

Синонімія також виникає через запозичення та адаптацію термінів з інших мов або військових традицій. Наприклад, термін *infantry fighting vehicle* (IFV) у британському варіанті часто називається *armoured infantry vehicle*, хоча позначає той самий клас техніки.

Цікавим різновидом синонімії є відмінність між офіційними та неофіційними термінами, коли поряд із технічною назвою вживається побутова, журналістська або військово-жаргонна форма. Наприклад, *високоточну зброю* можуть називати як *precision-guided munition*, *smart weapon* або просто *smart bomb*. Військовослужбовці часто використовують жаргонні варіанти, тоді як у документах фігурують стандартизовані терміни.

Терміни-синоніми, що мають спільне лексичне значення та граматичні характеристики, об'єднуються у синонімічні пари або групи, які відображають однакову або близьку семантику. Прикладами таких є: *civilian checkpoints*, *security checkpoints*, *checkpoints* – блокпост; *foxhole*, *fire trench*, *fighting hole*, *fighting pit* – окоп; *warfare*, *war* – війна; *combat*, *battle* – бій або битва; а також *NATO phonetic alphabet*, *Radiotelephony Spelling Alphabet*, *ICAO spelling alphabet*, *ITU phonetic alphabet and figure code* – фонетичний алфавіт НАТО.

Омонімія, яка становить 15% серед семантичних особливостей військової термінології, виникає як природний результат перетину загальномовної та спеціальної військової лексики. Багато термінів, що активно

використовуються у військовій сфері, мають давнє походження, увійшли до широкого словникового вжитку та зберігають загальномовні значення паралельно з вузькоспеціальними. Така подвійність створює омонімію – однакова форма слова відповідає різним, часто непов'язаним семантичним сферам. У військовій комунікації омонімія набуває особливої ваги, оскільки неправильне трактування омонімічного терміну може призвести до суттєвих спотворень змісту, неправильної оцінки тактичної ситуації і, у реальних умовах, навіть до критичних помилок.

Одним із найхарактерніших прикладів є слово *mine*, яке в загальноповживаній англійській мові означає «шахта», «рудник», тоді як у військовій термінології – це «міна», вибуховий пристрій, призначений для знищення техніки або живої сили противника. Контекст кардинально змінює зміст вислову: *to clear the mine* може означати «ліквідувати вибуховий пристрій» або «розчистити видобувну шахту», що потребує надзвичайно точного тлумачення при перекладі та аналізі даних. Аналогічну ситуацію демонструє слово *arms*, яке позначає «руки» у загальнолюдському контексті, але «зброю» у військовому: *small arms*, *arms control*, *bear arms* мають суто військове значення й не мають нічого спільного з анатомією.

Ще один поширений приклад – термін *engagement*, який у звичайному мовленні означає «заручини» або «участь у заході», тоді як у військовій сфері – це «бойове зіткнення», «вступ у вогневий контакт». У повідомленні «*The unit reported an engagement with enemy forces*» йдеться не про соціальну подію, а про реальну бойову ситуацію. Схожа подвійність властива терміну *operation*: в медицині – «хірургічне втручання», у військовій справі – «операція», комплекс бойових дій.

Омонімія також виникає у зв'язку з технічним розвитком. Наприклад, слово *battery* може означати «батарею» у побутовому контексті та «артилерійську батарею» у військовому. Термін *shell* позначає як «мушлю», так і «артилерійський снаряд».

Особливо «небезпечними» є омоніми у сфері команд і технічних

інструкцій. Наприклад, слово *charge* може означати «атаку», «обвинувачення», «зарахування коштів» і навіть «заряд вибухівки».

Зустрічаються й омоніми між загальномовною та вузькотехнічною лексикою: *draft* – «проект документа», «призов до армії», «тяга повітря», що вимагає контекстуального уточнення. У військових документах «*military draft*» має специфічне значення, пов'язане з мобілізацією.

Антонімія, частка якої становить 15% серед семантичних особливостей військової термінології, є одним із ключових механізмів організації змісту у військовому дискурсі. Її активне використання зумовлене природою військових дій, у яких протилежні процеси, стани, команди та характеристики повинні бути чітко розмежовані, швидко ідентифіковані та однозначно інтерпретовані. Саме тому антонімічні пари відіграють важливу роль у тактичних командах, описі бойових операцій, визначенні напрямів руху, класифікації рівнів загроз і стратегічного планування.

Однією з найпоширеніших сфер використання антонімії є тактичні команди, оскільки вони мають бути короткими, точними та контрастними, щоб уникнути непорозумінь у бойових умовах. Класичний приклад – *advance* – *retreat* (наступ – відступ). Команда *advance* означає рух уперед до противника, тоді як *retreat* вказує на необхідність відійти на безпечні позиції. Помилка в розпізнаванні цих команд може критично вплинути на результат операції, тому їх антонімічність забезпечує максимальну інформаційну чіткість.

Не менш важливою є антонімія у характеристиках бойових дій та стратегічних намірів сторін. Антонімічна пара *offense* – *defense* (наступ – оборона) використовується для позначення двох ключових видів військових операцій. Наприклад, «*The unit switched from defense to offense at dawn*», тут контраст між двома фазами операції дозволяє точно окреслити зміну тактичної ситуації.

Антоніми широко застосовуються і для опису статусів сторін у конфлікті. Термін *ally* (союзник) протиставляється *enemy* (противник). У

повідомленнях «Support from allied forces arrived» та «Enemy lines were reinforced» чітка семантична протилежність дозволяє однозначно ідентифікувати учасників бойового процесу.

Антонімія також відіграє значну роль у визначенні напрямів руху та просторових характеристик. Поширеною є пара *inbound – outbound* (*вхідний/ той, що наближається – вихідний/ той, що залишає позицію*), яка використовується в авіації та артилерії: «*Inbound missiles detected*» означає ракетну загрозу, що наближається, тоді як «*Outbound flight confirmed*» – виліт або вихід з району операції.

У контексті характеристики загроз та рівнів готовності антонімія також визначає ключові поняття. Наприклад, *safe – dangerous* (*безпечний – небезпечний*), *secure – vulnerable* (*захищений – вразливий*) застосовуються для оцінки позицій, техніки чи об'єктів: «*The site is no longer secure and has become vulnerable to enemy observation*». У системах попередження про загрози (*threat levels*) часто використовуються градаційні протилежності типу *low – high threat* (*низька – висока загроза*), які структурують оперативну інформацію та визначають рівень реагування.

У технічній сфері військової лексики антонімічні пари допомагають передавати параметри зброї та бойових систем. Наприклад, *short-range – long-range* (*короткої дальності – далекої дальності*) або *offensive capabilities – defensive capabilities* (*наступальні можливості – оборонні можливості*).

Антонімія також відіграє роль у формуванні логіки бойових сценаріїв та описі станів підрозділів. Пара *active – passive* використовується для розмежування типів оборони (*активна оборона та пасивна оборона*), а протиставлення *open fire – cease fire* (*відкрити вогонь – припинити вогонь*) є одним з основних регуляторів вогневої діяльності.

Семантичні процеси відіграють визначальну роль у формуванні та динамічному розвитку англомовної військової термінології. Найпоширенішим із них є термінологізація, частка якої становить приблизно 55% усіх семантичних змін. Цей процес полягає у переході загальноживаних слів до

спеціалізованих військових значень і має два основні механізми – метафоричний та метонімічний. Кожен із них забезпечує появу нових термінів, здатних точно відобразити військові реалії, технології та бойові процеси.

Метафоричний механізм ґрунтується на перенесенні значення за подібністю, зазвичай за формою, функцією або характерною ознакою. Метафоризація активно використовується для позначення нових видів озброєння, тактичних прийомів або ситуацій бойового поля. Наприклад: *cluster (гроно) – cluster bomb / cluster munition – касетна бомба / касетний боєприпас*, де «гроно» метафорично відображає множинність суббоєприпасів; *window (вікно) – window (foil strips to jam radar) – дипольні відбивачі для РЕБ*, де «вікно» позначає «просвіт» на радарі; *drone (джміль) – unmanned aerial vehicle – безпілотник*, назва мотивована характерним звучанням / рухом; *mouse (миша) – computer mouse in military control systems – маніпулятор у військових системах управління*. Метафоризація дозволяє швидко створювати лаконічні та образні терміни, особливо в кібернетичній війні, інформаційних операціях, управлінні безпілотними платформами.

Метонімічний тип термінологізації ґрунтується на перенесенні за суміжністю – за функцією, процесом, місцем дії чи результатом. Метонімія часто зустрічається у військових позначеннях операцій, підрозділів і ситуацій: *fire (вогонь) – to fire (attack with weapons) – відкривати вогонь*; *front (перед) – front (military front) – фронт*; *command («команда») – command (military headquarters) – командування*; *intel (інтелект) – intelligence (розвідка) – розвіддані, розвідувальна інформація*; *assets (активи) – military assets – бойові засоби, ресурси*. Метонімічна термінологізація дозволяє адаптувати наявні слова до військових потреб без створення нових лексем, що є особливо корисним у швидкозмінних бойових умовах.

Ретермінологізація складає близько 30% і полягає у переході терміна з однієї спеціальної сфери до іншої, часто зі зміною семантики. Сучасна війна є міждисциплінарною, тому військова мова активно запозичує терміни з

кібернетики, авіації, медицини, космонавтики та інженерії. Приклади: *payload* – бойове навантаження літака / ракети; *platform* – бойова платформа (танк, БМП, дрон); *sterile zone* – буферна зона / зона без доступу; *countermeasure* – засіб протидії (РЕБ, ППО). Ретермінологізація відображає необхідність інтеграції складних технологій у військову сферу.

Детермінологізація становить приблизно 15% та полягає у переході військових термінів до загального або публіцистичного вжитку, часто в метафоричній формі. Цей процес відображає тенденцію «мілітаризації» політичного, медійного й соціального дискурсу. Приклади: *front line* – *front line of diplomacy / healthcare / education* – передова дипломатії / медицини / освіти; *battlefield* – *information battlefield* – інформаційний фронт; *mission* – *humanitarian mission* – гуманітарна місія; *strike* – *political strike / economic strike* – політичний / економічний удар. Детермінологізація сприяє розширенню експресивного потенціалу мови та використовується для створення яскравих метафор у ЗМІ.

Отже, семантична організація англомовної військової термінології є результатом взаємодії широкого спектра мовних процесів, які забезпечують її гнучкість, точність, багатозначність і здатність до швидкої адаптації. Саме поєднання цих процесів дозволяє військовій термінології ефективно виконувати свої комунікативні функції в умовах стрімких технологічних та операційних змін, що робить її однією з найдинамічніших терміносистем сучасної англійської мови.

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ АНГЛОМОВНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

3.1. Труднощі перекладу військової термінології

Військова лексика характеризується високим рівнем спеціалізації, точністю та однозначністю, тому навіть незначні неточності у перекладі можуть призвести до спотворення змісту або неправильного тлумачення інформації. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах російсько-української війни, коли зростає потреба у якісному перекладі повідомлень, звітів, аналітичних матеріалів, офіційних документів та засобів масової інформації англійською мовою. Перекладач стикається з низкою труднощів: відсутністю усталених відповідників для нових реалій, розбіжностями між національними військовими системами, полісемією термінів, появою нових неологізмів і фразеологізмів, що виникають безпосередньо під впливом сучасних воєнних подій.

Колектив авторів Ю. Бец, І. Бец та Н. Калинюк зазначають, що однією з найпоширеніших помилок під час перекладу військових термінів є прагнення перекладачів знайти буквальный відповідник іншомовного терміна у вітчизняних нормативних документах, статутах чи інструкціях. Такий підхід є помилковим, оскільки, по-перше, нівелює специфіку військових реалій іноземної армії, а по-друге – може призвести до неточностей, адже окремі терміни позначають поняття, властиві лише конкретній військовій системі, і не мають точних аналогів в українській. Наприклад, термін «*platoon*» в американській армії формально відповідає українському *взвод*, однак їхня організаційна структура, чисельність особового складу та функціональні обов'язки істотно відрізняються. Тому механічне використання терміну «*взвод*» без урахування контексту може спричинити хибне розуміння або неточності в офіційній документації. Крім того, існують терміни, які взагалі

не мають прямих відповідників в українській мові, оскільки описують специфічні поняття, відсутні у національній військовій практиці. У таких випадках перекладу доцільно застосовувати описовий переклад або транслітерацію з обов'язковим поясненням змісту поняття [9, с. 119].

Ще однією типовою помилкою, на думку авторів, є дослівне відтворення термінів, коли формальна подібність між англійським і українським словом вводить в оману. Наприклад, «*military academy*» слід перекладати як «*військове училище*», а не «*військова академія*»; термін «*ammunition*» означає «*боєприпаси*», а не «*амуніція*» чи «*спорядження*». Такий аналіз засвідчує, що адекватний переклад військової термінології потребує не лише знання мов, а й глибокого розуміння реалій, контексту та структур військових систем різних країн.

Одним із ключових завдань перекладача військових текстів є збереження стилю оригіналу та вибір адекватних лексико-граматичних засобів відповідно до комунікативної мети. Стель військових матеріалів відзначається неоднорідністю: він може варіюватися від суворої офіційно-канцелярської мови з уживанням складних і навіть архаїчних конструкцій – до простішої, наближеної до розмовної. Такий спрощений стиль зазвичай застосовується у перекладі військових або військово-технічних текстів, орієнтованих на молодший офіцерський склад та військовослужбовців строкової служби, щоб зробити зміст більш зрозумілим і доступним.

Залежно від рівня складності перекладу англійськомовну військову термінологію доцільно поділяти на три основні групи, кожна з яких характеризується власними перекладацькими стратегіями та типологічними особливостями. Аналіз військових текстів дає змогу визначити приблизне статистичне співвідношення цих груп, що дозволяє зрозуміти, які сегменти термінології є більш чи менш проблемними для перекладача.

Найчисельнішою є група термінів, що позначають загальновідомі реалії іноземної дійсності. Їхня частка становить орієнтовно 50% від загального масиву військової лексики. Ці одиниці зазвичай не створюють значних

труднощів під час перекладу, оскільки мають прямі або наближені українські відповідники. Часто перекладач вдається до використання інтернаціоналізмів, форма яких збігається з англійським варіантом, наприклад: *system* – «система», *marker* – «маркер», *polygon* – «полігон». До цієї ж групи належать терміни, що мають еквіваленти без формальної подібності, але з усталеним значенням в українській військовій мові: *infantry* – «піхота», *headquarters* – «штаб», *armor* – «броньовані сили». Порівняно нескладним є і переклад багатокomпонентних термінів, компоненти яких повністю збігаються за формою та значенням, як-от *antitank artillery* – «протитанкова артилерія», *atomic bomb* – «атомна бомба». У деяких випадках можливе часткове розходження компонентів, проте збереження загального змісту, наприклад: *combined arms operations* – «загальновійськові операції», де англійське словосполучення буквально означає «комбіновані (змішані) роди військ», але український варіант передає усталену доктринальну назву.

Другу групу становлять терміни, що позначають реалії, відсутні в українській дійсності, але мають загальноприйняті перекладацькі відповідники. Вони складають орієнтовно 30% корпусу й охоплюють номінації військових структур, родів військ, служб та посад, які мають усталені назви в українській терміносистемі. Наприклад, *National Guard* перекладається як «Національна гвардія», хоч американська та українська структури за функціями не є повністю тотожними. Аналогічно, *Marine Corps* передається як «Корпус морської піхоти», а *Ranger* – «рейнджер», попри те що це специфічний підрозділ армії США. У цих випадках перекладач спирається не лише на буквальну відповідність, а й на функціонально-семантичні характеристики військових реалій. Важливо забезпечити точність із огляду на контекст, оскільки деякі одиниці можуть мати декілька потенційних еквівалентів, як-от *reserve forces* – «резерв», «резервні війська», «військовий резерв», залежно від ситуації.

Найскладнішою є третя група, до якої належать терміни, що позначають специфічні реалії іноземної військової дійсності й не мають прямих

українських аналогів. їх частка складає приблизно 20%. Ці одиниці вимагають застосування різноманітних перекладацьких трансформацій, таких як описовий переклад, транслітерація, транскрибування або комбіновані методи. Наприклад, *ground time* передається описово як «час перебування літака на землі», оскільки аналогічного усталеного терміна в українській мові не існує. Термін *master sergeant* перекладається за допомогою транслітерації як «майстер-сержант», а конструкція *chief master sergeant* – шляхом поєднання транслітерації з частковим дослівним перекладом «головний майстер-сержант». У деяких випадках англійське слово має настільки специфічне наповнення, що його передача вимагає аналітичного розгортання, як-от *sustainment brigade* – «бригада тилового забезпечення», де буквальний переклад не передає функціонального змісту. Часто застосовується і транскрибування, як у випадку слів *captain* – «капітан», *commander* – «командир», хоча їх формальна подібність не завжди відображає точний обсяг повноважень у тій чи іншій армії.

Під час перекладу текстів військової тематики значні труднощі виникають у процесі тлумачення лексичних одиниць, що позначають військові звання та ранги, оскільки їхні системи в різних країнах не є тотожними. Зокрема, спостерігаються розбіжності між термінологією, прийнятою в НАТО та армії США. Так, наприклад, звання сержант може відповідати як «*sergeant*», так і «*staff sergeant*»; прапорщик перекладається як «*warrant officer*» або «*sergeant major*»; старший прапорщик – «*senior warrant officer*» чи «*sergeant major of the army*»; лейтенант – «*lieutenant* або *second lieutenant*»; старший лейтенант – «*senior lieutenant* чи *first lieutenant*»; генерал-майор відповідає «*major general*» або «*brigadier general*»; генерал-лейтенант – «*lieutenant general* чи *major general*»; а генерал-полковник має відповідник «*colonel general*» або «*lieutenant general*» [6, с. 136].

Особливу складність у процесі усного та письмового перекладу текстів військової тематики становить передача абревіатур і скорочень, які часто не мають усталених аналогів в українській мові. Їх розшифрування потребує

додаткового часу та ґрунтовних знань військової термінології. Наприклад, «PFC» («*private first class*») – «старший солдат», «LTG» («*lieutenant general*») – «генерал-полковник», «LTC» («*lieutenant colonel*») – «підполковник», «HN» («*host nation*») – «приймаюча країна», «PO» («*peace operations*») – «миротворчі операції», «CZ» («*combat zone*») – «зона бойових дій», «MOOTW» («*military operations other than war*») – «військові операції невоєнного характеру» [6, с. 139–142].

Переклад військової термінології характеризується чітко окресленим спектром типових труднощів, кожна з яких має свою частотність і зумовлює необхідність добору специфічних перекладацьких стратегій. Найбільшою групою труднощів, яка становить близько 40%, є переклад багатозначних військових термінів. Лексеми на кшталт *engagement*, *deployment*, *battery*, *formation* можуть набувати різних значень залежно від оперативної ситуації, виду військ або жанру тексту, що робить переклад без достатньої військової обізнаності практично неможливим. Така контекстуальна варіативність є домінуючою причиною помилок, оскільки перекладачеві доводиться не лише добирати мовний відповідник, а й визначати точний зміст терміна в конкретному комунікативному середовищі.

Другу за складністю групу – абрєвіатури та скорочення, які становлять близько 30% труднощів – утворюють терміни на позначення звань, операцій, статусів і видів військової діяльності. Скорочення *PFC*, *LTG*, *LTC*, *HN*, *PO*, *CZ*, *MOOTW* часто не мають усталених українських відповідників, і їх правильне розшифрування потребує високої термінологічної компетентності. Значну кількість таких одиниць можна перекласти лише за допомогою спеціалізованих глосаріїв, військових статутів та міжнародних документів, що ускладнює роботу перекладача як у письмовому, так і в усному режимі.

Близько 20% складних випадків становлять терміни без українських аналогів, які позначають специфічні елементи військових систем інших країн. Наприклад, одиниці *platoon*, *warrant officer*, *chief master sergeant* не мають прямої кореляції зі структурою української армії, тому перекладач змушений

застосовувати описовий переклад, транслітерацію або їх поєднання. У таких випадках важливо передати не лише форму, а й функціональне значення терміна, щоб уникнути помилкового перенесення чужих військових реалій на український ґрунт.

Найменшу, але важливу групу проблем, приблизно 10% утворюють так звані «хибні друзі» перекладача. Помилкове покладання на зовнішню схожість слів часто призводить до суттєвих перекручених значень.

Кількісний аналіз перекладацьких стратегій показує, що найчастотнішим є використання повних та часткових українських еквівалентів, що становить близько 35% від загальної кількості випадків (*system – система; atomic bomb – атомна бомба*).

Друге місце посідає описовий переклад – близько 25%, який застосовується для розкриття змісту нових або вузькоспеціалізованих понять (*ground time – час перебування літака на землі*). Транслітерація та транскрипція становлять приблизно 20% і використовуються переважно для відтворення військових звань та реалій, що не мають точних українських відповідників (*captain – капітан; master sergeant – майстер-сержант*). Змішаний переклад, який поєднує описовий компонент і транслітерацію, охоплює близько 10% випадків (*chief master sergeant – головний майстер-сержант*). Ще близько 10% припадає на дослівне відтворення, яке є найбільш ризикованим через можливість спотворення змісту (*general staff – спільний штаб*), тому його доцільно застосовувати лише тоді, коли відповідник є усталеним у цільовій мові.

З огляду на це постає потреба враховувати не лише формальні способи перекладу, а й ширший комунікативний та соціокультурний контекст. У сучасному англомовному військовому дискурсі, який формується під впливом російсько-української війни, спостерігається поєднання класичних військових зворотів із новими фразеологічними одиницями, що набули специфічного контекстуального забарвлення. Наприклад, вислів «*a stab in the back*» («удар у спину») традиційно позначає акт зради або несподіваного нападу, тоді як фраза

«*an act of goodwill*» («жест доброї волі») після офіційних заяв російської сторони про «відведення військ від Києва» набрала виразно саркастичного змісту. Класичний ідіоматичний вираз «*a baptism of fire*» («бойове хрещення») використовується для опису першого бойового досвіду військовослужбовців, а «*a war of attrition*» («війна на виснаження») характеризує тривале, виснажливе протистояння сторін.

Поряд із традиційними конструкціями з'явилися новотвори, як-от «*Bakhmut Meat Grinder*» («Бахмутська м'ясорубка»), що метафорично передає жорстокість і масштабність боїв за це місто. Такі вирази, як «*civilians as human shields*» («мирні мешканці як живий щит»), «*taking Kyiv in three days*» («взяття Києва за три дні») та «*armed to the teeth*» («озброєний до зубів»), стали маркерами сучасної воєнної риторики. Вони поєднують у собі трагічний, іронічний і навіть сатиричний підтекст, відображаючи як реалії війни, так і мовну динаміку світового інформаційного простору.

Варто підкреслити, що фразеологічна взаємодія в умовах війни має двосторонній характер. Поряд із появою нових англомовних ідіом, англійська мова засвоїла низку українських висловів, які здобули широку популярність у міжнародному інформаційному просторі. Так, слово «*cotton*» («бавовна») стало евфемізмом для позначення вибухів, а фраза «*somebody had a smoke*» («хтось покурив у забороненому місці») використовується з іронічним підтекстом для опису вибухів, ракетних ударів чи детонацій складів боєприпасів [1, с. 77]

У своєму науковому доробку Ю. Багрін та О. Ємельянова на матеріалі текстів про російсько-українську війну в період років здійснили класифікацію фразеологічних одиниць. До першого класу (А) авторами було віднесено номінативні фразеологізми, що виконують функцію позначення предметів, дій, станів і якостей. Вони поділяються на субстантивні, ад'єктивні та адвербіальні різновиди (табл. 3.1) [26, с. 48–50].

Класифікація фразеологічних одиниць військового дискурсу

Тип	Фразеологізм англійською	Український переклад
Субстантивні	<i>battlefield stalemate</i>	пато́ва ситуація на полі боя, глухий кут
	<i>TikTok army</i>	Тікто́к-війська
	<i>meat assaults</i>	м'я́сні штурми
	<i>boots on the ground</i>	збільшення воюючих, ескалація війни
	<i>Waves of drones</i>	хвилі дронів
	<i>sabre-rattling</i>	бряцання зброєю
	<i>human wave tactics</i>	тактика людських хвиль
	<i>Putin's weaponised mythology</i>	збройна міфологія Путіна
	<i>Russia's invasion</i>	російське вторгнення
	<i>Russia's price for peace</i>	російська ціна миру
	<i>Bury the hatchet</i>	закопати сокиру війни, помиритись, укласти мир
	<i>pull the plug on Kyiv</i>	вимкнути Київ з мережі
	<i>put boots on the ground</i>	поставити чоботи на землю, збільшити кількість воюючих, ескалація
	<i>to encroach on territory</i>	зазіхати на територію
	<i>to arm Ukraine to the teeth</i>	озброїти Україну до зубів
<i>to wipe Ukraine from the map</i>	стерти Україну з лиця землі	
Ад'єктивні	<i>red lines</i>	червоні лінії
	<i>deadly war</i>	смертельна війна
	<i>Russia's deadly war in Ukraine</i>	російська смертельна війна
	<i>terrorist state</i>	держава-терорист
	<i>little green mans</i>	малі зелені чоловічки
	<i>Russian «clean up» operation</i>	російська операція зачистки
Адвербіальні	<i>like Ukraine</i>	як Україна
	<i>physically cleansing Ukraine</i>	фізична зачистка України
	<i>Like it was «the world's piggy bank»</i>	немов це «світова скарбничка»
З дієприкметником в ролі головного слова	<i>clearing buildings</i>	зачистка будинків
	<i>cleansing operation</i>	операція з зачистки
	<i>faltering counteroffensive</i>	хиткий контрнаступ
	<i>spitting in the faces of soldiers'</i>	плювати в обличчя солдатам

З граматичною структурою речення	<i>war in Ukraine is «a continuation of diplomacy by other means»</i>	<i>війна в Україні є «продовженням дипломатії іншими засобами»</i>
	<i>...the third world war is knocking on our door</i>	<i>третья світова війна стукає у наші двері</i>
	<i>Maybe, someone had a cigarette in the wrong place?</i>	<i>Можливо хтось палив цигарки в неналежному місці?</i>
	<i>What's at stake is people's lives</i>	<i>На карту поставлено життя людей</i>
	<i>Don't knock the ground from under our feet</i>	<i>Не вибивайте землю з-під наших ніг</i>

Другий клас (Б) становлять номінативні та номінативно-комунікативні одиниці, насамперед дієслівні вислови. Частина з них має структуру словосполучення, тоді як інші можуть оформлюватися як словосполучення або цілісне речення. До третього класу (В) належать вигуківі та модальні фразеологізми, що виражають емоційне ставлення мовця чи його реакцію на ситуацію. Четвертий клас (Г) утворюють комунікативні фразеологізми, які мають синтаксичну форму речення та охоплюють прислів'я, приказки й сталі вислови, що передають узагальнені смисли або життєві настанови. Така структурна класифікація дозволяє глибше зрозуміти функційно-семантичну специфіку фразеології, сформованої в період війни, та її роль у відображенні мовної картини сучасних подій.

Аналіз кількісного складу ідіоматичних виразів у текстах, присвячених російсько-українській війні, засвідчує, що приблизно половину всіх уживаних ідіоматичних виразів становлять саме військові ідіоматичні одиниці (табл. 3.2). Якщо розглядати їх у розрізі окремих граматичних груп, то співвідношення є нерівномірним: серед субстантивних та ад'єктивних ідіом військові одиниці становлять близько 66%, у групі дієприкметникових конструкцій – приблизно 72%, тоді як у складі дієслівних ІВ їх частка зменшується до 25%, а серед ідіом реченнєвої структури – до 33%.

Аналіз кількості фразеологічних одиниць військового дискурсу за групами семантико-структурної класифікації

Група	К-сть ІВ	%	Моделі одиниць	%
Зі структурою словосполучення				
Субстантивні	53	39	25	39
Дієслівні	28	20	14	21
Ад'єктивні	24	18	6	9
Адвербіальні	5	4	4	6
Дієприкметникові	18	13	9	13
Зі структурою речення				
Вигуків	3	2	-	-
Прислів'я та приказки	6	9	-	-
Усього	137	100	67	-

Отже, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що переклад військової термінології є одним із найскладніших напрямів спеціалізованого перекладу, який вимагає від перекладача не лише високого рівня володіння мовами, а й глибокого розуміння військової сфери, міжнародної термінології та культурних особливостей комунікації. Військова лексика характеризується високою точністю, системністю та контекстуальною залежністю, тому навіть незначні похибки у перекладі можуть суттєво вплинути на зміст повідомлення або викликати неправильне тлумачення інформації.

Основними труднощами у процесі перекладу військових текстів є багатозначність термінів, відсутність усталених українських відповідників для нових понять, різниця у структурі військових систем (зокрема, між НАТО та армією США), а також значна кількість аббревіатур і скорочень, які не мають прямих аналогів у цільовій мові. Водночас значну роль відіграє й стилістичний аспект – перекладач має зберегти стиль оригіналу, забезпечуючи відповідність між офіційно-канцелярською точністю та доступністю викладу.

3.2. Аналіз перекладацьких трансформацій

Застосування перекладацьких трансформацій дає змогу не лише зберегти змістову точність, а й адаптувати текст до норм української мови та військової терміносистеми. Особливої уваги потребують випадки перекладу новітніх термінів, неологізмів і фразеологічних одиниць, що виникли під впливом сучасних воєнних реалій.

Основним методом передачі військових термінів у перекладі є використання лексичних еквівалентів (40%), тобто сталих відповідників, які повністю збігаються за значенням із вихідним словом. Як зазначає О. Кияк, еквівалент виступає постійним мовним відповідником, що забезпечує точність і стабільність перекладу. Терміни, які мають усталені еквіваленти в українській мові, виконують важливу функцію смислових опор у тексті, оскільки саме від них залежить правильне тлумачення та розкриття значення інших елементів військової лексики [31]. Наприклад, англomовні терміни «*Joint Rapid Reaction Forces*», «*Immediate Reaction Force*», «*combat readiness*», «*Rapid Reaction Forces*» мають відповідні українські еквіваленти: «Об'єднані сили швидкого реагування», «Сили негайного реагування», «постійна бойова готовність», «Сили швидкого реагування». Таке відтворення забезпечує адекватність змісту, зберігає стиль оригіналу та підтримує логічну цілісність перекладу військових текстів.

Одним із найпоширеніших прийомів, що застосовуються під час перекладу військових текстів, є дослівний переклад (калькування) – 20%. Сутність цього методу полягає у заміні компонентів іншомовного слова або словосполучення їх прямими лексичними відповідниками у мові перекладу. Інакше кажучи, калькування – це різновид лексичної трансформації, за якого значення оригіналу передається шляхом буквального перекладу його складових елементів. Такий підхід дає змогу зберегти структуру й зміст вихідного вислову, особливо коли термінологія обох мов має подібну логіку побудови. Наприклад: *air defense* – повітряна оборона; *combat readiness* –

бойова готовність; fire control system – система керування вогнем; command post – пункт управління; line of fire – лінія вогню; joint operation – спільна операція; combined arms – загальновійськові сили; target acquisition – виявлення цілі; force protection – захист сил; airborne troops – повітряно-десантні війська; military intelligence – військова розвідка; radio silence – радіомовчання.

Одним із поширених видів лексичних трансформацій, що застосовуються під час перекладу військових текстів, є транслітерація (15%). Цей перекладацький прийом ґрунтується на передачі графічної форми іншомовного слова за допомогою літер українського алфавіту, тобто на відтворенні його звучання й написання без перекладу змісту. Такий спосіб особливо ефективний у випадках, коли термін або власна назва не мають усталеного українського еквівалента. Наприклад: *Humvee – Хамві; Apache (бойовий гелікоптер) – Апач; Black Hawk (гелікоптер) – Блек Гок; Patriot (зенітна ракетна система) – Патріот; Stinger (ПЗРК) – Стінгер; Javelin (ПТРК) – Джавелін; Stryker (броньована машина) – Страйкер; Challenger (танк) – Челленджер; Leopard (танк) – Леопард; Bayraktar (БПЛА) – Байрактар; Harpoon (протикорабельна ракета) – Гарпун; Tomahawk (криласта ракета) – Томагавк; Banshee (дрон-мішень) – Банші. Ще одним прикладом транслітерації є «Азов Повернись живим» – «Azov Brigade Come Back Alive».*

Генералізація (10%), як перекладацький прийом, використовується у тих випадках, коли змістовна конкретність одиниці вихідної мови перевищує рівень деталізації її можливого відповідника у мові перекладу. Наприклад: *armored personnel carrier – броньована машина; infantry fighting vehicle – бойова машина; light infantry – піхота; ballistic helmet – шолом; precision-guided munition – високоточна зброя; surface combatant – військовий корабель; close-quarters combat – бій; forward-deployed forces – війська.*

Конкретизація (3%) є протилежним до генералізації перекладацьким прийомом і полягає у заміні слова з широким, узагальненим значенням у мові оригіналу лексемою з більш вузьким, точним змістом у мові перекладу. Такий

прийом використовується тоді, коли інформаційна деталізація вихідної одиниці нижча, ніж ступінь уточнення відповідного елементу у мові перекладу. Перекладач свідомо конкретизує поняття, щоб передати зміст більш точно відповідно до контексту. Наприклад: *vehicle* – бронетранспортер / бойова машина піхоти; *enemy forces* – ворожа піхота / підрозділ противника; *weapon* – автомат / кулемет / протитанковий гранатомет; *troops* – десантники / морська піхота / спецпризначенці; *aircraft* – винищувач / бомбардувальник / штурмовик; *unit* – батальйон / рота / взвод.

Ще одним ефективним прийомом відтворення військової термінології є антонімічний переклад (2%). Цей тип лексико-граматичної трансформації передбачає заміну стверджувальної форми в тексті оригіналу заперечною у перекладі або, навпаки, заперечної – стверджувальною. При цьому відбувається підбір лексичної одиниці з протилежним значенням, що дозволяє зберегти зміст вислову без втрати його логіки чи стилістичної виразності. Наприклад: *not permitted* – заборонено; *enemy forces did not advance* – ворог відступив; *no casualties reported* – втрам немає.

Абревіації та скорочення становлять невід’ємний пласт військової термінології, адже саме вони забезпечують стислий і оперативний обмін інформацією у військових документах і повідомленнях. Передача таких одиниць у перекладі здійснюється різними способами, серед яких найпоширенішими є розшифрування скорочень, підбір українського еквівалента або експлікація змісту. Наприклад: «*ATGM (anti-tank guided missile)*» – «ПТКР (протитанкова керована ракета)»; «*HIMARS (High Mobility Artillery Rocket System)*» – «ХАЙМАРС (високомобільна артилерійська ракетна система)»; «*IFV (infantry fighting vehicle)*» – «БМП (бойова машина піхоти)»; «*MANPADS (man-portable air-defense systems)*» – «ПЗПК (переносний зенітно-ракетний комплекс)»; «*MLRS (multiple launch rocket system)* – РСЗВ (реактивна система залпового вогню)» [4, с. 89].

Як свідчать наведені приклади, найчастіше процесу абревіації піддаються терміни, що позначають зразки озброєння, військову техніку та

системи озброєння. Саме тому перекладачу важливо не лише знати розшифрування таких скорочень, а й орієнтуватися в їх технічному значенні та функціональному призначенні, щоб забезпечити точність і зрозумілість перекладу для українськомовної аудиторії.

Отже, проведений аналіз доводить, що переклад військової термінології – це складний процес, який потребує від перекладача високої мовної майстерності, глибоких знань військової сфери та вміння застосовувати різноманітні перекладацькі трансформації. Оскільки буквальний переклад не завжди може забезпечити адекватне передавання змісту, важливим стає використання таких прийомів, як лексичне еквівалентування, калькування, генералізація, конкретизація, транслітерація, антонімічний та описовий переклад. Кожен із цих способів має своє функціональне призначення і допомагає досягти точності, логічності та природності тексту в українській мові. Перекладацькі трансформації не лише сприяють збереженню смислової цілісності оригіналу, але й дозволяють адаптувати матеріал до мовних, культурних та професійних норм українського військового дискурсу, що є особливо важливим у сучасних умовах збройного конфлікту та міжнародної комунікації.

ВИСНОВКИ

Військова лексика, як специфічна галузь мовознавства, постійно еволюціонує під впливом історичних, технологічних та соціокультурних чинників. Сучасна англійська військова термінологія є складною багатоаспектною системою, що інтенсивно розвивається під впливом технологічних, геополітичних та соціокультурних факторів. На сьогоднішній день у термінознавстві та перекладознавстві досі залишаються дискусійними питання щодо оптимальних методів аналізу та способів передачі таких термінів. Це зумовлено тим, що військова термінологія охоплює всі спеціалізовані одиниці, що слугують для точного позначення понять, процесів, явищ та об'єктів у сфері безпеки та оборони.

Проведене дослідження дозволило виявити ключові структурно-семантичні закономірності цієї системи, класифікувати її за основними параметрами та визначити функціональне призначення в професійній комунікації. Ця комплексність об'єкта дослідження зумовила необхідність ретельного вивчення його теоретичних основ. Саме тому здійснений аналіз теоретичних підходів до визначення терміна та споріднених категорій засвідчив багатовимірність і складність цього поняття, зумовлену різними науковими традиціями, лінгвістичними школами та сферами застосування. Узагальнення поглядів провідних дослідників дає підстави стверджувати, що термін є особливою мовною одиницею, покликаною точно, однозначно та лаконічно позначати фахове поняття в межах певної галузі знань. Він функціонує як ключовий елемент терміносистеми, яка забезпечує впорядкованість, стандартизованість і системність професійної комунікації. Уточнено, що термінологія як лексична підсистема мови постає динамічним утворенням, яке постійно оновлюється під впливом розвитку науки, техніки, комунікаційних потреб суспільства та міждисциплінарних взаємодій. Важливим результатом опрацювання наукових джерел є розуміння відмінності між поняттями «термінологія» та «терміносистема»: перша

позначає сукупність фахових одиниць, тоді як друга – логічно впорядковану модель понять певної професійної сфери. Окрему увагу приділено процесам термінотворення, серед яких метафоризація, запозичення, калькування, морфологічне словотворення, термінологізація, детермінологізація та ретермінологізація. Зазначено, що саме ці механізми забезпечують розвиток терміносистем, у тому числі й військової, яка вирізняється високою інтенсивністю оновлення, багаторівневістю та потребою максимальної точності.

Аналіз еволюції та системних характеристик англомовної військової термінології засвідчив, що ця лексична підсистема є динамічним, історично зумовленим і багаторівневим утворенням, яке безпосередньо відображає розвиток військової справи, технічного прогресу та глобальних безпекових трансформацій. Формування військової термінології англійської мови відбувалося поступово, паралельно зі змінами у стратегіях, тактиці, озброєнні та організаційній структурі збройних сил різних епох – від Першої світової війни до сучасних конфліктів, зокрема російсько-української війни. Кожен історичний період породив власні терміни, що зафіксували специфіку бойових дій та технологічні інновації, створивши багатий пласт фахової лексики. Англомовна військова термінологія є не лише відображенням технічних і наукових здобутків, але й носієм культурно-історичних смислів. Вона акумулює традиції, символи та ідеологічні маркери, які впливають на сприймання та інтерпретацію військових реалій. Значний вплив на її розвиток чинить технологічний прогрес: поява високоточної зброї, безпілотних систем, кібероперацій та засобів електронної боротьби спричинила швидке зростання термінотворення й оновлення лексичного складу. Одним із ключових системних аспектів є активне використання аббревіатур, акронімів, номенклатурних назв, а також військово-побутової лексики, що відображає реальний досвід військовослужбовців. Не менш важливий компонент – військова фразеологія та ідіоматика, яка забезпечує оперативність і лаконічність комунікації, водночас формуючи цілісний когнітивний простір

військового дискурсу.

Аналіз системної організації та типології англомовних військових термінів засвідчив, що сучасна англомовна військова термінологія вирізняється чітко вибудованою ієрархією, широким спектром класифікаційних ознак та розгалуженими семантичними зв'язками, що забезпечують її функціональність у професійній комунікації. Розглянуті класифікації – за походженням, сферою застосування, семантикою, тематичними групами, належністю до родів військ та рівнем спеціалізації демонструють, що військові терміни не є однорідною категорією. Вони охоплюють як офіційно-нормативну лексику військового управління, так і професіоналізми, арготизми, номенклатурні назви техніки, фразеологічні одиниці та неологізми, які виникають у відповідь на розвиток озброєнь, зміну тактики ведення війни та появу нових безпекових загроз.

Здійснений аналіз морфологічної структури та словотворчих моделей сучасної англомовної військової термінології засвідчив її високу структурованість, динамічність і багатоконпонентність. Військова терміносистема характеризується активним використанням усіх основних способів словотворення – від простого морфологічного утворення до складних багатоконпонентних моделей, що забезпечують точність, стислість та однозначність фахової комунікації. Проведене кількісне узагальнення дає змогу чітко визначити відсотки використання різних словотвірних механізмів: близько 20% становлять прості терміни, 10% – афіксальні, тоді як 70% – складні, багатоконпонентні структури, що підтверджує переважання аналітичних моделей у військовій номінації. Встановлено, що англомовні військові терміни широко реалізують такі словотвірні процеси, як префіксація, суфіксація, основокладання, юкстапозиція та аббревіація. Найпродуктивнішими виявилися префікси *anti-*, *counter-*, *cyber-*, *aero-*, *re-*, *de-*, *multi-*, які дозволяють оперативно формувати нові поняття у відповідь на розвиток озброєнь, військових технологій і тактики. Суфіксація забезпечує створення термінів для позначення процесів, осіб та характеристик техніки,

зокрема за допомогою суфіксів *-er*, *-ist*, *-tion/-ation*, *-able/-ible*, *-ize*. Дослідження складних термінів продемонструвало домінування дво- й трикомпонентних моделей типу $N+N$, $A+N$, $A+A+N$, тоді як чотирикомпонентні структури хоч і становлять лише близько 5%, проте виконують важливу функцію точної технічної номінації. Окремо доведено, що військова терміносистема активно використовує аббревіацію як універсальний спосіб забезпечення швидкої та стандартизованої комунікації, особливо у високостресових та оперативних умовах. Понад 56% усіх скорочень припадає на акроніми, тоді як апокопа, синкопа, афerezис і змішані моделі забезпечують додаткову економію мовних засобів.

Аналіз семантичних особливостей англomовної військової термінології засвідчив, що ця лексична підсистема є вкрай динамічною, багаторівневою та семантично насиченою. Найхарактернішою рисою військової терміносистеми є її тісний зв'язок із розвитком озброєння, тактики, технологій, інформаційного простору та політичного дискурсу, що зумовлює постійне оновлення значень та ускладнення семантичних структур. Військові терміни активно вступають у різноманітні семантичні відношення – полісемічні, синонімічні, антонімічні та омонімічні, формуючи багату й водночас високо спеціалізовану систему понять. Виявлено, що полісемія (25%) є домінантною семантичною особливістю військової термінології, що зумовлено багатоконтекстністю функціонування військових термінів – від оперативного й стратегічного дискурсу до технічних інструкцій і медійних повідомлень. Синонімія (25%) відображає взаємодію національних військових традицій, розмаїття озброєння та різні стандарти НАТО, США і Великої Британії. Омонімія (15%) проявляється у перетині загальнономовних та військових значень, що робить контекст ключовим засобом адекватної інтерпретації. У бойовій комунікації омонімія має особливо критичне значення, оскільки помилка у тлумаченні може призвести до неправильного виконання команд або хибного аналізу тактичної ситуації. Антонімія (15%) забезпечує структурну організацію військової семантики, формує чіткі змістові опозиції,

необхідні для опису бойових дій, команд, рівнів загроз та оперативних рішень. Значну роль відіграють семантичні процеси, що визначають динаміку терміносистеми. Найпоширенішим є термінологізація (55%), яка відбувається через метафоризацію та метонімію. Ретермінологізація (30%) демонструє міждисциплінарний характер сучасної війни, що призводить до активного переносу понять з техніки, кібернетики, медицини, інженерії у військову сферу. Детермінологізація (15%) засвідчує вплив воєнної лексики на загальномовний і медійний дискурс.

Переклад військової термінології надзвичайно складним процесом, який потребує не лише лінгвістичної підготовки, а й глибокого розуміння військових реалій, структур різних армій, сучасних воєнних подій і особливостей англomовного дискурсу. Семантична багатозначність, наявність синонімії та омонімії, відсутність прямих українських відповідників і швидкий розвиток нової лексики – усе це формує комплекс труднощів, що істотно впливають на якість перекладу. Установлено, що найпоширенішими проблемами є передавання багатозначних термінів (40%), переклад аббревіатур (30%), пошук еквівалентів для термінів без українських аналогів (20%) та орієнтація на «хибних друзів» перекладача (10%). Ефективність перекладу значною мірою залежить від правильного добору перекладацьких стратегій. Найчастотнішими є використання повних або часткових еквівалентів (35%), описового перекладу (25%), транслітерації й транскрипції (20%), а також комбінованих прийомів (10%). Водночас дослівний переклад, який складає близько 10%, є потенційно ризикованим, оскільки може призвести до серйозних змістових помилок. Це підтверджує важливість контекстуального аналізу, порівняння військових систем і опори на спеціалізовані джерела. Особливого значення набуває вплив сучасної російсько-української війни на англomовний військовий дискурс: поряд із класичними термінами з'являється нова фразеологія, неологізми, переосмислені ідіоматичні конструкції та одиниці з іронічним або саркастичним забарвленням. Вони ускладнюють переклад, але водночас відображають живу динаміку сучасної воєнної

комунікації та збагачують міжнародний інформаційний простір.

Аналіз перекладацьких трансформацій продемонстрував, що адекватне відтворення військової термінології неможливе без системного застосування різних лексичних, граматичних і стилістичних прийомів, які забезпечують точність, зрозумілість та відповідність нормам української мови. Військова лексика вирізняється високою структурною і семантичною складністю, що зумовлює необхідність використання змішаних перекладацьких стратегій залежно від типу терміну, його контексту, функціонального навантаження та ступеня усталеності в українській терміносистемі. Кількісний аналіз трансформацій засвідчив домінування еквівалентного перекладу (40%), що підкреслює важливість усталених відповідників у забезпеченні змістової точності та термінологічної стабільності тексту. Значною мірою переклад військових матеріалів ґрунтується і на дослівному відтворенні (20%), яке виявляється ефективним там, де логіка побудови терміну є подібною в обох мовах. Помітне місце у відтворенні сучасних військових реалій займає транслітерація (15%), яка дає змогу зберегти оригінальні назви озброєння та техніки, що вже інтегрувалися у мовний простір. Застосування генералізації (10%) та конкретизації (3%) забезпечує гнучке й контекстуально вмотивоване відтворення лексики, дозволяючи адаптувати рівень змістової деталізації до потреб тексту. Антонімічний переклад (2%), хоча й використовують рідко, проте він виконує важливу функцію збереження логічної структури вислову в тих випадках, коли пряма передача змісту порушує норму англійської мови.

За результатами проведеного дослідження можна констатувати, що мета досягнута, завдання вирішені. Перспективними у плані досліджень вважаємо фразеологію сучасного військового дискурсу, зокрема неологізмів, метафоричних моделей та ідіом, що сформувалися під впливом сучасних бойових дій.

SUMMARY

The theme of the master degree paper is «Modern english military terminology: linguistic and translation aspects».

The relevance of the research topic is due to modern geopolitical realities, characterized by global instability and increased militarization of society. Against the background of armed conflicts of varying intensity that have engulfed different regions of the world, interest in studying the armed forces of leading states, in particular the USA, Great Britain and other English-speaking countries, has significantly increased. The study acquires particular importance in the context of the escalation of armed aggression against Ukraine, which has highlighted the need for a comprehensive study of the professional language of the military sphere. Military terminology has ceased to be a closed system, because military concepts and realities are actively penetrating everyday communication, influencing the linguistic practice not only of specialists, but also of the general population.

The purpose of the work is to establish the structural and semantic features of English-language military terminology, determine the principles of its translation, and analyze adaptation in the Ukrainian language.

The objective set foresees the fulfilling of the following **tasks**: to determine the essence of the concepts of «term», «terminology», «terminological system» as objects of linguistic research and characterize their structure and semantic features in relation to the military sphere; to carry out a systematic description of the lexical composition of modern military terminology and trace the stages of the formation of the English-language military terminological system; to outline the criteria for identifying a military term and perform a structural and semantic analysis of the specified terms, classifying them by thematic groups and methods of word formation; to investigate the methods of translating English-language military terms in industry texts and provide recommendations for overcoming typical difficulties in their translation into Ukrainian.

The object of the research is English-language military terms as an element of specialized communication.

The subject matter of the research is the linguistic and translational aspects of modern English-language military terminology.

The following research methods were used in the work: analysis, synthesis, systematization, comparison and generalization of scientific literature on the research problem; *descriptive-analytical method* – to identify, systematize and generalize English-language military terminology; *comparative-contrast method* – to compare lexical and phraseological units of English and Ukrainian languages; *component analysis method* – to determine the semantic structure of military terms, to highlight their semantic features; *lexical-semantic analysis method* – to study the semantic relationships between terms: synonyms, antonyms, polysemy, homonymy, etc.; *translation analysis method* – to study the methods, techniques and strategies of translating English-language military terminology into Ukrainian; *quantitative analysis method* – to establish quantitative aspects of the use of certain translation transformations, structural types of terms and semantic groups.

The study was conducted on the basis of new words and phrases selected from the English-language dictionary Richard Bayer's Dictionary of Military Terms, DOD Dictionary of Military Terminology, Military slang, as well as Internet sites dedicated to linguistic innovations and authentic periodicals such as: «Military Science», «Infantry», «National Defense Magazine». 1208 military terms were analyzed.

The theoretical significance of the work lies in the fact that the conducted research deepens scientific understanding of the regularities of functioning and development of English-language military terminology. The work clarifies and systematizes the conceptual apparatus related to military terminology, reveals the structural and semantic features of English-language military vocabulary, its classification, typology and functions. The results obtained contribute to the development of industry terminology and may be useful for further research in the field of general linguistics, sociolinguistics and translation theory.

The practical significance of the work lies in the fact that its materials and conclusions can be used: in the educational process when teaching the disciplines «Lexicology», «Terminology», «Stylistics» and «Theory and Practice of Translation»; in the practical activities of translators, journalists and specialists in the field of international relations to improve the quality of work with military texts; for the creation of specialized dictionaries, reference books and glossaries of modern military terminology; in future scientific investigations devoted to the analysis of specialized terminology systems.

The MA degree paper consists of **introduction**, which briefly summarizes the topicality, object, and subject-matter, the material of the research, objective and tasks, theoretical and practical importance.

Chapter 1 explores the theoretical foundations of military terminology as a specialized lexical system. The key features of a military term are identified, in particular standardization, unambiguity, and systematicity. The specifics of the English-language military terminological system are revealed. A classification of military terms according to semantic and functional criteria is proposed. The methodology for studying English-language military terminology is described.

Chapter 2 analyzes the structural and semantic features of modern English-language military terminology and studies its semantic characteristics.

Chapter 3 translation analysis of English-language military terminology. Typical translation difficulties caused by interlingual and intercultural differences are identified. Translation transformations used to reproduce the specifics of English-language military discourse are systematized.

The main conclusions set out the main theoretical and practical results of the proposed work and its further perspectives. **The Supplement** contains the Glossaries of English-language military terms.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андріянова О. Я. Особливості аббревіації як способу словотвору в сучасній українській військовій термінології // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика». 2019. № 37. С. 12–17.
2. Бадан А. А., Башинський В. В. Англомовні новоутворення у військовій термінології доби російського вторгнення в Україну // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2025. № 36 (75). С. 74–80.
3. Байло Ю. В. Особливості поняття «військовий термін» (семантичний аспект) // Наукові записки ім. М. Гоголя. № 3. С. 62–65.
4. Балабан О., Алексеева О. Перекладацькі трансформації при перекладі військової англійської термінології на українську // Філософія мови та нові тенденції в перекладознавстві й лінгвістиці : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Київ, 28 березня 2025 р.). Київ, 2025. С. 87–89.
5. Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 «Перекладознавство» / Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2002. 19 с.
6. Балабін В., Лісовський В., Чернишов О. Основи військового перекладу. Київ : Логос, 2008. 578 с.
7. Басараба І., Лемешко О. Військовий сленг: дефініція та шляхи утворення // Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Вип 55. С. 137–142.
8. Башманівський О., Яриновська К., Лиса І. Лексико-граматичні особливості перекладу рекламних слоганів автомобільних компаній за допомогою вільних програмних продуктів // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки. 2022. № 3 (98). С. 68–78.

9. Бец Ю., Бец І. О., Калинюк Н. В. Військовий дискурс: лінгвістичні особливості та труднощі перекладу // Вісник науки та освіти. 2025. № 2 (35). С. 113–125.
10. Бойко Ю. П., Долинський Є. В. Особливості перекладу англійської військової термінології // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. 2020. № 20. С. 17–21.
11. Бойко Ю. П., Долинський Є. В. Особливості перекладу англійської військової термінології // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. 2020. № 20. С. 17–21.
12. Булик-Верхола С. З., Теглівець Ю. В. Аналітичний спосіб творення музичних термінів української мови // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 31 (70). № 1. С. 8–12.
13. Василенко Д. В. Військова лексика англійської мови ХХ – початку ХХІ століття. Горлівка : Вид-во ГДПШМ, 2009. 220 с.
14. Василенко Д. В. Розвиток словникового складу англійської мови військової сфери ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови» / Запорізький нац. ун-т. Запоріжжя, 2017. 32 с.
15. Винник В. О., Горобець В. Й., Карпова В. Л. та ін. Історія української мови: лексика і фразеологія : монографія. Київ : Наук. думка, 1983. 743 с.
16. Галян О. В. Аналіз двокомпонентних фізичних термінів-словосполучень (на матеріалі французької мови) // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки. Мовознавство». 2013. № 20 (269). С. 8–13.
17. Галян О. В. Формування та функціонування фізичних термінів у французькій мові. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.05 «Романські мови». Київський національний університет імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки

України, Київ, 2018. 228 с.

18. Галян О. В., Гуз О. П. Поняття терміна та його місце в мовній системі // Наукові записки. Серія: Філологічні науки. 2025. № 212. С. 104–109.

19. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.

20. Гарник І. В. Типологія перекладацьких трансформацій : навчально-методична розробка на базі англійської мови. Київ : МІЛП, 2001. 186 с.

21. Гладківська О. В. Вимоги до нормативно-правової термінології // Інформація і право. 2015. № 1 (13). С. 55–62.

22. Глазова О. П. Жаргон і сленг: як ставитись до них словеснику? URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2651/1/O_Glazova_MD_9_IPPO.pdf. (дата звернення 20.04.2025).

23. Гловацька О. Л. Фразеологічні одиниці з негативним значенням у староукраїнській мові (на матеріали полемічних творів кінця XVI – початку XVII ст.) // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2015. № 14. С. 11–13.

24. Грегуль Г. Вимоги до юридичних термінів // Пробл. укр. термінології. URL: <https://pravo.studio/tehnikaukrajiniyuridichna/pravilavikoristannyayuridichnih73222.html> (дата звернення 20.04.2025).

25. Д'яков С. А., Кияк Е. Р., Куделько, З. Б. Основи термінотворення : семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ, Академія. 2000. 199 с.

26. Ємельянова О. В., Багрін Ю. М. Ідіоматичні вирази в англomовному публіцистичному дискурсі (на матеріалах текстів про російсько-українську війну 2022-2023 років) // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2023. № 62. С. 47–51.

27. Зайцева М. О. Особливості перекладу термінів на військову тематику // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Вип. 10. 2013. С. 96–102.
28. Іграк К. Ю. Емоційно забарвлені елементи військової лексики // Вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Серія «Лінгвістичні науки». 2017. № 25. С. 55–59.
29. Казак Ю. Поняття «термін» як лінгвістична проблема : підходи до визначення та історія дослідження // Філологічний часопис. 2018. Вип. 1 (11). С. 50–55.
30. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську : навч. посіб. для ВНЗ. Вінниця : Нова Книга, 2003. 608 с.
31. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2007. № 32. С. 104–108.
32. Кім С. Х. Лінгвістична термінологія як об'єкт дослідження в українському мовознавстві // Мовні і концептуальні картини світу. 2022. № 2 (72). С. 141–155.
33. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу : навчальний посібник для вузів. Київ : Інкос, 2001. 317 с.
34. Колесніков М. Короткий словник професійного сленгу української армії. [URL:http://uainfo.org/blognews/1433769423-kratkiy-slovar-professionalnogoslenga-ukrainskoy-armii-.html](http://uainfo.org/blognews/1433769423-kratkiy-slovar-professionalnogoslenga-ukrainskoy-armii-.html). (дата звернення 20.04.2025)
35. Копіца Є. П. Термінологічна функція терміна у професійному середовищі // Гуманітарна складова у світлі сучасних освітніх парадигм : збірник тез та доп. II всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю. Харків, 2018. С. 44–49.
36. Кузнецова І. В., Куратченко К. Я. Англомовні військові фразеологізми російсько-української війни // Актуальні проблеми дискурсології, перекладознавства та методики викладання : тези доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 21 листопада

2025 р.). Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2025. С. 148–150.

37. Кузнєцова І. В., Куратченко К. Я. Еволюція сучасної військової термінології // Тиждень науки-2025: тези доповідей науково-практичної конференції, (м. Запоріжжя, 14–18 квітня 2025 р.). Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2025. 91–94 с.

38. Лемешко О. Структурні характеристики англомовних військових термінів // Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип. 27. Т. 3. С. 55–59.

39. Лисичкіна І. О., Лисичкіна О. О. Сучасний військовий соціолект як проблема міжкультурної комунікації // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. 2022. № 56. С. 272–274.

40. Лисичкіна І. О., Лисичкіна О. О., Проценко Є. М. Спеціальна термінологія НАТО в контексті військово-термінологічної діяльності із лінгвістичного забезпечення // Честь і Закон. 2022. № 2 (81). С. 99–102.

41. Литвинко О. А. Проблема полісемії (на матеріалі сучасної англійської термінологічної підсистеми машинобудування) // Філологічні трактати. 2015. С. 44–49.

42. Литовченко В. І. Класифікація та систематизація термінів у військовій сфері . Харків : Військова академія, 2016. 206 с.

43. Литовченко І. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд) : монографія / за ред. проф. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2016. 206 с.

44. Лінгвістичний енциклопедичний словник / за ред. Л. М. Симоненка. Київ : Українська енциклопедія, 2005. 456 с.

45. Лукіяничук Ю. О. Способи класифікації військових термінів // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2017. Вип. 66. С. 65–67.

46. Лучик О. Ю. Метафоричні одиниці англомовної військової термінології // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2021. № 32. С. 175–180.

47. Мар'янюк Я. Лексико-семантична характеристика української

термінології дизайну // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2013. № 765. С. 106–109.

48. Мацак Ж. Г. Переклад термінів фінансової галузі українською мовою // Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського. 2008. № 1 (48). С. 167–171.

49. Мельник П. П., Юрковська М. М. Визначення поняття військової лексики та підходи до її вивчення // Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. 2021. Вип. 13. Т. 2. С. 137–141.

50. Микитюк О. Р. До проблеми розвитку української термінологіки // Нац. ун-ту «Львівська політехніка». 2002. № 453. С. 24–29.

51. Міщенко А. Лінгвістика фахових мов та сучасна модель науково-технічного перекладу. Вінниця : Нова Книга, 2013. 448 с.

52. Мурашко Л. В. Українська військова лексика в її історичному розвитку (військові звання та посади) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / НАН України, Інститут української мови. К., 1997. 175 с.

53. Нагорна О. О. Етнокультурні особливості семантики англійських фразеологізмів (на матеріалі британського варіанту англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови» / Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2008. 21 с.

54. Ніколаєва А., Фоміна Л. Специфіка творення термінів-комполітів та юкстаполітів у терміносистемі програмування, комп'ютерних мереж і захисту інформації // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2010. № 675. С. 38–41.

55. Овсієнко Л. М. Термін як складник різних терміносистем // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33 (72). № 1. С. 72–77.

56. Омельченко Л. Ф., Василенко Д. В. Англомовні військові композити // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2010. № 52. С. 191–195.

57. Отрішко К. А. Способи перекладу військової термінології // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. 2019. № 39. С. 27–33.

58. Павлова О. Терміни, професіоналізми та номенклатурні знаки (до проблеми класифікації).
URL:http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Ukr_term/2008_620/09.pdf.
(дата звернення 19.04.2025).

59. Пекарська Л. А. Методика аналізу сучасної військової термінології. Київ : Українська академія наук, 2017. С. 95–96.

60. Погонєць В. В. Особливості англомовного військового дискурсу // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія». 2019. № 39. Т. 2. С. 67–70.

61. Полегенька К. О. Словотвірні моделі неологізмів в англомовному науково-технічному дискурсі. URL: <https://crust.ust.edu>. (дата звернення: 15.11.2025).

62. Пономаренко С. Сучасна українська мова. Морфеміка. Дериватологія. Морфонологія : навч. посіб. Миколаїв : ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 300 с.

63. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови. Тернопіль : навчальна книга. Богдан, 2000. 276 с.

64. Попелюк В. П., Наумов О. І. Деякі особливості перекладу абревіатур у військовій англійській // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: «Філологія. Журналістика». 2021. № 6. С. 46–51.

65. Попівняк Ю. М. Функціональні особливості військових термінів у англійській мові // Пріоритети германської та романської філології : зб. матер. Міжнар. наук. онлайн-конф. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. С. 118–120.

66. Пуш О. М., Гасюк Н. В. Особливості перекладу військової термінології // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2022. № 58. С. 305–308.
67. Радомська Л. А. Вивчення обсягу поняття «юкстапозит» у сучасному мовознавстві // Методичні студії. 2015. № 4. С. 249–260.
68. Рогач О., Тиводар А. Сучасна військова термінологія через призму перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. 2025. № 26 (94). С. 37–41.
69. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К., 2006. 716 с.
70. Сидоренко Л. М., Карбовська О. І. Аббревіація – постійний процес утворення нових слів // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 2004. № LV (55). С. 132–139.
71. Симоненко Л. О. Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку // Українська термінологія і сучасність: збірник наукових праць. Київ : КНЕУ, 2001. № IV. С. 3–8.
72. Словник Української мови: в 11 томах. Київ : Наукова думка, 1980. Т. 10. 923 с.
73. Ставицька Л. Проблеми вивчення жаргонної лексики: соціолінгвістичний аспект // Українська мова. 2001. № 1. С. 55–68.
74. Станко Д. В. Англomовна терміносистема фанфікшен // Закарпатські філологічні студії. 2024. Вип. 34. Т. 2. С. 68–71.
75. Стародубцева А., Талавіра Н. Специфіка перекладу військової термінології в англomовних онлайн-новинах під час висвітлення війни в Україні // Молодий вчений. 2023. № 7 (119). С. 57–61.
76. Стацюк Р. В. Основні підходи до вивчення поняття «термін» у сучасній лінгвістичній науці // Науковий вісник Дрогобицького Державного Педагогічного Університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2016. Т. 2. № 5. С. 113–116.
77. Стацюк Р. В. Основні підходи до визначення поняття «термін» у

сучасній лінгвістичній науці // Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Сер. : Філологічні науки (мовознавство). 2016. № 5 (2). С. 112–116.

78. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 160 с.

79. Українська мова : енциклопедія. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. 750 с.

80. Фецько І. М. Структурні моделі складених термінів із компонентом «музей». Львів, 2014. URL: <http://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi-vypusky/visnyk-no-791-2014/strukturni-modeli-skladenyh-terminiv-izkomponentom21> (дата звернення 19.04.2025).

81. Федорова Ю. М. Фразеологізація значень присвійних прикметників у сучасній українській мові. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. 255 с.

82. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.

83. Фразеологія української мови : монографія. Л. Г. Скрипник. Київ : Наук. думка, 1973. 278 с.

84. Хайдарі Н. І. Шляхи відтворення фразеологічних одиниць роману О. С. Забужко «Музей покинутих секретів» в англійському перекладі // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. 2020. № 41. С. 61–67.

85. Цимбал Н. А. Синонімія у термінології. Наукові записки. Серія: Філологічні. 2013. №115. С. 11.

86. Чайка О., Остапенко Я. Новітній погляд на поняття «термін» у лінгвістиці // Філологічний часопис. 2020. Вип. 2 (16). С. 103–110.

87. Шевчук С. В. Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням. Київ : Алерта, 2011. 696 с.

88. Шкурко О. Специфіка перекладу дискурсу сучасного військового конфлікту // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників, «м. Суми, 25–26 квітня 2024 р.». Суми : Сумський державний університет, 2024. С. 64–69.

89. Щерба Д. В. Термін та його дефініція як головні онтологічні поняття термінознавства // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2006. № 28. С. 237–239.

90. Щербакова Н. В. Фразеологізми з назвами людей у лексичному наповненні : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Харківський держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2002. 195 с.

91. Яремко Я. П. Нариси з історії української військової термінології : монографія. Дрогобич : Посвіт, 2013. 411 с.

92. ААР-06 «NATO Glossary of Terms and Definitions». URL: https://www.coemed.org/files/stanags/05_AAP/AAP-06_2020_EF_%281%29.pdf (дата звернення: 25.10.2025).

93. Algeo J. Fifty Years Among the New Words. A Dictionary of Neologisms 1941-1991. Cambridge University Press, 1993. 257 p.

94. Arsan Ch. Die Sprache in zentralen militärischen Dienstvorschriften der Bundeswehr. Frankfurt am Main : Peter Lang GmbH, 2017. 213 S.

95. Dictionary of Military Terms Річарда Баєра. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315062648/dictionary-military-terms-richard-bowyer> (дата звернення 19.04.2025).

96. DOD Dictionary of Military Terminology: As of February 2019. URL: <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf> (дата звернення 19.04.2025).

97. Dubois J. Introduction à la lexicographie: le dictionnaire. Paris : Librairie Larousse, 1971. 217 p.

98. Fagoyinbo J. B. The Armed Forces: Instrument of Peace, Strength, Development and Prosperity. Bloomington, USA : Author House, 2013. 504 p.

99. Georgieva V. Systematization Of Military Terminology: Mission (Im) Possible? URL: https://www.researchgate.net/publication/274711085_systematization_of_military_terminology_mission_impossible (дата звернення 19.04.2025).
100. Hemingway E. A Farewell To Arms. London: Vintage Classics, 1999. 341 p.
101. Howard D. United States Marine Corps Slang. American Speech. 1995. № 3. P. 64–68.
102. Javelin – Close Combat Missile System, Medium – Washington, DC : Headquarters, Department of the Army, 2013. 260 с.
103. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago: University of Chicago Press, 1980. 242 p.
104. Military Dictionary by William Duane. URL: <https://archive.org/details/2552043R.nlm.nih.gov/page/n15/mode/2up> (дата звернення 20.04.2025).
105. Military Slang. URL: www.howlingpixel.com7. (дата звернення 19.04.2025).
106. Militaryi. URL: <https://mil.in.ua/uk/> (дата звернення: 25.10.2025).
107. Murray T. E. The Language of Naval Pilots. American Speech. Tuscaloosa, 1986. 137 p.
108. NATO Glossary of Terms And Definitions : English-Ukrainian military dictionary. URL: <https://english-military-dictionary.org.ua/nato-glossary-of-terms-and-definitions> (дата звернення: 25.10.2025).
109. NATO Reaffirms Support for Ukraine Following Russian Ballistic Missile Launch. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/nato-reaffirms-support-ukraine-following-russian-ballistic-missile-launch-2024-11-26> (дата звернення: 25.10.2025).
110. New Zealand Company Syos Handed Over Naval Drones to Ukraine. URL: <https://militaryni.com/en/news/new-zealand-company-syos-handed-over-naval-drones-to-ukraine/> (дата звернення: 25.10.2025).

111. Ukrainian Security Service Strike Kakhovsky Bridge While Russian Military Convoy is Crossing. URL: <https://global.espresso.tv/ukrainian-security-service-strike-kakhovsky-bridge-while-russian-military-convoy-is-crossing> (дата звернення 19.04.2025).

112. Vyhodyanska I. How Ukraine's Wartime Experience Birthed New Terms and Phrases. URL: <https://global.espresso.tv/russia-ukraine-war-how-ukraines-wartime-experience-birthed-new-terms-and-phrases> (дата звернення: 25.10.2025).

113. Wills W. Fachsprache und Übersetzung. Terminologie als Angewandte Sprachwissenschaft. München, 1976. 215 p.

114. Wilson A. Military Terminology and the English Language. 2008. URL: <http://homes.chass.utoronto.ca/~cpercycourses/6362WilsonAdele.htm> (дата звернення 19.04.2025).

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

115. International Journal of Military History and Historiography. URL: <https://brill.com/view/journals/ijmh/ijmh-overview.xml> (дата звернення: 10.10.2025).

116. Journal of Military History and Defence Studies. URL: <https://ojs.maynoothuniversity.ie/index.php/jmhds> (дата звернення: 15.10.2025).

117. RUSI Journal. URL: <https://www.tandfonline.com/action/journalInformation?journalCode=rusi20> (дата звернення: 29.10.2025).

118. The Journal of Military History. URL: <https://www.smh-hq.org/jmh.html> (дата звернення: 14.11.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Глосарій військових термінів

- a baptism of fire – бойове хрещення
- a new Cold War – нова холодна війна
- a stab in the back – (удар у спину) традиційно позначає акт зради або несподіваного нападу
- a war of attrition – війна на виснаження
- AA (anti-aircraft) – зенітний; протиповітряний
- act of goodwill – жест доброї волі
- active defense – активна оборона
- adjusting fire – коригування вогню
- advance – наступ
- advance line / forward line – передова лінія
- Advance! – Вперед!
- aerial bombardment – авіаційне бомбардування
- aerobomb – авіабомба
- aerodrome – аеродром
- aeromedical evacuation – аеромедична евакуація
- afloat support – матеріально-технічне забезпечення кораблів під час плавання
- afterburner – форсаж
- aggressor state – держава-агресор
- air assault forces – десантно-штурмові війська
- air assault operation – повітряно-штурмова операція
- air bomber – бойовий безпілотний літальний апарат (ббла)
- air defense – повітряна оборона
- air defense forces – сили протиповітряної оборони
- air defense system – система ППО (patriot, nasams)
- air denial – унеможливлення використання повітряного простору
- air interdiction – переривання дій противника з повітря
- air interdiction – повітряне перехоплення / удар по комунікаціях
- air mobility corridor – повітряний коридор мобільності
- air service – повітряні перевезення
- air strike – авіаудар
- air strike – удар з повітря
- air superiority – перевага в повітрі
- air superiority – перевага в повітрі
- air superiority fighter – винишувач панування в повітрі

air supremacy – панування в повітрі
air tasking order (ATO) – план бойових вильотів
airborne command post – повітряний командний пункт
airborne troops – повітряно-десантні війська
airburst – розрив снаряда в повітрі
airburst munition – боєприпас повітряного підриву
aircraft carrier – авіаносець
airdrop – висадка (парашутного) десанту
airfield – аеродром, льотне поле
airlift – повітряне перекидання
air-to-ground munition – авіаційний боєприпас для ураження наземних цілей
alert hangar – ангар для вильоту по тривозі
alert posture – режим бойової готовності
alliance – альянс, союз (або об'єднання)
all-weather capability – здатність діяти за будь-якої погоди
ally – союзник
altimeter – висотомір
ammo – боєприпаси
ammo (ammunition) – боєприпаси
ammunition – боєприпаси
amphibious assault – десантна атака з моря або амфібійна атака
amphibious assault – морський десант
amphibious landing – морська десантна висадка
an act of goodwill – (жест доброї волі) після офіційних заяв російської сторони про «відведення військ від Києва» набрала виразно саркастичного змісту
AN/PRC-117G – військова радіостанція моделі AN/PRC-117G
anti-access/area denial (A2/AD) – обмеження доступу та маневру
anti-access/area denial (A2/AD) – стратегія заборони доступу та маневру противника
anti-aircraft – протиповітряний
anti-armor weapon – протитанкова зброя
anti-ballistic missile (ABM) – протиракета
anti-drone system – антидронна система
anti-infiltration measures – заходи протидії проникненню
anti-personnel weapon – протипіхотна зброя
anti-radiation missile – ракета для знищення радарів
anti-ship mine – протикорабельна міна
anti-submarine warfare (ASW) – протичовнова війна
antitank artillery – протитанкова артилерія
anti-tank guided missile (ATGM) – протитанкова керована ракета
anti-tank guided missile (ATGM) – ПТРК (наприклад, Javelin, NLAW);
anti-tank missile – протитанкова ракета

Apache (бойовий гелікоптер) – Апач
 apocalyptic destruction – апокаліптичне знищення
 APT-28 (Advanced Persistent Threat) – хакерська група, яка походить з Росії.
 area bombing – площове бомбардування
 area clearance – очищення території
 area denial munition – боєприпас для заборони доступу
 arm Ukraine to the teeth – озброїти Україну до зубів
 armed to the teeth – озброєний до зубів
 armored breaching vehicle – броньована машина прориву
 armored brigade combat team (ABCT) – бронетанкова бригадна бойова група
 armored column – бронеколона
 armored fist – ударне бронетанкове угруповання
 armored personnel carrier – бронетранспортер
 armored personnel carrier (APC) – бронетранспортер
 armored personnel carrier (APC) – броньована машина
 armored recovery vehicle – броньована ремонтно-евакуаційна машина
 armored unit – бронетанкове угруповання
 armor-piercing bomb – бронебійна бомба
 armor-piercing incendiary round – бронебійно-запальний боєприпас
 army – армія
 artillery – артилерія
 artillery (arty) – артилерія; артилерійський
 artillery barrage – артилерійський загороджувальний вогонь
 artillery observer – артилерійський корегувальник
 artillery spotting – коригування артилерійського вогню
 artillery support – артилерійська підтримка
 as David vs Goliath – як Давид проти Голіафа
 assault breacher vehicle – штурмова машина прориву
 asset – військовий ресурс (підрозділ, техніка)
 asymmetric escalation – асиметричне нарощення сили
 asymmetric response – асиметрична відповідь
 ATACMS – власна назва американського ракетного комплексу й не перекладається, а відтворюється у своєму оригінальному вигляді, зберігаючи точність і впізнаваність у міжнародному військовому дискурсі
 ATGM (anti-tank guided missile) – ПТКР (протитанкова керована ракета)
 atomic bomb – атомна бомба
 attack – напад
 AUM (Air-to-Underwater Missile) – ракета «повітря-підводна ціль» – це тип ракети, яку запускають з літака (у повітрі) і яка призначена для ураження підводних цілей, таких як підводні човни. Часто такі ракети перетворюються на торпеди після входу у воду.
 authority – влада, авторитет (або повноваження)

authority – керівництво, владу або управління
automatic target tracking – автоматичний супровід цілі
auxiliary power unit – допоміжна силова установка
AWOL (Absent Without Leave) – самовільне залишення частини
Azov Brigade Come Back Alive – Азов Повернись живим
backblast area – зона віддачі ПТРК
backblast area – зона реактивного викиду (для ПТРК)
Bakhmut Meat Grinder – бахмутська м'ясорубка
ballistic helmet – шолом
ballistic missile defense – протиракетна оборона
ballistic missile defense – система ПРО проти балістичних ракет
ballistic missile – балістична ракета
ballistic shield – балістичний щит
ballistic trajectory – балістична траєкторія
ballisticist – фахівець з балістики
Band of Brothers – усталений культурний концепт, що позначає братерство солдатів
Banshee (дрон-мішень) – Банші
baptism by fire – перше бойове хрещення
barbaric practice – варварська практика
battalion – батальйон
battery – батарея
battle – бій або битва
battle captain – офіцер оперативного управління боєм
battle damage assessment (BDA) – оцінка бойових пошкоджень
battle damage assessment (BDA) – оцінка наслідків ураження
battle drill – бойове тренування
battle engagement – зіткнення, бій, вступ у вогневий контакт
battle management system – система управління боєм
battle management system (BMS) – система управління боєм
battle rhythm – бойовий ритм (цикли планування операцій)
battle rhythm – цикл бойових дій
battle space awareness – ситуаційна обізнаність у бою
battlefield awareness – обізнаність щодо ситуації на полі бою
battlefield circulation – пересування військ у зоні бойових дій
battlefield circulation control – регулювання руху на полі бою
battlefield illumination – освітлення поля бою
battlefield medicine – медицина поля бою
battlefield shaping – формування бойового простору
battlefield stalemate – патова ситуація на полі бою
battlefield stalemate – патова ситуація на полі боя, глухий кут
Bayraktar (БПЛА) – Байрактар

- Bayraktar TB2 drone – турецький ударний оперативно-тактичний середньовисотний безпілотний літальний апарат (БпЛА)
- be at stake – бути поставленим на карту
- Be brave, like Ukraine! – Будь сміливим, як Україна!
- beam rider missile – ракета з наведенням уздовж променя
- behind enemy lines – у тилу ворога
- belt – стрічка з патронами
- belt of engagement – зона вогневого контакту
- belt-fed – стрічкова система подачі боєприпасів
- biological agent – біологічний агент / патоген
- biological threat – біологічна загроза
- bird – авіація/БпЛА
- bird colonel – полковник повітряних сил
- Bird замість aircraft – літак
- bite the bullet – «кусати кулю», символ мужності та терпіння перед складними обставинами
- black and white – чорно-біле
- Black Hawk (гелікоптер) – Блек Гок
- blast radius – радіус ураження вибухом
- blast radius – радіус ураження вибухом
- blind spot – мертва зона огляду
- blitzkrieg – блицкриг
- Blitzу – швидкий, ударний (як блиц)
- blocking position – блокувальна позиція
- blowback – зворотна дія, віддача
- blue force tracker (BFT) – система відстеження своїх військ
- BM-21 «Grad» – БМ-21 «Град»
- BM-21 UM «Verest» – БМ-21УМ «Берест»
- body armor – бронезилет
- body armor (Level IV) – бронезилет 4 класу
- bogey – невизначена повітряна ціль
- bomb – бомба
- bomb disposal unit – група знешкодження вибухівки
- bombed out (slang) – перебувати під впливом наркотичних речовин
- bomber – бомбардувальник
- bomber – бомбардувальник; пілот-бомбардувальник
- bomb-happy – у стані шоку після бомбардування
- bombshell – бомба
- boom – вибух/постріл
- Boots on the ground – буквально «чоботи на землі», але в значенні фізичної присутності військ у зоні бойових дій, що передає конкретну та яскраву картину
- boots on the ground – збільшення воюючих, ескалація війни

boots on the ground – класичний військовий фразеологізм, що означає фізичну присутність військових сил у зоні бойових дій

bot (robot) – робот; роботизована платформа (у т. ч. у значенні безпілотних наземних систем)

bounding overwatch – переставне охоронне пересування

Box – група або підрозділ бронетехніки

brains – офіцер розвідки

brass – старші офіцери або керівники, відомі своїм статусом і владою

Brass замість high-ranking officers – вищі офіцери

brave ice and fire – пройти крізь лід і вогонь

BRDM (Combat Reconnaissance/Patrol Vehicle) –(Бардак) броньована розвідувально-дозорна машина

breach charge – підричний заряд для прориву

breach point – точка прориву

breach the defense – прорвати оборону

breach the line – прорвати оборонну лінію

break a tooth – зламати зуб

Break contact! – Відірватися від ворога!

break the cycle – розірвати коло

break the ice – розрядити напружену атмосферу

breaking the stalemate – вихід з глухого кута

bridge destruction plan – план підриву мостів

bridgehead – плацдарм

briefing – інструктаж

BRIG HQ (Brigade Headquarters) – штаб бригади

brigade – бригада

brigadier general – генерал-майор

bring a knife to a gunfight – йти з ножем на перестрілку

bringing a knife to a gunfight – приносити ніж на перестрілку

broad-front offensive – наступ широким фронтом

brutal war – брутальна війна

buffer minefield – буферне мінне поле

buffer zone – буферна зона

bug out – швидке відступлення або втеча

bunker – бункер

bunkered position – укріплена позиція

burn the bridges – спалити мости

bury the hatchet – закопати сокиру війни, помиритися

bypass maneuver – обхідний маневр

C2 (Command and Control) – командування та контроль

C4ISR (Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance, Reconnaissance) – командування, контроль, зв'язок, обчислення, розвідка, спостереження, рекогносціювання

CADLR (Certain Areas of Donetsk and Luhansk Regions of Ukraine) – ОРДЛО (Окремі райони Донецької і Луганської областей).

call the shots – віддавати накази, контролювати ситуацію
 call to arms – заклик до зброї, заклик до дії
 call-up authority – орган, відповідальний за призов
 caltrop mine – протипіхотний їжак
 camouflage discipline – дисципліна маскування
 camouflet – підземний вибух
 campaign – кампанія
 campaign plan – стратегічний план операції
 cannon fodder – гарматне м'ясо
 CAP (Combat air patrol) – бойовий повітряний патруль
 capability gap – брак спроможності
 captain – капітан
 capture operation – операція із захоплення
 capture rate – темп захоплення території
 capture the high ground – зайняти панівну висоту
 carry out – здійснювати
 carry out an order – виконати наказ
 CAS (Close air support) – безпосередня підтримка з повітря; безпосередня авіаційна підтримка (БАП)
 casualty evacuation (CASEVAC) – евакуація поранених у бойових умовах
 catapult – катапульта; катапультиувати
 cease fire – припинити вогонь
 Cease fire! – Припинити вогонь!
 CEP (Circular error probable) – Кругове імовірне відхилення
 chain of command – ланцюг командування
 Chain of command – система підпорядкування
 Challenger (танк) – Челленджер
 change of command – передача командування
 chatterbox – кулемет
 checkpoints – блокпост
 chemical decontamination – хімічна дегазація
 chemical reconnaissance – хімічна розвідка
 chemical threat agent – хімічний агент загрози
 chicken hawk – позначає людину, що виступає за війну, водночас у минулому намагалася уникнути служби у війську
 chief master sergeant – головний майстер-сержант
 choke point – вузький критичний прохід / тактична точка контролю
 chopper – військовий гелікоптер
 chute (parachute) – парашут;
 circular shrapnel pattern – круговий характер розльоту уламків
 civilian checkpoints – блокпост
 civilians as human shields – мирні мешканці як живий щит
 civvy – цивільний
 cleaning the territory – очищення території
 cleansing operation – операція з зачистки

clear-and-hold operation – операція «зачистити й утримати»
clearing buildings – зачистка будинків
clearing buildings – зачистка будівель
clearing landmines – розмінування
clearing rooms – зачистка приміщень
clearing trenches – зачистка траншей
cloak and dagger service – секретну службу
close air engagement – ближній повітряний бій
close air interdiction – безпосереднє повітряне перехоплення
close air support – авіаційна підтримка на малих дистанціях
close air support – вогнева підтримка з повітря
close support ship – корабель вогневої підтримки
close-quarters battle (CQB) – ближній бій
close-quarters combat (CQC) – бій
cluster blast – касетний вибух
cluster munitions – касетні боеприпаси
coastal defense system – берегова оборонна система
codebreaking – розшифрування кодів
cold war – холодна війна
collateral damage – побічні втрати, особливо серед цивільного населення
collateral damage – супутні втрати
collateral damage – супутні втрати
collective defense – колективна оборона (важливо у контексті партнерства з НАТО);
collective protection – колективний захист (забезпечення захисту цивільного населення під час бойових дій або надзвичайних ситуацій)
colonel general – генерал-полковник
colonel – полковник
combat – бій або битва
combat air patrol (CAP) – повітряне бойове патрулювання
combat airlift – бойове авіап перевезення
combat armored wheeled or tracked vehicle of increased cross-country ability – (БТР) бойова броньована колісна або гусенична машина підвищеної прохідності
combat aviation brigade – бригада армійської авіації
combat camera detachment – підрозділ бойових відеооператорів
combat camera team – група бойових відеооператорів
combat efficiency – бойова ефективність
combat engineer – сапер
combat engineer support – інженерне забезпечення бойових дій
combat engineering – інженерне забезпечення бою
combat footage – відеозапис з позицій
combat helicopter – бойовий гелікоптер (Mi-8, Black Hawk)
combat identification (CID) – ідентифікація своїх/чужих
combat infiltration – приховане проникнення

combat load – бойове навантаження
combat medic – бойовий медик
combat mission – бойове завдання
combat outpost – бойова база спостереження
combat power generation – формування бойового потенціалу
combat readiness – бойова готовність
combat readiness – постійна бойова готовність
combat readiness level – рівень бойової готовності
combat search and rescue (CSAR) – бойовий пошук і порятунок
combat service support – тилове забезпечення
combat spread – бойове розосередження
combat stabilization – стабілізаційні дії
combat stress reaction – бойовий стрес
combat uniform (Multicam) – бойова форма
combat use – бойове застосування
combat vehicle kill – виведення з ладу бойової машини
combat-repair team – бойова ремонтна група
combined arms – загальновійськові сили
combined fires – комплексне вогневе ураження
combined-arms maneuver – загальновійськовий маневр
combined-arms operation – загальновійськова операція
come under fire – бути під вогнем
comm (communication) – зв'язок; комунікація
command – командування,
command and control – командування і управління
command displacement – переміщення пункту управління
command post – командний пункт
command post – пункт управління
command-and-control node – вузол командування
command-and-control systems (C2) – системи командування та управління;
commander – командир
commander's intent – задум командира / кінцева мета операції
communications blackout – відключення зв'язку
communications intercept – перехоплення зв'язку
communications jamming – радіоперешкоди
company – рота;
compromise the mission – зірвати виконання місії
compromise the position – розкрити позицію
concealed firing line – прихована вогнева лінія
concealed movement – приховане пересування
concealment – приховування (без фізичного укриття)
constitutional authority – конституційні повноваження
contested airspace – спірний / небезпечний повітряний простір
contingency plan – план дій у надзвичайних умовах
contingency response force – сили реагування на надзвичайні ситуації

contingent – група особового складу, особовий склад, контингент
 непередбачений; залежний від обставин
 control point – контрольна точка
 controller – навідника-коригувальник
 conventional and nuclear fires – ведення вогню звичайними та ядерними
 боеприпасами
 convoy escort – супровід колони
 corper – розмовна назва квадрокоптера
 copters (helicopters) – гелікоптери
 cotton – (бавовна) стало евфемізмом для позначення вибухів
 counter-artillery radar – радар для контрбатареїної боротьби
 counterattack – контратака
 counterbattery fire – контрбатареїний вогонь
 counter-battery fire – контрбатареїний вогонь
 counter-battery locating system – система виявлення артилерії противника
 counter-battery radar – контрбатареїний радар
 counter-drone warfare – боротьба з дронами
 counter-IED operations – дії проти саморобних вибухових пристроїв
 counterintelligence – контррозвідка
 counter-mobility operations – дії щодо ускладнення пересування противника
 counter-mortar radar – контрмінометний радар
 counteroffensive – контрнаступ
 counter-propaganda operations – боротьба з пропагандою
 counter-rocket, artillery and mortar (C-RAM) – система перехоплення РСЗВ,
 артилерії та мінометів
 counter-sabotage operations – протидиверсійні дії
 counter-sniper team – група протидії снайперам
 counterterrorism – боротьба з тероризмом
 counterterrorism operation – антитерористична операція
 cover fire – прикриття вогнем
 covering force – прикриваючі підрозділи
 covert insertion – приховане введення групи
 critical asset list – перелік критичних об'єктів
 critical infrastructure node – вузол критичної інфраструктури
 critical infrastructure target – об'єкт критичної інфраструктури (ціль)
 critical maneuver point – критична точка маневру
 cross the red line – перейти червоні лінії
 cross-border raid – рейд через кордон
 cross-fire zone – зона перехресного вогню
 crosswind error – похибка через бічний вітер
 cruise missile strike – удар крилатими ракетами
 CSAR (Combat search and rescue) – бойова пошуково-рятувальна операція
 CVR (W) (Combat vehicle reconnaissance wheeled) – Бойова машина розвідки
 колісна (БПК)
 cyber defense posture – стан кібероборони

cyber intrusion – кіберпроникнення
cyber reconnaissance – кіберрозвідка
cyber strike – кіберудар
cyberattack – кібератака
cyberattack – кібератака)
cyberdefense – кібероборона
cybersurveillance – кібершпигунство
cyberwar – кібервійна
cyberwarfare – кібернетична війна
Cyberwarfare – кібернетичні війни
CZ (combat zone) – зона бойових дій
damage control – дії з мінімізації втрат
dangerous – небезпечний
deactivate – деактивувати (мінну пастку, пристрій)
deadly war – смертельна війна
deadly war – смертельна війна
decapitation strike – удар по керівництву («удар по голові»)
decisive engagement – вирішальний бій
deconfliction zone – зона розмежування вогню
deep battle maneuver – маневр у глибині оборони противника
deep reconnaissance – глибока розвідка
deep strike capability – здатність до ударів у глибокому тилу
de-escalation – деескалація
defeat – поразка
defense – захисна реакція; заслона
defense – оборона (або захист)
defense strategy – оборонна стратегія
defensive line – оборонна лінія
defilade – приховане розташування від прямого вогню
degraded mode operation – робота в умовах обмежених можливостей
demo (demolition team) – підривна команда; саперна група
demobilization – демобілізація
denied territory – територія з обмеженим доступом
deny the area – унеможливити використання території
deployable – придатний до розгортання
deployment – розгортання
deployment of systems – встановлення/активація техніки (радарів, ППО)
deployment of troops – розгортання військ;
deployment rotation – ротація військовослужбовців
depth of defense – глибина оборони
deterrence – стримування
deterrence posture – стратегія стримування
direct fire support – вогнева підтримка прямою наводкою
directed-energy weapon – зброя спрямованої енергії
disengage from contact – вийти з вогневого контакту

dish-radar – параболічна антена
dispatch rider – кур'єр військового зв'язку
dispersal point – пункт розосередження
dispersed formation – розосереджений бойовий порядок
dispersed logistics – розосереджена логістика
disruption fire – вогонь на зрив дій противника
disruption zone – зона зриву дій противника
disruptive attack – удар, спрямований на дезорганізацію
dive-bomber – пікірувальний бомбардувальник
diversionary attack – відволікаючий удар
diversionary feint – відволікаючий маневр
division – дивізія
doctrine compliance – відповідність доктрині
doctrine-based planning – планування відповідно до доктрини
dog tags – особисті жетони солдата
dogfight – повітряний бій
don't knock the ground from under our feet – не вибивайте землю з-під наших ніг
doom's Day weapon – термоядерна зброя
double envelopment – подвійне охоплення
double-tap strike – подвійний удар по одній цілі
downrange impact – точка падіння снаряда
drag coefficient – коефіцієнт аеродинамічного опору
dragging their feet – зволікати
dragon's teeth – зуби дракона
dragon's teeth – протитанкові загородження
driving a wedge between them – вбивати клин між ними
drone – безпілотник
drone company / UAV company – рота БпЛА (новий підрозділ у ЗСУ)
drone jockey – оператора бойового дрона
drone operator / UAV operator – оператор БпЛА
drone war – війна дронів
drone warfar – війна за допомогою дронів
drop a bombshell – створити сенсаційний ефект або новину
drop altitude – висота скидання
drop the bomb – кинути бомбу, оголосити шокуючу новину
drop zone (DZ) – зона висадки десанту
drop-off point – пункт виходу групи
dual-capable aircraft – літак подвійного призначення
dugout – укриття
dynamite – динаміт; висаджувати в повітря динамітом
early warning radar – радар раннього виявлення
e-bomb – електромагнітна бомба
effect-based operations – операції, спрямовані на досягнення ефектів

EFP (Explosively formed projectile) – вибуховий проникливий снаряд – ударне ядро
 elastic defense – еластична оборона
 electronic counter-countermeasures (ECCM) – засоби протидії РЕБ
 electronic countermeasures (ECM) – засоби радіоелектронної протидії
 electronic intelligence (ELINT) – радіоелектронна розвідка
 electronic warfare (EW) – радіоелектронна боротьба
 electronic warfare system – комплекс радіоелектронної боротьби
 elevated firing position – підвищена вогнева позиція
 elevated sensor mast – підвищена щогла з сенсорами
 emergency close support – екстрена близька підтримка
 emergency extraction – екстрена евакуація групи
 emergency medical car – санітарний автомобіль або медична машина, у військовому жаргоні часто називається «Таблетка»
 emergency resupply – екстрене поповнення запасів
 emergency support – тилове забезпечення в надзвичайних умовах
 emplacement – позиція для встановлення зброї
 encirclement – оточення
 encroach on territory – зазіхати на територію
 enemy – противник
 enemy combatant – ворожий комбатант
 engagement criteria – умови відкриття вогню
 engagement envelope – зона можливого ураження
 engagement of forces – залучення сил;
 engagement with partners – дипломатична взаємодія
 enhanced survivability – підвищена живучість
 entry control point – вхідний контрольний пункт
 EOD (Explosive ordnance disposal) – знешкодження вибухових боєприпасів (ЗВБ)
 ERA (Explosive reactive armour) – вибухова реактивна броня
 escalation ladder – «драбина» ескалації
 euromissile – ракета
 evacuation – евакуація
 evacuation corridor – евакуаційний коридор
 EW systems (Electronic Warfare) – системи радіоелектронної боротьби
 exfiltration route – маршрут виходу / евакуації
 expeditionary force – експедиційний корпус
 extended front – розтягнутий фронт
 extraction point – точка евакуації.
 extreme range shot – постріл на граничну дальність
 fall back position – запасна позиція відходу
 Fallback! – Відхід!
 fallout shelter – протирадіаційне укриття
 faltering counteroffensive – хиткий контрнаступ
 fasten your seatbelts – пристебнути реміні

fear runs deep – страх глибоко вкорінився
 field artillery – польова артилерія
 field communication systems – польові системи зв'язку (Starlink як частина тактичного зв'язку)
 field medical stabilization point – стабілізаційний медичний пункт
 fifth column – п'ята колона
 Fight – бойові дії
 Fight a losing battle – вести приречену боротьбу
 fighter jet coalition – коаліція бойових літаків
 fighting hole – окоп
 fighting pit – окоп
 find itself in limbo – опинитися у підвішеному стані
 fire – гарматний вогонь
 fire control system – система керування вогнем
 fire discipline – дисципліна відкриття вогню
 Fire for effect! – Вогонь на ураження!
 fire mission – команда на відкриття вогню по визначеній цілі
 fire support – вогнева підтримка
 fire support – вогнева підтримка;
 fire trench – окоп
 fires synchronization – синхронізація вогневих засобів
 fireworks display – під час війни в Перській затоці стало метафорою для перших повідомлень про бомбардування Багдада
 first lieutenant – старший лейтенант
 first-person-view drone (FPV drone) – дрон з керуванням від першої особи
 fixed position – стаціонарна позиція
 flag-raising ceremony – церемонія підняття прапора
 flak – зенітна артилерія; зенітний вогонь; (у словосполученні з jacket, vest тощо) бронежилет; бронекуртка
 flank – фланг; бік, сторона; схил (гори); борт машини; торцева сторона; профіль ніжки зуба / робоча поверхня ніжки зуба (зубчастого колеса)
 фланговий; обстрілювати (обходити) з флангів; вести фланговий вогонь; обходити / атакувати з флангу
 flanking maneuver – фланговий маневр
 flashlight – сигнальний ліхтар
 FME: Field Maintenance Equipment – обладнання для технічного обслуговування у польових умовах
 FOB (Forward Operating Base) – передова оперативна база
 fog of war – туман війни
 force projection – проєкція сили за межі країни
 force protection – захист сил
 forever war – вічна війна

forward edge of the battle area (FEBA) – передній край оборони
 forward line of own troops (FLOT) – лінія розташування своїх військ
 forward observer – передовий коригувальник
 forward operating base (FOB) – передова операційна база
 forward-deployed forces – війська
 foxhole – окоп, укриття
 FPF (Final protective fire) – ведення загороджувального вогню
 FPV drone (First Person View) – ударний дрон FPV
 frag (fragmentation grenade) – осколкова граната
 fragmentation pattern – характер розльоту уламків
 FRAGO (Fragment of an Order) – окреме бойове розпорядження
 Frequency-Measuring Equipment – апаратура для вимірювання частоти
 friendly fire – випадковий обстріл своїх військ
 friendly fire – вогонь по своїх
 friendly fire – вогонь по своїх
 friendly territory – контрольована територія
 Front – фронт
 frontline – передова позиція
 FUBAR (F***ed Up Beyond All Recognition) – все пішло шкереберть
 fuel-air explosive – об'ємно-детонуючий боєприпас
 full-scale invasion – повномасштабне вторгнення
 fusion cell – аналітичний центр об'єднаної розвідки
 GCI (Ground Controlled Interception) – перехоплення з наземним наведенням
 general alarm – загальна тривога
 general armageddon – генерал армагеддон
 general staff – спільний штаб
 genocide-style total cleansing – геноцидна тотальна зачистка
 G-hour – (година «G») визначається як час, коли видається або має бути виданий наказ на розгортання підрозділу
 GI – звичайний солдат США
 global pariah – парія світового масштабу
 go ballistic – вийти з себе, вибухнути від злості
 go ballistic – дуже розлюститися
 go with the flow – плисти за течією
 goliath must lose – голіаф має програти
 gov't (government) – уряд
 gram (telegram) – телеграма;
 green corridor – гуманітарний коридор
 grenade – граната, вогнегасник
 ground time – час перебування літака на землі
 growing rift – зростаючий розкол

grunt – піхотинець, солдат рядового складу, що не має спеціального озброєння
 grunt замість infantryman – піхотинець
 guard of honor – почесна варта
 guided glide bomb – керована плануюча (авіаційна) бомба
 gulliver effect – ефект Гулівера описує ситуацію, коли велика ціль одночасно атакована з кількох напрямків
 gun – вогнепальна зброя
 gunner – кулеметник; навідник гармати
 hair trigger – спусковий механізм із дуже чутливим натисканням
 Harpoon (протикорабельна ракета) – Гарпун
 Hazard beacon –сигнальний маяк небезпеки
 heliborne –що транспортується / перевозиться вертольотом; на борту вертольота; з борту вертольота; встановлений на вертольоті
 helicopter insertion – висадка з гелікоптера
 helo (helicopter) – гелікоптер, вертоліт
 high-speed antiradiation missile –швидкісна протирадіолокаційна ракета
 High-speed reconnaissance –високошвидкісна розвідка
 high-value asset – ціль високої цінності
 high-value target (HVT) – ціль стратегічного значення
 HIMARS (High Mobility Artillery Rocket System) – реактивна артилерійська система HIMARS;
 HIMARS (High Mobility Artillery Rocket System) – ХАЙМАРС (високомобільна артилерійська ракетна система)
 Hit the target – потрапити в ціль, досягти мети
 HN (host nation) – приймаюча країна
 Hold one's ground – не здавати позиції
 hold the line – означає утримувати позицію, не здаватися
 Hold the line – утримувати позиції
 Hold the line – утримувати позиції, не здаватися
 hold the line – утримувати позицію
 Hold the line! – Тримати позицію!
 hooch (infml) – імпровізоване укриття, захист від вогню супротивника
 horizontal escalation – розширення зони конфлікту
 hostage diplomacy – заручницька дипломатія
 hostile intent – ворожий намір
 human intelligence (HUMINT) – агентурна розвідка
 human shields – живі щити
 human wave attacks strategy – стратегія атак людськими хвилями
 human wave tactics – тактика людських хвиль
 human wave tactics – тактика людських хвиль
 Humvee – Хамві

Humvee (HMMWV – High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle) – високомобільний багатоцільовий колісний автомобіль

hybrid warfare – гібридна війна

ICAO spelling alphabet – фонетичний алфавіт НАТО

ICM (Improved conventional munition) – боєприпас у звичайному спорядженні з удосконаленою бойовою частиною

IED (Improvised Explosive Device) – саморобний вибуховий пристрій

IED (Improvised Explosive Device) – саморобний вибуховий пристрій

If you want peace, prepare for war – Якщо хочеш миру, готуйся до війни

IFV (Infantry fighting vehicle) – бойова машина піхоти (БМП)

Immediate Reaction Force – сили негайного реагування

improvised explosive device (IED) – саморобний вибуховий пристрій

inbound – той, що наближається

indirect fire – ведення вогню по невидимій цілі

infantry – піхота

infantry assault group – штурмова піхотна група;

infantry fighting vehicle (IFV) – бойова машина

infantry mobility vehicle – автомобіль підвищеної мобільності піхоти

infiltration route – маршрут проникнення

information dominance – домінування в інформаційному просторі

Infowar – інформаційна війна

institutional cleaning – зачистка установ

insurgency – повстанський рух / заколот

integrated air and missile defense – інтегрована система ППО/ПРО

intel (intelligence) — розвіддані, розвідувальна інформація

INTELCOM (Intelligence Communication) – розвідувальний зв'язок, система передавання розвідданих

intelligence estimate – оцінка розвідданих

interceptor – перехоплювач

Intercontinental ballistic missile (ICBM) – міжконтинентальна балістична ракета (МБР)

interdiction strike – удар для перерізання логістики

intermediate-range ballistic missile – балістична ракета середньої дальності

ITU phonetic alphabet and figure code – фонетичний алфавіт НАТО

JATO (Jet-assisted take off) – зліт із реактивним прискорювачем

Javelin (ПТРК) – Джавелін

JDAM (Joint Direct Attack Munition) – авіаційна бомба з інерціально-супутниковим наведенням на ціль, яка корегується

jet fighter – реактивний винищувач

joint operation – об'єднана операція

joint operation – спільна операція

Joint Rapid Reaction Forces – Об'єднані сили швидкого реагування

joint targeting cycle – цикл планування цілей у спільних операціях
 JTAC (Joint Terminal Attack Controller) – спільний навідник авіаударів
 kamikaze drones – дрони-камікадзе
 kangaroo carrier – «кенгуру», що підкреслює місткість та здатність до швидкого транспортування особового складу
 keep their fingers crossed – тримати кулаки
 keep your powder dry – тримати порох сухим
 Kick the bucket – померти
 Kill – знищення противника; знищення
 kill box – визначена зона ураження
 kill chain – цикл ураження цілі
 kill zone – зона ураження
 killed in action (KIA) – загиблий у бою
 kinetic strike – кінетичний удар
 Kinzhal missile – Ракета «Кинжал»
 Kyiv in three days – «Київ за три дні»
 Landing craft – десантний корабель
 launch – запускати
 Launch an offensive – розпочати наступ
 led by the nose – водити за ніс
 Lend-Lease – ленд-ліз (надання допомоги союзникам США)
 Leopard (танк) – Леопард
 liberated territories – деокуповані території.
 lieutenant – лейтенант
 lieutenant general – генерал-лейтенант
 lieutenant general – генерал-полковник
 light infantry – піхота
 Like it was «the world's piggy bank» – немов це «світова скарбничка»
 like Ukraine – як Україна
 line of fire – лінія вогню
 line of retreat – лінія відходу
 little green men – малі зелені чоловічки
 LOGCAP (Logistics Civil Augmentation Program (USA)) – програма посилення матеріально-технічного забезпечення (США)
 logistics convoy – логістична колона
 logistics hub – логістичний хаб
 logistics support – логістичне забезпечення
 loitering munition – баражуючий боєприпас
 long-range – великої дальності
 long-range artillery system – артилерія
 Long-range artillery – далекобійна артилерія
 long-range precision fires – далекобійні високоточні вогневі засоби

long-range strike capability – здатність завдавати ударів на великій дальності
 LTC (lieutenant colonel) – підполковник
 LTG (lieutenant general) – генерал-полковник
 LZ (Landing Zone) – зона висадки
 main battle tank (MBT) – основний бойовий танк (Leopard 2, Challenger 2)
 major general – генерал-майор
 major general – генерал-лейтенант
 malware – шкідливе програмне забезпечення
 maneuver – маневр
 maneuver warfare – маневрена війна
 MANPADS (man-portable air-defense systems) – ПЗРК (переносний зенітно-ракетний комплекс)
 maritime drone – морський дрон
 maritime strike – удар по морських цілях
 marker – маркер
 MARLE (Marine Liaison Element) – морський елемент зв'язку
 massed fires – масований вогонь
 master sergeant – майстерсержант
 Maybe someone had a cigarette in the wrong place? – Можливо, хтось палив не там?
 Maybe, someone had a cigarette in the wrong place? – Можливо, хтось палив цигарки в неналежному місці?
 Mayday – міжнародний сигнал небезпеки
 meat assaults – «м'ясні штурми»
 meat assaults – м'ясні штурми
 meat grinder of Bakhmut – бахмутська м'ясорубка
 meat grinder of Bakhmut – м'ясорубка Бахмута
 meat waves – «м'ясні хвилі»
 meat waves of Bakhmut – м'ясні хвилі Бахмута
 Mechanized brigade – механізована бригада
 medevac (medical evacuation) – медична евакуація, евакуація поранених
 Medic up! – Медик, до мене!
 medical stabilization point – стабілізаційний медичний пункт (СТАБ).
 megadeath – мільйон смертей (термін, який використовується в контексті стратегічного планування ядерної війни, що дорівнює одному мільйону смертей цивільного населення. Використовується як одиниця виміру потенційних втрат)
 memorial salute – салют пам'яті
 Method – метод
 Militants – бойовики
 military academy – військове училище

military administration – військова адміністрація
 military deployment – відправлення на ротацію;
 military doctrine – військова доктрина;
 Military doctrine – військова доктрина
 military intelligence – військова розвідка
 military oath – військова присяга
 minced meat soldiers – солдати-«фарш»
 mine – міна, вибуховий пристрій
 mine clearance – розмінування
 mine-clearing terror bombing – терористичне бомбардування
 Missile – ракета
 Mission – місія,
 MLRS (multiple launch rocket system) – РСЗВ (реактивна система залпового вогню)
 Mobile air defense – мобільна система протиповітряної оборони
 mobile air defense team – мобільна група ППО
 mobile air defense units – мобільні групи ППО
 mobility corridor – коридор для пересування техніки
 mobilization – мобілізація
 model – модель
 model SM300 – залишено у формі транслітерації (без перекладу), адже це комерційна назва моделі
 Modernize – модернізувати
 MOOTW (military operations other than war) – військові операції невоєнного характеру
 More than meets the eye – більше, ніж здається на перший погляд
 mortar carrier – самохідний міномет / машина-носіє міномета
 Moscow looks at Moldova as the next Ukraine – Москва бачить Молдову «наступною Україною»
 mount – розпочати, налагодити
 mount a defense – організувати оборону
 MP (Military Police) – військова поліція
 MRE (Meal Ready-to-Eat) – індивідуальний раціон харчування, розроблений для військових у польових умовах
 MRE (Meal, Ready-to-Eat) – індивідуальний раціон харчування (ІРП);
 multi-domain operations – багатодоменні операції
 multi-domain operations – багатосферні операції
 multi-launch rocket system (MLRS) – реактивна система залпового вогню
 multinational force – багатонаціональні сили
 Multipurpose lightly-armored transporter – «Мотолига» (БТ-ЛБ) багатоцільовий легкий броньований транспортер
 multirole fighter – багатоцільовий винищувач

munition stockpile – запас боєприпасів
mutually assured destruction (MAD) – гарантоване взаємне знищення
N-6 (Director of Naval Communications Networks) –начальник мереж зв'язку ВМС
naissance officer – офіцер розвідки.
napalm strike – удар напалмом
NASAMS – система протиповітряної оборони;
National Guard –Національна гвардія сухопутних військ
NATO (North Atlantic Treaty Organization) – Організація Північноатлантичного договору, яка є ключовим об'єднанням військових сил багатьох країн світу
NATO phonetic alphabet– фонетичний алфавіт НАТО
nautical miles – «морські милі», тобто спеціалізована одиниця вимірювання, що зберігається без перекладацької трансформації
naval blockade – військово-морська блокада
naval interdiction – перехоплення морських цілей
navigation warfare (NAVWAR) – війна в навігаційній сфері
navigator – штурмана
Navy Tactical Air – тактична авіація ВМС.
NBC (Nuclear, Biological, Chemical) – ядерна, біологічна та хімічна зброя / захист
neutral zone – нейтральна зона
neutralize – знешкодити)
Neutralize – нейтралізувати
night vision device (NVD) – прилад нічного бачення
NMS-CWMD (National Military Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction) – національна військова стратегія боротьби зі зброєю масового руйнування
NMSP-WOT (National Military Strategic Plan for the War on Terrorism) – національний військово-стратегічний план боротьби з тероризмом
no man's land – нічийна земля
No man's land – нічия земля
no-fly zone – зона, заборонена для польотів
no-fly zone –зона, куди заборонено польоти
noise – завади або перешкоди в радіозв'язку
noise jamming – шумова радіоперешкода
non-CAAF (contractors not authorized to accompany the force – підрядники без дозволу супроводжувати війська);
non-combat evacuation operation (NEO) – евакуація цивільних із зони бойових дій
non-kinetic effects – некінетичні засоби впливу
non-lethal weapon – нелетальна зброя
NSWC IHEODTD (Naval Surface Warfare Center, Indian Head Explosive Ordnance Disposal Technology Division) – Центр надводних бойових операцій

BMC, Індійське управління технологій знешкодження вибухонебезпечних предметів.

NTA: Nontraditional Agent – нетрадиційний засіб

nuclear blackmail – ядерний шантаж

nuclear submarine – ядерний підводний човен

nuclear terror – ядерний терор

nuclearist – особа, яка підтримує або виступає за використання чи володіння ядерною зброєю.

observation post (OP) – спостережний пункт

offense – наступальні дії

offensive – наступальна операція

offensive cyber operation – наступальна кібероперація

OPDS-Future (offshore petroleum discharge system-future) – офшорна система скидання нафти

open fire – відкрити вогонь

operation – операція

Operation is going strictly according to schedule – Операція йде строго за планом

operational command – оперативне командування;

operational pause – оперативна пауза

operational reach – оперативний радіус дії

orbital strike assessment – оцінка удару з використанням супутників

order – наказ

OT&E (operational test and evaluation) – експлуатаційні випробування та оцінка

outbound – той, що віддаляється

over-the-horizon strike – удар за межами горизонту

overwatch position – прикриваюча позиція

package – ціль або група техніки (напр., «strike package»)

parabomb – авіаційна бомба з парашутним пристроєм

passive defense – пасивна оборона

pathway mine – мінний загороджувач / міна на маршруті

Patriot (зенітна ракетна система) – Патріот

Patriot air defense system – ЗРК Patriot;

pave the way – прокладати шлях

payload» – «вантажопідйомність», що передає технічне значення;

peace – мир

peak and ebb – прилив і відлив (ракет/снарядів)

perimeter defense – кругова оборона

personal crusade – особистий хрестовий похід

PFC (private first class») – старший солдат

phone (telephone) – телефон (фіксується у застарілих військових радіопротоколах та документації)

physically cleansing Ukraine – фізична зачистка України

physically cleansing Ukraine – фізична зачистка України

Pilotless bomb –безпілотна бомба

PL (Phase Line) –лінія фази (або Рубіж) у військовій справі, особливо в тактичному плануванні, лінія фази – це лінія, позначена на карті, яка використовується для контролю та координації руху військових підрозділів.

plate carrier – плитоноскока;

Platoon – взвод

platoon – взвод;

PO (peace operations) – миротворчі операції

polygon – полігон

Portable – портативний; переносний

POW (prisoner of war) – військовополонений;

precision strike – точковий удар

precision-guided munition – високоточний боєприпас

precision-guided munition (PGM) – високоточна зброя

pre-deployment phase – підготовчий етап;

predeployment training – передвиїзна підготовка

preemptive attack – упереджувальний удар

pre-launch sequence – передпускова процедура

pre-positioned forces – попередньо розміщені сили

pressure mine – натискна міна

price war – комерційне змагання між компаніями, коли одна з них знижує ціни, щоб витіснити конкурента

primary target – головна ціль

Prime BEEF (prime base engineer emergency force – головний інженер аварійної військової служби)

probability of kill (Pk) – ймовірність ураження цілі

Prone position – положення лежачи

protected mobility – захищена мобільність

protective gear – захисне спорядження

PSS-SOF (Precision Strike Suite-Special Operations Forces) – сили спеціальних операцій

psychological operations (PSYOP) – психологічні операції

Pu-239 (plutonium-239) – Плутоній-239

Public safety – громадська безпека

pull the plug on Kyiv – вимкнути Київ з мережі (в контексті, припинити підтримку, відмовитися від Києва)

rump iron –займатися силовими тренуваннями, підтримувати фізичну форму, дуже поширений серед військових.

put boots on the ground – ввести війська

put boots on the ground – поставити чоботи на землю, збільшити кількість воюючих, ескалація (тобто, відправити війська/особовий склад)

Putin's Little Green Men – зелені чоловічки Путіна
 Putin's weaponised mythology – збройна міфологія Путіна
 Pyrrhic victory – піррова перемога
 QUADCON – quadruple container, PALCON – pallet container
 Quadrennial Defense Review – чотирирічний оборонний огляд – офіційна програма реформування та розвитку Збройних сил США.
 quick reaction force (QRF) – підрозділ швидкого реагування
 R-360 «Neptune» – Р-360 «Нептун»
 radar – радар
 RADAR (Radio Detection and Ranging) – технологія радіолокації
 radar cross-section (RCS) – ефективна площа розсіювання
 radar lock-on – захоплення цілі радаром
 radio silence – радіомовчання
 Radiotelephony Spelling Alphabet – фонетичний алфавіт НАТО
 rally point – точка збору особового складу
 Rally the troops – зібрати людей, підняти мораль
 range – дальність ходу
 Rapid deployment force – сили швидкого реагування
 Rapid Reaction Forces – сили швидкого реагування
 REAC/TS (radiation emergency assistance center/training site – центр допомоги та навчальний майданчик для надзвичайних ситуацій з радіацією)
 reaffirmed its support – підтвердило свою підтримку
 recce (reconnaissance) – розвідка; розвідувальний виїзд
 Reconnaissance – розвідка
 reconnaissance – розвідка
 reconnaissance-in-force – розвідка боєм
 reconsolidate – перегруповуватися
 recovery vehicle – машина технічної евакуації
 red lines – червоні лінії
 red sector – зона бойових дій
 red team – група, що імітує дії противника
 refit – відновлення боєздатності
 reinforce – підсилювати (підрозділи)
 reinforcement route – маршрут підкріплення
 reload – перезаряджати
 remote weapon station – дистанційно керований бойовий модуль
 restricted area – обмежений район
 retaliatory strike – удар у відповідь
 retreat – відступ
 retreat under pressure – відхід під тиском
 right of might – право сили
 ROE (Rules of Engagement) – правила ведення бойових дій

roll call – шикування/перекличка
rotation – планова заміна підрозділу
rotation – ротація
RPG (Rocket-Propelled Grenade) – реактивна протитанкова граната
Rules of Engagement – правила ведення бойових дій
rules of engagement (ROE) – правила ведення бойових дій
rules of engagement (ROE) – правила відкриття вогню
Run the show – керувати процесом
Russia's deadly war in Ukraine – російська смертельна війна в Україні
Russia's full-scale invasion – повномасштабне вторгнення Росії
Russia's human wave attacks – атаки людськими хвилями
Russia's invasion – російське вторгнення
Russia's meat-grinder approach – «м'ясорубковий» підхід Росії
Russia's price for peace – російська ціна миру
Russia's red lines – російські червоні лінії
Russia's smoking guns – незаперечні докази
Russia-backed militants– (підтримувані Росією бойовики) окупанти
Russian «clean up» operation – російська операція зачистки
S&TI (scientific and technical intelligence) – науково-технічна розвідка
S-3 (battalion or brigade operations staff officer (USA)) – офіцер штабу оперативного відділу батальйону чи бригади (США)
sabre-rattling – брязкання зброєю
safe – безпечний
safe lane – розмінований прохід
sailorette – жінка, яка служить у флоті, часто використовується в розмовному або жартівливому тоні.
SAM (Surface-to-Air Missile) – зенітна керована ракета
sarge – сержант
saturation fire – щільний вогонь
scatterable mines – дистанційно розкидувані міни
scope (periscope / telescope) – перископ / телескоп
scorched earth tactics – тактика випаленої землі
scorched earth tactics from Syria – тактика випаленої землі з Сирії
SDO/DATT (senior defense official/defense attaché – старший чиновник/аташе з питань оборони)
SDP&M (sustainment distribution planning and management) – планування та управління розподілом життєзабезпечення)
search and destroy mission – операція знайти і знищити
search-and-destroy mission – операція «знайти і знищити»
sea-strike – удар по морю
second lieutenant – лейтенант
sector of fire – сектор обстрілу

secure – захищений / укріплений
 security assistance – безпекова допомога
 security checkpoints – блокпост
 see red – втратити самоконтроль
 Self-propelled artillery – самохідна артилерійська установка, українською часто скорочується як «САУ» або «САУшка»
 self-propelled howitzer – самохідна гаубиця
 senior lieutenant – старший лейтенант
 senior warrant officer – старший прапорщик
 sensor fusion – злиття даних із різних сенсорів
 sergeant – сержант
 sergeant major – головний сержант
 sergeant major – прапорщик
 sergeant major of the army – старший прапорщик
 shades of grey – відтінки сірого
 Shahed – Шахед
 shaped charge – кумулятивний заряд
 shell-scrape – це термін, що описує одноосібну, швидко вириту окопну позицію для захисту від вогню та погодніх умов
 Shield – щит
 Shock troops – ударні війська
 shoot-and-scoot missile – ракета на мобільній пусковій установці
 short takeoff and landing (STOL) – короткий зліт і посадка
 short-range – малої дальності
 shoulder – переносний зенітно-ракетний комплекс
 shrapnel – це тип боєприпасу, названий на честь британського генерала Генрі Шрапнеля, який його розробив
 Signal operations center – вузол зв'язку
 silver bullet – чарівна пігулка, універсальне рішення
 siren – сирена; (сигнальний) гудок; сигнал повітряної тривоги
 SITREP – situation report – звіт про ситуацію
 sitrep (situation report) – донесення про ситуацію
 situational awareness – ситуаційна обізнаність
 skid-to-turn missile – ракета з поперечними маневрами
 ski-jump – (мор. ав.) трамплін (вигнута вгору рампа, яка дозволяє літаку злітати з палуби авіаносця з укороченим розбігом)
 Slava Ukraini! – Слава Україні!
 small unit tactics – тактика малих підрозділів
 smart weapon – розумна зброя
 smell of Munich – «запах Мюнхена»
 snafu (Situation Normal: All Fouled Up) – ситуація, що вийшла з-під контролю, хаос, проблеми

Snatch squad – група швидкого затримання
 Sniper – снайпер
 sniper overwatch – снайперське прикриття
 SOF (Special Operations Forces) – сили спеціальних операцій
 soft target – неукріплена ціль
 somebody had a smoke –(хтось покурив у забороненому місці)
 використовується з іронічним підтекстом для опису вибухів, ракетних ударів
 чи детонацій складів боєприпасів
 SOP (Standard Operating Procedure) – стандартна операційна процедура
 sortie rate – інтенсивність бойових вильотів
 spawn kill –коли суперник знищується одразу після відновлення позицій
 spec (specification / specialist) – специфікація / спеціаліст
 spec ops (special operations) – спеціальні операції; підрозділи спецоперацій
 special operations aviation unit – авіапідрозділ
 Special Operations Forces (SOF) – Сили спеціальних операцій
 special reconnaissance – спеціальна розвідка
 Spill the beans – розкрити секрет
 spitting in the faces of soldiers – плювати в обличчя солдатам
 splinter-proof shelter – укриття, захищене від уламків
 spray mission – хімічна обробка території, пов’язана з Agent Orange)
 squawk – сигнал ідентифікації літака
 Stabilize – стабілізувати
 stabilized gun – стабілізована гармата
 staff sergeant – сержант
 staging area – район зосередження військ
 stand by – бути наготові
 Stand one’s ground – наполегливо чинити опір, з огляду на тиск чи втрати, –
 фраза, що символізує моральну й бойову стійкість
 stand one’s ground – стояти на своєму, чинити опір навіть за несприятливих
 умов
 stand-off weapon – озброєння для удару поза зоною ППО
 static defense – статична оборона
 stealth – стелс-технології
 Stealth technology – технологія малопомітності
 stealth technology – технологія малопомітності
 steel rain – «сталевий дощ» (про РСЗВ)
 Stinger (ПЗРК) – Стінгер
 STOLport (short take-off and landing) – аеропорт, адаптований для літаків з
 коротким зльотом і посадкою
 strategic deterrence – стратегічне стримування (наприклад, завдяки системам
 ППО Patriot або NASAMS);

Strategist – стратег
 Strategy – стратегія
 Stryker (броньована машина) – Страйкер
 stuttering counteroffensive – «заїкаючийся» контрнаступ
 suicide squad – загін смертників, «гарматне м'ясо»
 supercarrier – надважкий авіаносець
 superfortress – «суперфортеця» (B-29 Superfortress)
 supergun – наддалекобійна гармата
 suppressive fire – вогонь на подавлення
 surface combatant – військовий корабель
 surface-to-air missile (SAM) – зенітна керована ракета
 Surovikin Line – Лінія Суровікіна
 surrender – здавання
 synthesis – синтез
 syrian tactics – сирійські тактики
 system – система
 tables have turned – ситуація змінилася
 tacan (Tactical Air Navigation) – морські котики
 tactic of scorched earth – тактика випаленої землі
 tactical helmet – тактичний шолом
 tactics – тактика
 take a bite of Ukraine – «відкусити» шматок України
 take cover! – в укриття!
 take flak – зазнавати критики чи нападу, як у політичному, так і у військовому сенсі
 Take flak – потрапити під обстріл або зазнати критики
 taking a knife to a gunfight – йти з ножом на перестрілку
 taking Kyiv in three days -взяття Києва за три дні
 tank – танк
 tank coalition – танкова коаліція
 target acquisition – виявлення та захоплення цілі
 target acquisition – виявлення цілі
 target eliminated – ціль знищено
 target-rich environment – район великої концентрації цілей
 task force – оперативна група
 temp (temperature) – температура
 terrain masking – укриття рельєфом
 Territorial Defense Forces (TDF) – Сили територіальної оборони
 Terrorist – терорист
 terrorist state – держава-терорист
 the Butcher of Mariupol – мариупольський різник

the brass – генералітет
 the Butcher of Mariupol – мариупольський різник
 The Few – метафоричне позначення льотчиків Королівських ВПС, які брали участь у Битві за Британію
 The fog of war – туман війни
 the third world war is knocking on our door – третя світова війна стукає у наші двері
 The third world war is knocking on our door – Третя світова війна стукає у двері
 The US can't snap their fingers and end this war – США не можуть клацнути пальцями й завершити війну
 thermal imaging – тепловізійне спостереження
 thermal imaging scope – тепловізійний приціл;
 T-hour – (година «Т») момент, коли відбувається або повинна відбутися передача повноважень
 threat axis – напрямок загрози
 throw a spanner in the works – вставляти палиці в колеса
 TikTok army – тікток-війська
 tilt the scales – схилити шальки терезів
 tilt-switch – вимикач, що спрацьовує при нахиленні; реле блокування
 time on target (TOT) – одночасне ураження цілі
 to arm Ukraine to the teeth – озброїти Україну до зубів
 to attack – атакувати
 to chornobaite – (чорнобаїти) раз за разом повторювати ті самі помилки
 to dash – просуватися вперед
 to defend – захищати
 to drive – просуватися вперед
 to encroach on territory – зазіхати на територію
 to forge ahead – просуватися вперед
 to lift fire – переносити вогонь
 to pour – просуватися вперед
 to pull a Shoigu – (шойгувати) демонструвати удавану впевненість і контроль над ситуацією, навіть коли очевидно, що це не відповідає реальності
 to push – просуватися вперед
 to race – просуватися вперед
 to roll – просуватися вперед
 to spear-head – просуватися вперед
 to steamroll – просуватися вперед
 to surge – просуватися вперед
 to surrender – здаватися
 to sweep – просуватися вперед
 to thrust – просуватися вперед
 to wipe Ukraine from the map – стерти Україну з лиця землі

Tomahawk (криласта ракета) – Томагавк
torpedo-boat – торпедний катер або міноносець
total cleansing – тотальна зачистка
TPFDD (time-phased force and deployment data) – для позначення етапних даних про силу, вантаж та персонал, з урахуванням плану й порядку операції, або для постійного обертання сил
tracking radar – супроводжувальний радар
training center – навчальний центр
trauma kit – травматологічний набір
trench warfare – окопна війна
trench warfare – окопна війна (має особливе значення у 2022-2024 рр.);
trenches and fortifications – окопи та фортифікаційні споруди;
troop surge – різке збільшення чисельності військ
TSOcommand (theater special operations) – підпорядковане об'єднане командування, призначене для стратегічного планування, координації та проведення спільних спеціальних операцій
TTT (time to target) – вказує на час у хвилинах і секундах до удару авіаційного снаряда по цілі
turn a blind eye – заплющувати очі
turn the tables – змінити хід подій
UAVs (unmanned aerial vehicle system) – (система) комплекс безпілотних літальних апаратів (включає БПЛА, наземні системи управління, системи зв'язку, пускові механізми тощо)
UFO (Ultrahigh Frequency Follow-On) – Супутникова система ультрависокої частоти наступного покоління (або Супутники УВЧ-зв'язку «Наступний Крок»)
Uncle Sam – Американська армія
under fire – бути під вогнем
unit – військове угруповання, підрозділ, частину або з'єднання
unit commander – командир частини
unit of armored vehicles – колона бронетехніки або група броньованих машин
Univac (Universal Automatic Computer) – Універсальний Автоматичний Комп'ютер
unmanned aerial vehicle (UAV) – безпілотний літальний апарат
unmanned ground vehicle (UGV) – наземний безпілотник
unmanned surface vehicles – морські безпілотні апарати
Unmanned Systems Units – підрозділи безпілотних систем (новітня формація 2022–2024 рр.);
up-hill struggle –тяжкий бій
Ural-4320 – вантажний автомобіль, у військовому середовищі часто називається «Наташка»
urban warfare – бої в місті

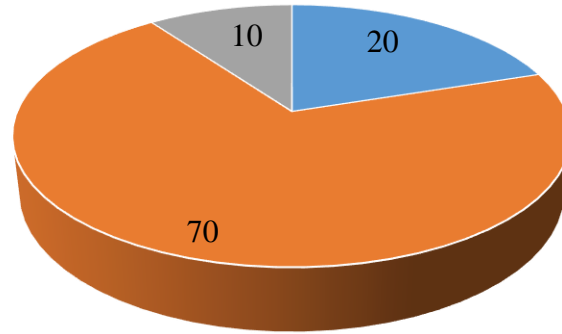
UXO (Unexploded Explosive Ordnance) –нерозривний вибуховий пристрій (або боєприпас, що не вибухнув)
 vectoring aircraft – наведення літаків
 vehicle recovery – евакуація техніки
 vertical envelopment – вертикальне охоплення (десант)
 vetting – перевірка особового складу
 victory – перемога
 VISA (Voluntary Intermodal Sealift Agreement) –добровільна угода про інтермодальні морські перевезення (або Добровільний інтермодальний морський договір)
 visual flight rules (VFR) – правила візуальних польотів
 volley fire – залповий вогонь
 VTOL (Vertical Take-Off and Landing); ZULU time (time zone indicator for Universal Time) – часова позначка, яка відповідає середньому добовому обертанню Землі й використовується у цивільному хронометражі
 Vulnerable – вразливий
 vulnerable – вразливий
 war – війна
 war fever – воєнна лихоманка
 war in Ukraine is «a continuation of diplomacy by other means» – війна в Україні є «продовженням дипломатії іншими засобами»
 War is a continuation of diplomacy by other means – Війна – продовження дипломатії іншими засобами
 war is at a stalemate – війна зайшла у глухий кут
 war is knocking on our door – війна стукає у наші двері
 war of attrition – війна на виснаження
 War of attrition – позначає конфлікт, у якому головна мета – виснажити противника
 war trophy – захоплене озброєння
 warfare – війна
 warning order (WARNO) – попередній бойовий наказ
 warrant officer – прапорщик
 Waves of drones – хвилі дронів
 waves of drones – хвилі дронів
 Weapon – боєприпас
 weaponize – оснащувати ракетносі зброєю
 weapons free – дозвіл на відкриття вогню,
 weapons free zone – зона дозволеного вогню
 weapons hold – режим «вогонь лише за наказом»
 weapons tight – режим «вогонь тільки по підтверджених цілях»
 weather – умови, які впливають на застосування авіації/БпЛА
 West's proxy war – проксі-війна Заходу

What's at stake is people's lives – На карту поставлено життя людей
What's at stake is people's lives – На кону – життя людей
WIA – поранений у бою
wide-area mine – міна широкої площі ураження
wind correction – поправка на вітер
window – «вікно» у вогні / часовий проміжок для операції
wipe Ukraine from the map – стерти Україну з карти
withdrawal under fire – відхід під вогнем
yellow zone – нейтральна зона
Y-hour – (година «Y») використовується в контексті аеромобільних операцій і означає час, коли перший гелікоптер першої хвили вирушає або має вирушити з пункту завантаження
You reap what you sow – Пожнеш те, що посієш
zero-hour – час початку операції
zeroing the weapon – пристрілювання зброї
zone reconnaissance – зональна розвідка
zoom climb – стрімкий набір висоти
a defense – захист, оборона
a field service support – польове обслуговування
a see-saw / ding-dong / tug of war – використовуються для опису боїв із перемінним успіхом
a silent service – підводний флот
B-52 – американський бомбардувальник
cobra – гелікоптер-винищувач США

Додаток Б

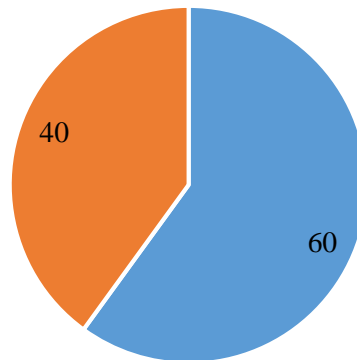
Діаграми

Структурні типи англомовних військових термінів

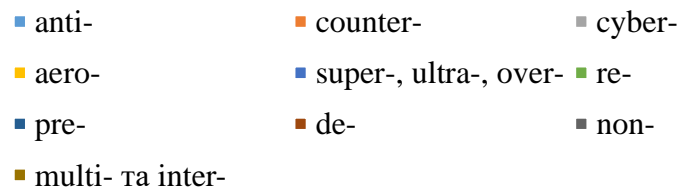
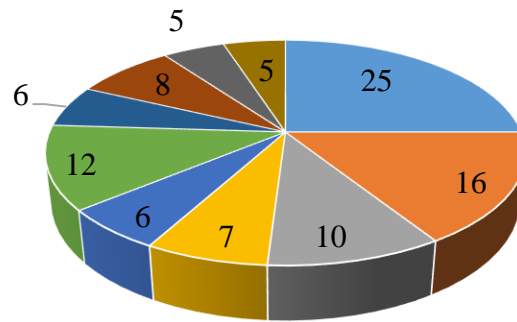
■ Прості терміни ■ Складні терміни ■ Афіксальні терміни

Співвідношення однокомпонентних військових термінів

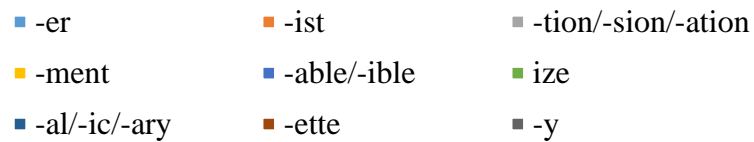
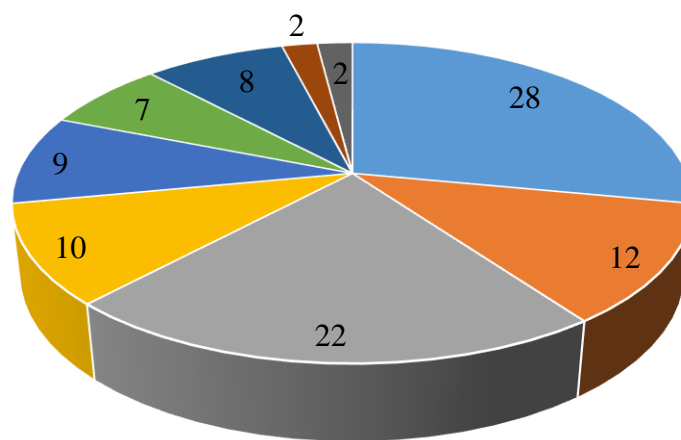

■ Композити ■ Юкстапозити

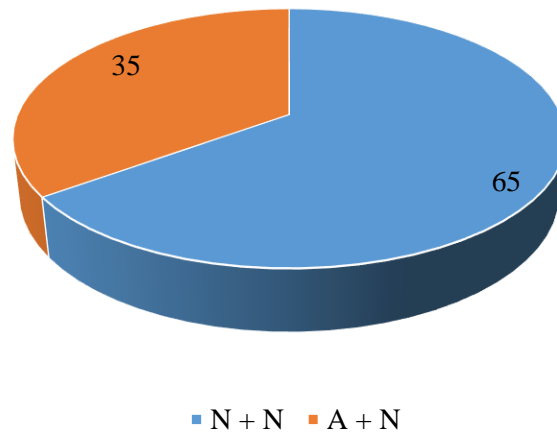
Співвідношення військових термінів за префіксами

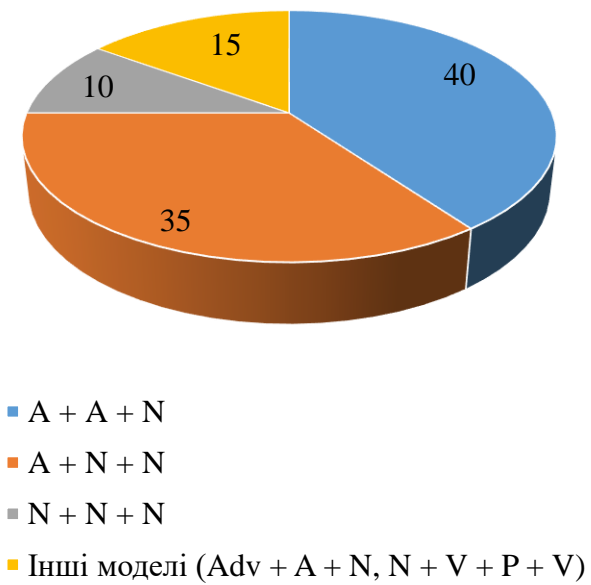
Співвідношення військових термінів за суфіксами

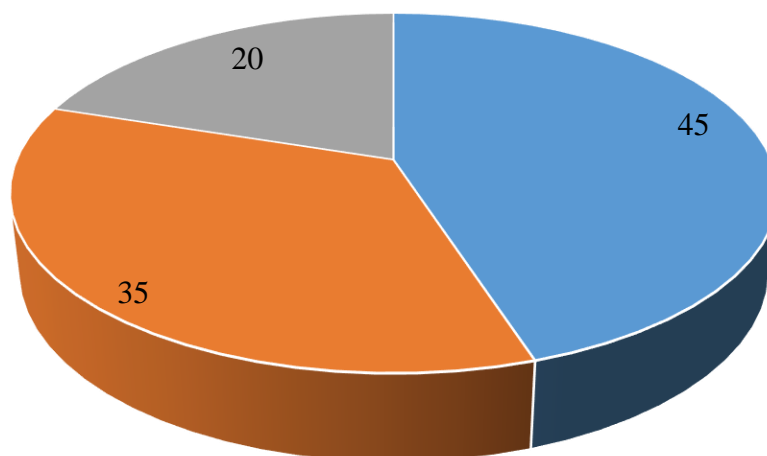
Розподіл двокомпонентних військових термінів

Співвідношення трикомпонентних військових термінів

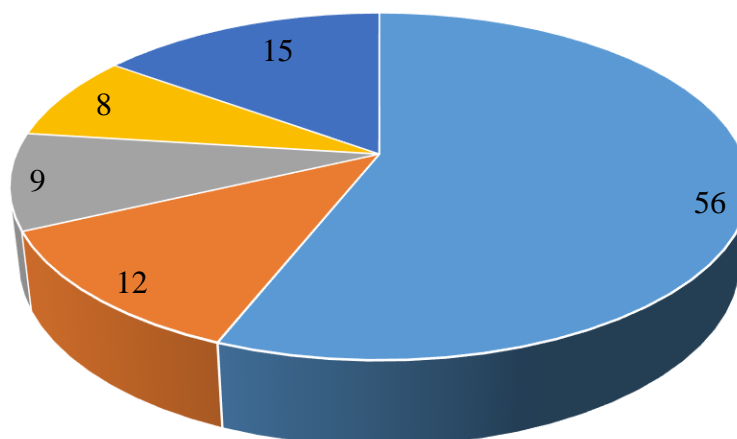

Розподіл чотирикомпонентних військових термінів

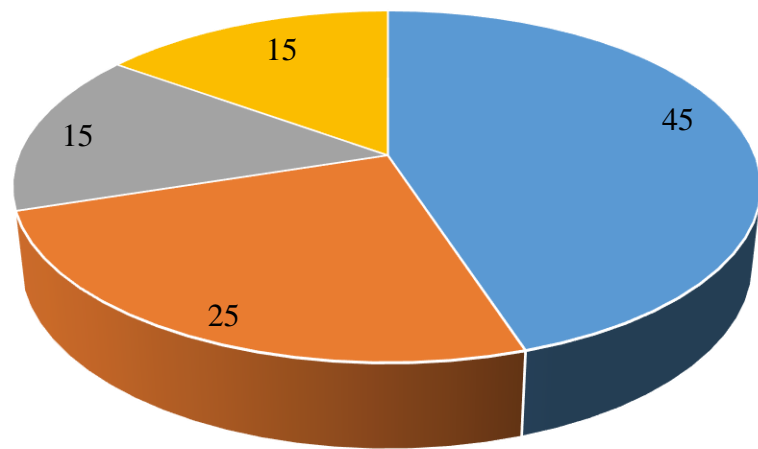
■ A + A + N + N   ■ A + N + N + N   ■ N + N + N + N

Види військових скорочень

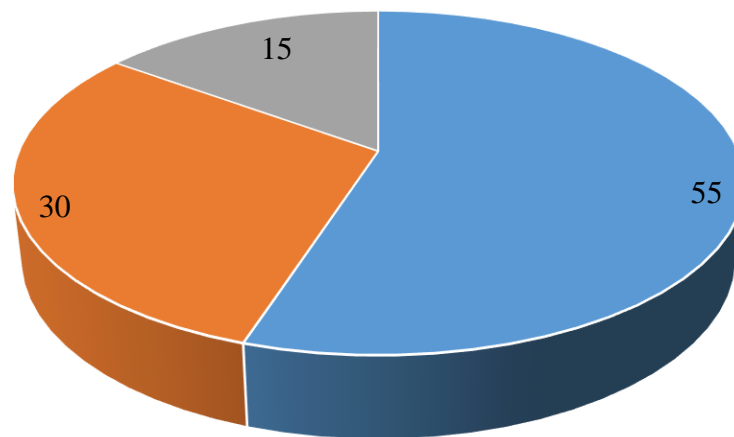
■ Акроніми   ■ Усічення (апокопа)
■ Стяжіння (синкопа)   ■ Випадання (аферезис)
■ Інші скорочення

Семантичні особливості військової термінології

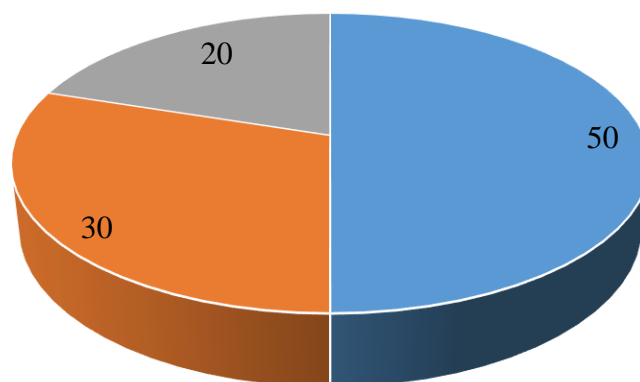
■ Полісемія ■ Синонімія ■ Омонімія ■ Антонімія

Семантичні процеси в англійській військової термінології

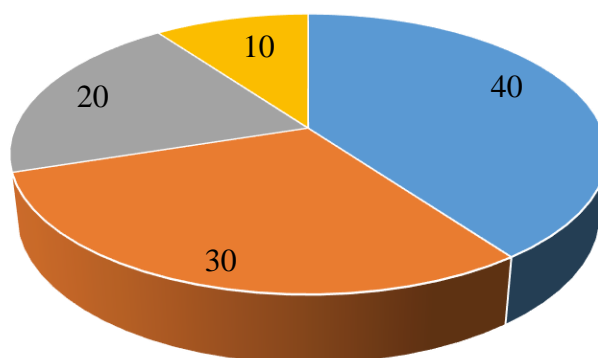
■ Термінологізація ■ Ретермінологізація ■ Детермінологізація

Поділ термінів за складністю перекладу

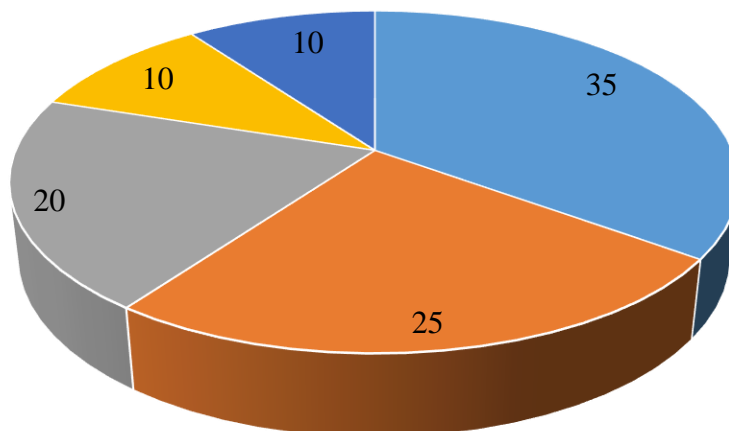
- Загальновідомі реалії
- Реалії без українських аналогів, але з усталеними відповідниками
- Специфічні іноземні реалії без відповідників

Розподіл труднощів перекладу за типами термінів

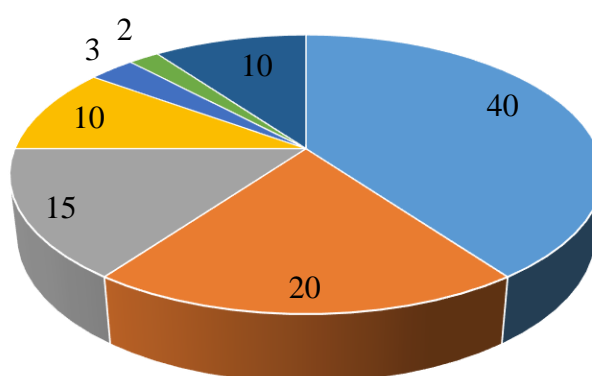
- Багатозначні терміни
- Абревіатури та скорочення
- Відсутність українських аналогів
- Хибні друзі перекладача

Кількісний розподіл основних перекладацьких стратегій під час перекладу військової лексики

- Українські еквіваленти (повні/часткові)
- Описовий переклад
- Транслітерація / транскрипція
- Змішаний переклад (транслітерація + опис)
- Дослівне відтворення

Кількісний аналіз застосування перекладацьких прийомів у відтворенні англomовної військової термінології

- Лексичні еквіваленти
- Калькування
- Транслітерація
- Генералізація
- Конкретизація
- Антонімічний переклад
- Абревіації та скорочення

Додаток В
Публікації

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ТИЖДЕНЬ НАУКИ-2025
Гуманітарний факультет

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед студентів, викладачів, науковців,
молодих учених і аспірантів
14–18 квітня 2025 року

Електронне видання на DVD-ROM

Запоріжжя • НУ «Запорізька політехніка» • 2025

<i>Підгорна А. Б., Касала М. С.</i>	
Поняття еквівалентності та адекватності перекладу	76
<i>Підгорна А. Б., Куценко Д. О.</i>	
Науковий та художній функціональні стилі: ключові відмінності	78
<i>Підгорна А. Б., Лимар А. О.</i>	
Науковий та офіційно-діловий функціональні стилі: схожості та відмінності.....	81
<i>Підгорна А. Б., Наконечна М. В.</i>	
Усний переклад: специфіка, норми поведінки, етика та доброчесність	84
<i>Підгорна А. Б., Сацюк Б. С.</i>	
Скорочення та аббревіатури: види і специфіка використання в науково-технічних текстах.....	85
<i>Підгорна А. Б., Синицина Є. Є.</i>	
Жанрово-стилістичні ознаки технічної реклами: структурні та графічні особливості.....	87
<i>Підгорна А. Б., Улянченко Н. У.</i>	
Відмінності усного наукового мовлення від писемного	89
<i>Кузнєцова І. В., Куратченко К. Я.</i>	
Еволюція сучасної військової термінології.....	91
<i>Кузнєцова І. В., Животченко О. М.</i>	
Щодо етимології слова «кібербезпека»	94
<i>Кузнєцова І. В., Полковникова С. М.</i>	
До проблеми тлумачення поняття «дизайн»	97
<i>Костенко Г. М., Кіреєва Д. О.</i>	
Переклад літературних текстів як самостійна художня робота перекладача	99
<i>Костенко Г. М., Підгорна Т. Ю.</i>	
Комунікація у сфері блокчейн технологій.....	101

СЕКЦІЯ «ПЕРЕКЛАД»

УДК 811.111'276.2:575

Кузнецова І. В.¹, Куратченко К. Я.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФз-314м НУ «Запорізька політехніка»

ЕВОЛЮЦІЯ СУЧАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Систематичний розвиток і вдосконалення військової техніки, підвищена увага суспільства до військових загроз і збройних конфліктів, а також повномасштабне вторгнення росії на територію незалежної України, що викликало широкий міжнародний резонанс, суттєво вплинули на еволюцію військової термінології.

Раніше ця термінологічна система використовувалася переважно у вузькопрофесійному середовищі, однак сьогодні вона поступово інтегрується в повсякденне мовлення. Все більше її елементів з'являється в публіцистиці, художній літературі та медійному просторі. Цей процес є закономірним, оскільки мова безпосередньо реагує на суспільні зміни та зовнішні події.

Більшість військової лексики, як і сама військова діяльність, регулюється нормативними документами – статутами, інструкціями та внутрішніми розпорядженнями, що сприяє її уніфікації. Як усне, так і письмове військове мовлення відзначається високим рівнем термінологічної насиченості. Тому аналіз та ідентифікація особливостей військової термінології конкретної країни мають велике значення для розуміння мовних і комунікативних процесів у цій сфері.

Серед основних аспектів вивчення військової лексики можна виділити такі напрями: проблеми перекладу військової термінології (В. В. Балабін, П. Діксон); збагачення та еволюція словникового складу військової лексики (Д. В. Василенко); особливості військової термінології та її систематизація (А. Т. Аксенов, В. М. Шевчук, Т. Д. Михайленко).

Крім того, досліджуються питання впливу військових подій на мовну картину світу, запозичення та адаптація військової лексики у різних мовах, а також трансформація значень військових термінів під впливом соціально-політичних змін. Усе це підкреслює важливість комплексного підходу до аналізу військової лексики в сучасному мовознавстві.

Від часу здобуття незалежності українська військова терміносистема формувалася під впливом науково-технічних, соціально-політичних і освітніх чинників. Її еволюція була поступовим і закономірним процесом.

Дослідження Н. Яценко [1, с. 74] виділяє сім етапів розвитку військової термінології. Перший період (Київська Русь, XI–XIII ст.) характеризується появою термінів, пов'язаних з амуніцією (*ремень, панцирь, сорочка*), що зустрічаються у літописах. Другий (XIV–XVII ст.) – доба козацтва, коли

терміни зафіксовано у джерелах, як-от «Лексикон словенороський» П. Беринди. Третій (XVIII–XIX ст.) – активне запозичення німецьких і французьких слів (*мундир, лампас, кокарда*).

Формування власне української термінології розпочалося в Галичині наприкінці XIX – початку XX ст. за підтримки військових організацій «Січ», «Соколи» та Наукового товариства імені Т. Шевченка. Українські терміни (*черкеска, шаровари*) поступово систематизувалися, що відмежовувало їх від російського впливу. Водночас східноукраїнські землі інтегрували власну військову лексику після 1917 р.

Період українізації (1923–1932 рр.) позначився активним створенням словників, серед яких – «Практичний російсько-український словник для військових» С. та О. Якубських. Однак із приходом радянської влади розвиток української термінології призупинився: частину термінів замінили російськими аналогами (*уніформа, екіпіровка*).

Відродження військової термінології почалося у 1990-х із появою спеціалізованих словників (Канцелярук, Шмаков, Яремко). Проте найбільш значущий етап розпочався з 2014 р., що пов'язано з російською агресією та курсом України на вступ до НАТО. Для інтеграції до Альянсу необхідно адаптувати військову термінологію відповідно до стандартів НАТО, що сприяє її подальшій уніфікації та розвитку.

Більшість сучасних військових неологізмів пов'язані зі зброєю, амуніцією та технічним оснащенням. Серед них – назви військового одягу (*ubacs – убакс (військова сорочка), norge – норге (кофта), potex – номекс – (вогнетривка куртка)*), екіпірування (*cover – кавера (чохол на каску)*) та зброї (*Bayraktar – байрактар (турецький ударний безпілотник), FGM-148 Javelin – «Джавелін» (американський ПТРК), HIMARS (High Mobility Artillery Rocket System) – хаймарс (реактивна система залпового вогню)*) [2]. Поняття *drone* – «дрон» також стало військовим терміном, оскільки ці пристрої використовуються для виконання бойових завдань.

Статус цих лексем залишається дискусійним: вони балансують між жаргоном і термінологією, оскільки з моменту їх появи пройшло небагато часу. Водночас деякі неологізми вже закріплені в офіційно-діловій військовій лексиці, особливо в країнах НАТО. Це слова латинського походження (*reconnaissance (fieldwork) – рекогностування (первісна розвідка)*), грецького (*cryptophony – криптофонія (зашифрована телефонна розмова)*), французького (*arrière-garde – ар'єргард (тилова охорона), avant-poste – аванпост (сторожовий пункт), non-combatant – некомбатант (цивільна особа в зоні бойових дій)*) та власне англійського (*lend-lease – ленд-ліз (постачання військової допомоги), operational design – операційний дизайн (концепція ведення бойових дій), theater (of operations) – театр (зона відповідальності командувача)*) [2].

Військова лексика активно поповнюється термінами, що позначають новітню зброю: *orbital weapon* – орбітальна зброя, *cluster munitions* – касетні снаряди, *laser rangefinder* – лазерний далекомір, *container bombs* – бомби-контейнери [2]. Близько 70% нових термінів становлять складені слова та словосполучення, що пояснюється домінуванням запозичень над українськими відповідниками. Це, у свою чергу, пов'язано з довготривалим відставанням у розвитку військової сфери в Україні, що обмежувало можливість створення власної термінології. Лише із зростанням оборонної промисловості можна очікувати формування більшої кількості власних термінів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Яценко Н. О. Основні етапи становлення української військової термінології [Текст] / Н. О. Яценко // Українська мова. – 2007. – № 3. – С. 74–79.

Chappell B. The war in Ukraine has reintroduced these words and phrases into our vocabulary. HealthNewsFlorida, march 2022. URL : <https://health.wusf.usf.edu/2022-03-21/the-war-in-ukraine-has-reintroducedthese-words-and-phrases-into-our-vocabulary> (дата звернення: 20.03.2025)

1. Аникина, Т. В. Словообразовательная структура фитонимической лексики в английском и русском языках [Текст] / Т. В. Аникина // Научный результат. Сер. : Вопросы теоретической и прикладной лингвистики. – 2018. – Т. 4, № 4. – С. 3–13.

2. Шестакова, С. Мотивація сучасних українських фітонімів [Текст] / С. Шестакова // Українська мова. – 2010. – № 2. – С. 44–49.

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Запорізька політехніка»**

**МАТЕРІАЛИ
I Міжнародної науково-практичної конференції
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДИСКУРСОЛОГІЇ, ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ»**

**до 125-річчя
Національного університету «Запорізька політехніка»**

21 листопада 2025 р.

**Запоріжжя
2025**

ДУДКІНА П. Д., ХОМЯК Л. В. Machine Translation and Its Role in the Work of a Specialized Translator	114
ДУМЕНКО А. С., КУЗНЕЦОВА А. С. Лінгвістичні особливості та соціолінгвістичні функції комп'ютерного сленгу	116
ЖИВОТЧЕНКО О. М., КУЗНЕЦОВА І. В. Метафоричні терміни англомовної сфери кібербезпеки	118
ЗАПУХЛЯК І. М., БОЙВАН К. Р. Про використання лексичних перекладацьких трансформацій роману Медлін Міллер «Цирцея» в українськомовній інтерпретації Остапа Гладкого	121
КАТИШ Т. В. Антонімічні відношення в англійській та українській термінології інформаційної безпеки	126
КИЗИМА С. О., КУЗНЕЦОВА І. В. Лексика англомовної спортивної терміносистеми	128
КИШЕНЯ Ю. В. Комунікативно-інноваційні технології в прикладній лінгвістиці та перекладознавстві: від теоретичних засад до реалізації	130
КІРСЄВА Д. О., ПРИХОДЬКО А. М. Слова-реалії в китайській поезії середньовіччя та їх відтворення англійською мовою	135
КОЛОМІЄЦЬ О. М. Послідовний переклад політичного дискурсу: культурно-стилістичні особливості	137
КОРДОНЕЦЬ О. А., ФОРКОШ-КОРДОНЕЦЬ Г. О. Особливості та проблеми перекладу юридичних текстів кримінально-правового характеру з угорської на українську мову	139
КУЗНЕЦОВА І. В. Термінологізми як результат взаємовпливу термінології та фразеології	142
КУЗЬМОВА А. В., КУЗНЕЦОВА І. В. Англомовні метафоричні терміни в косметології	145
КУРАТЧЕНКО К. Я., КУЗНЕЦОВА І. В. Англомовні військові фразеологізми російсько-української війни	148
КУРЯТЕНКО А. Д., ПІДГОРНА А. Б. Труднощі перекладу та трансформації при відтворенні термінів сфери реабілітології українською	150
ЛЕБЕДЄВА А. Д., КУЗНЕЦОВА І. В. Метафора у англомовних медичних термінах	153
ЛИНДЮК Г. Д., РІБА-ГРИНИШИН О. М. Від «nuclear energy» до «атомної енергетики»: мовна безпека фахового перекладу	155
ЛИСКО А. С., КУЗНЕЦОВА І. В. Travel-Tech: неологізми та запозичення в сфері туристичних технологій	158
ЛУЦИК Ю. О., КОЗАЧУК А. М. Оцінка якості машинного перекладу новинного тексту: компаративний аспект	161

УДК 811.111'25:070

Куратченко К. Я.,
студентка,
Національний університет «Запорізька політехніка»

Кузнєцова І. В.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад»,
Національний університет «Запорізька політехніка»

АНГЛОМОВНІ ВІЙСЬКОВІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Сучасна російсько-українська війна стала не лише випробуванням для державності та суспільства, а й потужним чинником трансформації мовного простору. Зокрема, англійська мова, як мова міжнародної комунікації, дипломатії, військової співпраці та медіа, активно відображає події цієї війни у своєму лексичному складі. У результаті виник новий пласт англомовних військових фразеологізмів, що віддзеркалюють специфіку сучасного конфлікту, його символіку, а також соціально-політичні контексти. Дослідження таких фразеологізмів є актуальним, оскільки вони не лише збагачують військовий дискурс, а й слугують засобом формування міжнародного образу війни, репрезентації України у світовому інформаційному просторі. Дослідження англомовної військової фразеології посідає чільне місце в колі наукових інтересів сучасних лінгвістів. Цій проблемі присвячено праці таких учених, як А. Бадан, Ю. Багрін, В. Башинський, О. Ємельянова та інші.

З початком повномасштабної війни в Україні в англомовному просторі сформувалася низка нових дієслів, які відображають характерні події, явища та постаті цього періоду. Одним із таких прикладів є вираз «to pull a Shoigu» («шойгувати»), що використовується у значенні – удавати, ніби ситуація повністю під контролем, навіть коли очевидно, що це не відповідає дійсності. Походження цього фразеологізму пов'язане з прізвищем російського міністра оборони Сергія Шойгу, який, попри численні поразки армії РФ, неодноразово заявляв про успішне виконання планів [3].

Особливої популярності набув фразеологізм «to chornobaite» («чорнобаїти»), який уживається у значенні – *постійно повторювати одні й ті самі помилки*. Походження цього виразу пов'язане з селом Чорнобаївка, де російські війська неодноразово зазнавали нищівних

поразок. З часом «Чорнобаївка» перетворилася на символ безглузкого повторення провальних дій, ставши своєрідним синонімом до «*sprawl kill*» – ситуації, коли дії ворога призводять до самознищення [3].

Серед англомовних фразеологізмів, що активно використовуються у контексті російсько-української війни, простежується поєднання традиційних військових виразів і нових ідіом, які набули специфічного змісту. Так, вислів «*a stab in the back*» (удар у спину) символізує зраду або неочікуваний напад, тоді як «*an act of goodwill*» (жест доброї волі) набув іронічного відтінку після заяв російської влади про «відведення військ від Києва». Класичний вислів «*a baptism of fire*» (бойове хрещення) уживається для позначення першого бойового досвіду військових, а «*a war of attrition*» (війна на виснаження) – для характеристики тривалих і виснажливих бойових дій. Нові ж утворення, як-от «*Bakhmut Meat Grinder*» («Бахмутська м'ясорубка»), відображають жорстокість і масштабність боїв. Водночас вирази «*civilians as human shields*» («мирне населення як живий щит»), «*taking Kyiv in three days*» («взяття Києва за три дні») та «*armed to the teeth*» («озброєний до зубів») стали мовними маркерами воєнної риторики, що передають як трагічні, так і саркастичні аспекти сучасного конфлікту [2, с. 48–49].

Варто зазначити, що фразеологічний обмін у контексті війни відбувається у двох напрямках. Англійська мова також засвоїла низку українських висловів, які набули популярності у світовому інформаційному просторі. Зокрема, вираз «*cotton*» (бавовна) використовується для позначення вибухів, а фраза «*somebody had a stroke*» (хтось покурив у забороненому місці) іронічно натякає на влучання ракет або детонацію боєприпасів [1, с. 77].

Отже, англомовна військова фразеологія російсько-української війни є унікальним лінгвістичним явищем, що відображає не лише перебіг воєнних подій, а й соціокультурні, політичні та емоційні аспекти сучасного світового дискурсу. Нові фразеологізми та трансформовані вислови стали потужним засобом комунікації, самоіронії й інформаційного спротиву, формуючи міжнародне сприймання війни.

Література

1. Бадан А. А., Башинський В. В. Англомовні новоутворення у військовій термінології доби російського вторгнення в Україну. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського*. Сер.: Філологія. Журналістика. 2025. № 36 (75). С. 74–80.
2. Ємельянова О. В., Багрін Ю. М. Ідіоматичні вирази в англомовному публіцистичному дискурсі (на матеріалах текстів про російсько-українську війну 2022–2023 років). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2023. № 62. С. 47–51.
3. Vyhodyanska I. How Ukraine's Wartime Experience Birthed New Terms and Phrases. URL : <https://global.espresso.tv/russia-ukraine-war-how-ukraines-wartime-experience-birthed-new-terms-and-phrases> (дата звернення: 25.10.2025).